

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİYALEKTOLOG DERGİSİNDE ÇIKAN AĞIZ
MAKALELERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Muhammet Fatih ALKAYIŞ

Hazırlayan
Cemile PARLAK

MALATYA 2022

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**DİYALEKTOLOG DERGİSİNDE ÇIKAN AĞIZ MAKALELERİ ÜZERİNE
TEMATİK BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Cemile PARLAK**

**Danışman
Prof. Dr. Muhammet Fatih ALKAYIŞ**

MALATYA 2022

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Muhammet Fatih ALKAYIŞ danışmanlığında hazırlamış olduğum Diyalektolog Dergisinde Çıkan Ağız Makaleleri Üzerine Tematik Bir İnceleme başlıklı bu çalışmamın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan hazırlandığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun bir biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla onaylarım.

Cemile PARLAK

ÖN SÖZ

Ağızlar, bir dilin zenginliğini ve güzelliğini ortaya çıkarmak için büyük önem taşırlar. Standart dilde bulunmayan kelimeleri bünyesinde barındırarak dile çeşitlilik kazandırırılar.

Dil biliminin önemli alanlarından biri olan ağızlar, bu alanın en zor çalışmalarını kapsayan alt dalıdır. Bu nedenle ağızlarla ilgili çalışmalar daha geç dönemlerde başlamıştır. Ülkemizde, “Türk dilinin öz güzelliğini meydana çıkarmak, onu dünya dilleri arasında değerine yakışır yüksekliğe erdirmek” amacıyla kurulmuş olan Türk Dil Kurumu, ağızlarla ilgili pek çok çalışmaya imza atmış ve bu çalışmaların devam edebilmesi için ağız araştırmalarıyla ilgili çeşitli kollar kurmuştur. Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan araştırmalar, son 40 yılda daha da hız kazanmıştır. Bu alanda lisansüstü seviyede birçok çalışma yapılmış, il ve ilçe ağızlarıyla ilgili çok sayıda makale yazılmıştır.

Çalışmamızın merkezinde yer alan ağızlar konusu; Diyalektolog dergisinde, bu konuyla ilgili çıkmış olan makalelerin incelenmesi sonucu detaylandırılmıştır. Dergide yer alan makaleler, okunup incelenmiş ve bu makalelerin tematik değerlendirmesi yapılmıştır.

Bu çalışmada, Diyalektolog dergisinde yer alan 80 adet makale incelenerek tematik değerlendirme yapılmıştır. Makaleler, bölümler hâlinde incelenmiş ve konu bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmiştir. Çalışmanın hazırlanma aşamasında, Leyla KARAHAN’ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eseri esas alınmış ve bu kitabın yanında farklı kaynaklar, farklı isimlerin görüşleri de göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmamız giriş, inceleme ve sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Bu çalışma sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen ve bana kılavuzluk eden değerli hocam Sayın Prof. Dr. Fatih ALKAYIŞ’a teşekkürü bir borç bilirim...

Cemile PARLAK

ÖZET

Çalışmamızda, Diyalektolog dergisinde çıkan, ağızlarla ilgili makaleler incelenmiş ve tematik değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma; Giriş, İnceleme ve Sonuç olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın amacına, yöntemine ve kapsamına yer verilmiştir. Ağızlarla ilgili genel bilgiler, ağızlar üzerine yapılan araştırmalar ve yayınlar ile Diyalektolog dergisi hakkında kısa bilgiler bu bölümde bulunmaktadır.

İnceleme bölümü, çalışmanın ana kısmıdır. Diyalektolog dergisinde çıkan, ağızlarla ilgili 80 adet makalenin tematik değerlendirmesine bu bölümde yer verilmiştir. Değerlendirme yapılırken önemli gördüğümüz görüşler dikkate alınmıştır. Makalelerin tematik değerlendirmesi bu görüşler ışığında yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise yapılan çalışmayla ilgili verilen bilgiler toparlanmış ve çalışma çeşitli sonuçlara bağlanmıştır.

Çalışmada yararlanılan tüm kaynaklar Kaynakça kısmına eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağızlar, Diyalektolog dergisi, tematik inceleme

ABSTRACT

Articles about dialects published in the journal *Diyalektolog* were examined and thematic evaluations were made in the present study.

The present study consists of three main parts: Introduction, review and conclusion. In the introduction section, the aim, method and scope of the study are presented. General information about dialects, researches and publications on dialects and brief information about the journal *Diyalektolog* are given in this section

The review section is the main part of the study. The thematic evaluation of 80 articles on dialects published in the journal *Diyalektolog* is included in this section. In the process of making evaluation, linguistics experts' views regarding the relevant topic were taken into account. The thematic evaluation of the articles was made in the light of these views.

In the conclusion part, the summary of the present study is given and based on the relevant literature, some conclusions were made.

All sources used in the study were added to the bibliography section.

Key Words: Dialects, *Diyalektolog* journal, thematic examination

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
1. GİRİŞ.....	1
1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi.....	1
2. Çalışmanın Kapsamı.....	2
2. İNCELEME.....	4
DIYALEKTOLOG DERGİSİNDE ÇIKAN AĞIZ MAKALELERİ ÜZERİNE	
TEMATİK BİR İNCELEME	4
2.1. Diyalog Dergisi 1. Sayı (2010).....	4
2.1.1. Alkaya, E. (2010) Bahaeddin Ögel'in "Harput Ağız Fonetik ve Morfoloji" Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme, 1-13.....	4
2.1.2. Buran, A. (2010) Türkiye Türkçesi Ağız Atlasının Önündeki Sorunlar, 15-20.	5
2.1.3. Mutlu, H.K. (2010) Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağızının Fonetik Özellikleri, 21-46.....	6
2.1.4. Silahşör, E. (2010) Amasya Merkez Ağız'ının Ses Bilgisi Özellikleri, 47-84.....	7
2.2. Diyalog Dergisi 2. Sayı (2011).....	8
2.2.1. Boz, E. (2011) Ağızbilimi Terimleri Sözlüğü Üzerine, 1-6.....	8
2.2.2. Doğan, N. (2011) Vezirköprü ve Havza Ağızlarında Yabancı Bitki Adları, 7-13.....	9
2.2.3. Erciyas, O. (2011) Kıbrıs Ağızındaki Öz Türkçe Kelimeler Açısından Dağarcık'ın Dili, 15-28.	10
2.2.4. Erdem, M.E., Bölük R. (2011) Kaş (Antalya) Ağız Şekil Özellikleri Üzerine, 29-40.	11
2.3. Diyalog Dergisi 3. Sayı (2011).....	12
2.3.1. Gökdağ, B.A. (2011) Hamse Türkleri ve Ağızı, 1-9.....	12

2.3.2. Pehlivan, G. (2011) Hemedan Bölgesi (İran) Bahar Ağzı Üzerine, 33-51.....	13
2.3.3. Yavuz, S. (2011) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar, 59-107.	14
2.4. Diyalektolog Dergisi 4. Sayı (2012).....	15
2.4.1. Demir, N. (2012) Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları, 1-8.	15
2.4.2. Doğan, M. (2012) Aksaray Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-3, 9-21.....	16
2.4.3. Erbay, F. (2012) Deliorman Bölgesinde Yazılmış Anonim Bir Eser (Uslu ile Süslü) ve Bu Eserde Karşılaşılan Ağız Özellikleri, 23-33.	17
2.4.4. Gökçür, E. (2012) Van Gölü Havzası Ağzlarında Kullanılan Eski Türkçe ve Orta Türkçe Menşeli Sözcükler Üzerine, 35-45.	18
2.4.5. Hazar, M. (2012) Irak Erbil Türkmen Ağzında G> C Ünsüz Değişmesi, 47-51.....	19
2.4.6. Tosun, İ. (2012) Doğu Anadolu Ağzlarında Ara Ünlüler, 53-77.....	20
2.4.7. Üstün, M.C. (2012) Erzincan Ağzında Görülen “-(y) AğIn” Eki Hakkında, 79-87.....	21
2.4.8. Peler, G.Y. (2012) Kıbrıs'ta Türkler Tarafından Konuşulan Lisanın Adı Ne Olmalıdır? 89-103.....	22
2.5. Diyalektolog Dergisi 5. Sayı (2012).....	23
2.5.1. Şahin, H. (2012) Bursa Yerli Ağzlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine, 1-7.	23
2.5.2. Derjaj, A. (2012) Anadolu Ağzlarının Arnavutçadaki İzleri Üzerine, 9-16.	24
2.5.3. Gümüştam, G. (2012) Kıbrıs Ağzlarında İkili Kelimeler (Dubleter), 17-32.....	25
2.5.4. Tokatlı, S.S., Erdem, Nas, G. (2012) Anamur Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 33-45.	26
2.5.5. Torun, Y. (2012) Türkiye Türkçesi ve Balkan Ağzlarında “Kaçan” Soru Sözcüğü, 47-53.	27
2.5.6. Uysal, İ.N. (2012) Ağız Araştırmalarında Bağlamsal Sözlük ve Dizin Kullanımı, 55-62.	29

2.6. Diyalektolog Dergisi 6. Sayı (2013).....	30
2.6.1. İlker, A. (2013) Manisa Ağzında Şimdiki Zaman İşleviyle Kullanılan -mAcI Eki, 1-6.....	30
2.6.2. Baştürk, Ş., Uluocak, M., Oğur, E., Eroğlu, S., Şahin, H. (2013) Bursa Göçmen Ağzıları Fiil İşletiminde Şimdiki Zaman, 7-13.	30
2.6.3. Güzel, F. (2013) Şahsuvar Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-2, 15-33.....	31
2.6.4. İgci, A. (2013) Aynı Ağız Sahasında Bir Ses Değişiminin Aşamalı Dağılımı, 35-39.....	32
2.6.5. Peler, G.Y. (2013) Kıbrıs Ağzlarındaki Geçmiş Zaman Ekleri ve Bu Eklerin İşlevleri Üzerine Birkaç Not, 41-51.	33
2.7. Diyalektolog Dergisi 7. Sayı (2013).....	34
2.7.1. Karahan, L. (2013) Gramatikal Ölçütlerle Belirlenen Türkiye Türkçesi Ağız Gruplarında Leksik Verilerin Anlamlılığı Üzerine Bir Araştırma, 1-12.....	34
2.7.2. Ay, Ö. (2013) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanılan Dönüştürülük Zamir (ler)i Üzerine, 13-30.....	35
2.7.3. Hazar, M. (2013) Nevşehir Ağzı Dil Bilgisi Bibliyografyası, 39-62.....	36
2.7.4. Uyğur, S. (2013) Artvin İli Sarıbudak Köyü Ağzındaki Kişi Adları ile Bunlarda Meydana Gelen Ses Değişimleri, 63-103.	38
2.8. Diyalektolog Dergisi 8. Sayı (2014).....	39
2.8.1. Gülensoy, T. (2014) Dîvânu Lügâti't-Türk'te Adı Geçen “Kırpılmış Türkçe”nin Anadolu Ağzlarındaki İzleri, 1-5.	39
2.8.2. Peler, G.Y. (2014) Kıbrıs Ağzlarında Kullanılan 'guduru' Kelimesi Üzerine Bazı Düşünceler, 7-11.	40
2.8.3. Gümüş, İ. (2014) Datça Ağzında Yaklaşma İşlevli Bir Birleşik Fiil Çekimi: “-(I)k gide(r)” Yapısı, 13-20.....	42
2.8.4. Saatçi, Ö. (2014) Irak Türkleri Dil Çalışmaları Bibliyografyası, 21-47.....	42
2.8.5. Tok, T. (2014) Mustafa Nuzûli Efendi Divanında Ağız Özellikleri, 49-57.....	44

2.8.6. Cihangir, S. (2014) İsa CEBECİ, Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2010, 318 s. ISBN: 978-9751-6230-9-6, 59-60.	45
2.9. Diyalektolog Dergisi 9. Sayı (2014).....	45
2.9.1. Ersöz, S. (2014) Ağız İncelemelerinde Aynılı ve Hemzeli Alıntı Kelimelerin Tahlilinde Görülen Bir Yöntem Hatası Üzerine, 13-17.	45
2.9.2. Kurtbilal, N. (2014) Günümüz Edebi Kırım Tatar Türkçesi Bağlamında Sudak Ağzıları, 19-31.	46
2.9.3. Tekin, F., Cantürk, S. (2014) Giresun ve Yöresi Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkıları, 22-46.....	47
2.9.4. Tor, G. (2014) Mersin İli Ağzılarında {-Iş} ve {-dIk + sIrA} Biçimbirimlerinin Kullanımı ve Bu Birimlerin Düşündürdükleri, 47-61.	48
2.9.5. Seyis, Y. (2014) İbrahim TOSUN, Ardahan İli Ağzılarının Ses ve Şekil Özellikleri (İnceleme-Metinler), Elik Yayınları, İzmir, 2014, s. 390, ISBN: 978-605-84819-0-9, 65-67.....	49
2.10. Diyalektolog Dergisi 10. Sayı (2015).....	50
2.10.1. Baytok, A. (2015) Kırgız Türkçesinin Diyalektleri Üzerine, 35-58.....	50
2.10.2. Ersöz, S. (2015) Ahıska Ağzında Ünsüz Düşmeleri, 59-69.....	51
2.10.3. İğci, A. (2015) 1672 Tarihli Colloquia Familiaria Turcico Latina'da Tarihî Ağız Malzemesi ve Batı Rumeli Tarzı Fiil Çatısı, 71-77.	52
2.10.4. Kaban, B. (2015) Cüneyt AKIN, Calal-Abad Merkez Ağzı, Gazi Kitabevi, Ankara 2014, 235 s. ISBN: 978-605-344-172-4, 91-92.	53
2.10.5. Turan, E. (2015) “Mustafa ARGUNŞAH- Nurettin DEMİR- Musa DUMAN-Rıdvan ÖZTÜRK, (Yayıma Hazırlayan: Rıdvan ÖZTÜRK), Kıbrıs Konuşuyor -Kıbrıs Ağzı Üzerine İncelemeler-”, Kesit Yayınları, İstanbul 2009, 277 s., ISBN: 978-605-4117-14-7., 95-96.....	54
2.11. Diyalektolog Dergisi 11. Sayı (2015).....	55
2.11.1. Hacıyeva, G. (2015) Dillerin Tarihi Etnolinguistik Özelliklerinin Tetkikinde Ağız Atlaslarının Rolü, 47-55.	55
2.11.2. Kaban, B. (2015) Cüneyt AKIN, Kırgızcanın Ağzıları, Gazi Kitabevi, Ankara 2014, 311 s., ISBN: 978-605-344-173-1, 75-76.	56
2.12. Diyalektolog Dergisi 12. Sayı (2016).....	56

2.12.1. Yıldız, O. (2016) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Geniz Ünlüleri, 1-24.	56
2.12.2. Gülseren, C. (2016) Malatya'dan Derleme Sözlüğüne Katkılar, 47-55.	57
2.12.3. Hacıyeva, G. (2016) Nahçıvan ve Doğu Anadolu Ağzlarında Eski Sümercenin İzleri, 57-64.	58
2.12.4. Petek, E. (2016) İhyâsı Arzu Olunur Lüzumlu Kelimâtandır: “Kâmûs-ı Türkî” ve “Derleme Sözlüğü”nde Olup “Güncel Türkçe Sözlük”te Olmayan Kelimeler, 105-120.	59
2.12.5. Kabadayı, C. (2016) Mahmut Sarıkaya, Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı I Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseller, Kargışlar ve Alkışlar), Vizyon Yayınevi, Ankara 2016, s. 451, 139-141.	60
2.13. Diyalektolog Dergisi 13. Sayı (2016)	61
2.13.1. Erdem, Nas, G., Parlar, Z. (2016) Bartın Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 50-59.	61
2.14. Diyalektolog Dergisi 14. Sayı (2017)	62
2.14.1. Uysal, İ.N. (2017) Kuzören (Konya-Bozkır) Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 79-85.	62
2.14.2. Babacan, İ. (2017) Edebiyatımızın Müstakil Tek Tarihî Manzum Ağız Sözlüğü: Erzurum Lehçesi Lügati, 87-110.	63
2.15. Diyalektolog Dergisi 15. Sayı (2017)	65
2.15.1. Efe, K. (2017) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Renklerine Göre Hayvan İsimleri, 65-81.	65
2.15.2. Dinçer Bahadır, A. (2017) Karay Türklerinin Dili (Troki Diyalekti), 83-86.	66
2.16. Diyalektolog Dergisi 16. Sayı (2017)	67
2.16.1. Özek, F. (2017) Elazığ İli Ağzlarında Fonetik Sapmalar, 61-72.	67
2.16.2. Başdaş, C., Aksakal, Avcı, Ş. (2017) Yatağan Yöresi Ağzlarında Şahıs ve Zaman Ekleri, 99-113.	68
2.16.3. Gökçe, H. (2017) Eski Anadolu Türkçesinden Günümüze Bursa İlinin Yağcılar Köyünde Meydana Gelen Bazı Ses Değişimleri, 145-178.	69

2.16.4. Erenoğlu, Ataizi, D., Sözer, B. (2017) Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağızı, 191-209.	70
2.16.5. Tan, A., Uğureli, A. (2017) Kesikkeli Köyünden Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 223-239.	71
2.17. Diyalektolog Dergisi 17. Sayı (2018)	72
2.17.1. Özden, M. (2018) Gümölcine Ağızından Derleme Sözlüğüne Katkılar, 199-249.	72
2.18. Diyalektolog Dergisi 18. Sayı (2018)	73
2.18.1. İpek, B. (2018) Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yabancı Kelimelerde Ünlü Değişmeleri, 37-59.	73
2.18.2. Üstün, M.C. (2018) Erzincan Ağızına Etimolojik Bir Yaklaşım: Karma Kelimeler, 183-217.	74
2.19. Diyalektolog Dergisi 19. Sayı (2018)	75
2.19.1. Saatçi, Ö. (2018) Fono-Semantik Ayrışma/Arkaiklik Bağlamında Irak Türkmen Ağızlarında: ācı(u)ğ, 'eccı, 'eccüg(k), 65-76.	75
2.19.2. Tosun, İ. (2018) Tekirdağ Merkez İlçe Ağızında Alıntı Kelimeler, 77-103.	76
2.19.3. Oymak, R. (2018) Türkçenin Karapapak (Terekeme)/ Ağız ile Âşık Garip Hikâyesi Değişkesi (Varyantı), 245-265.	78
2.20. Diyalektolog Dergisi 20. Sayı (2019)	79
2.20.1. Arıcan, O., Yener, S. (2019) Zonguldak İli ve Kaybolmakta Olan Keller Köyü Ağızı Çekim Ekleri, 129-160.	79
2.21. Diyalektolog Dergisi 21. Sayı (2019)	80
2.21.1. Eratalay, S.Ö. (2019) Yeşilyurt (Manisa) Deyimlerinde Sosyal Tema, 267-276.	80
2.22. Diyalektolog Dergisi 22. Sayı (2019)	81
2.22.1. Alkayış, M.F. (2019) Adıyaman Ağızı Söz Varlığına İlaveler: Atasözleri ve Deyimler, 141-149.	81
2.23. Diyalektolog Dergisi 23. Sayı (2020)	83
2.23.1. Çakır, A. (2020) Türkiye Türkçesi Ağızlarında “-gın” Ekinin Farklı Bir İşlevi, 71-76.	83
2.24. Diyalektolog Dergisi 24. Sayı (2020)	84

2.24.1. Balbay, B. (2020) Avluburun Muhacir Ağzı Üzerine Kısa Bir İnceleme, 29-44.	84
2.24.2. Erdoğan, S. (2020) Kırşehir Yöresi Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-1, 45-66.....	85
2.24.3. Özek, F., Çanak, F. (2020) Palu Merkez Ağzı Üzerine Bazı Fonetik Notlar (İnceleme- Derleme), 77-113.....	86
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	89

1. GİRİŞ

1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmada, Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri incelenmiş ve bu makalelerin tematik değerlendirmeleri yapılmıştır. Dergideki her bir ağız makalesi, biçim ve içerik bakımından ele alınmış; ağız konusuna bir katkı da elimizdeki bu çalışmayla sunulmuştur.

Tematik kavramı; “herhangi bir konuyu bir tema etrafında oluşturmak, belirli bir konu-alan üzerine yoğunlaşmış çalışmalar” (turkcesozlukler.com) gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bu değerlendirmede amaçlanan, ağız konusunu ele alan değişik makaleleri bir tema veya üslup etrafında inceleyerek bütünlük oluşturmaktır. Çalışmamızda, Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makalelerini bir araya getirerek bütünlük oluşturmak ve bu alanda çalışma yapacak kişilerin çalışmalarına katkı sağlamak adına önemli bir kazanım ortaya koymuş bulunmaktayız.

Diyalektolog dergisi (diyalektolog.com), 2010 yılından beri çeşitli konularda yazılara yer veren tasdikli bir sosyal bilimler dergisidir. Senede 3 defa (Nisan, Ağustos ve Aralık) çıkan ve sosyal bilimlerin birçok alanından yazılara yer veren bir dergidir. Bu bağlamda diyalektolog dergisinin yer verdiği özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, röportajlar, kitap, makale, sempozyum, panel ve bilimsel etkinlik tanıtma çalışmaları ile nekroloji metinleri yayımlayarak yayın hayatına devam etmektedir. 2010 yılından beri sosyal bilimlerle ilgili yazıların yayımlandığı bu dergide, ilk yıllarda ağırlıklı olarak ağızlarla ilgili makaleler çıkmış, sonraki yıllarda ise bunların yanında daha farklı konulara da yer verilmiştir. Bu çalışmada, ilk olarak dergide yer alan ağız makaleleri tespit edilmiştir. Tespit edilen makalelerle ilgili anahtar kelimeler oluşturulmuştur. Dergide, 2010 yılından 2022 yılına kadar 80 adet ağız makalesinin yayımlandığı belirlenmiştir. Çalışmamızda, bu makalelerin tematik açıdan incelenmesine yer verilmiştir.

Çalışmada incelenen makaleler, bölümler hâlinde ele alınmış ve makalede belirtilen bölüm başlıkları tematik incelemelerin ilk paragrafında verilmiştir. Bölüm

başlıkları bulunmayan makalelerin, tematik incelemesi yapılırken “başlangıç kısmı, inceleme kısmı, sonuç kısmı” gibi ifadeler kullanılmıştır.

2. Çalışmanın Kapsamı

Ağız, Türkçe Sözlük’te “Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili” olarak tanımlanmıştır (tdk.gov.tr).

Türk dili araştırmalarının önemli bir bölümünü şüphesiz ağız araştırmaları oluşturmaktadır. Bu alanda oldukça mesafe alındığı muhakkaktır. Hiç şüphesiz ağız çalışmaları, tarihi metinlere göre çok daha fazla yeni malzeme sunmaktadır. Bu açıdan, işlenmemiş bir ağız, dil araştırmalarına mutlaka fayda sağlayacaktır (Ercilasun, 2009).

Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili araştırma ve incelemeler 1867 yılında Maksimov’un Karaman ağızı ile ilgili yaptığı çalışma ile başlamıştır. 1940’tan sonra Ahmet Caferoğlu’nun Anadolu’da ağızlarla ilgili yaptığı çalışmalar, ağız çalışması yapan Türk araştırmacıların sayısında önemli bir artış olmasına yol açmıştır (Bulut, 2013).

1939’un sonuna kadar geçen süreçte Türkiye Türkçesi ağızlarının büyük bir bölümü yabancı araştırmacıların katkılarıyla incelenmiştir. 1940’lı yıllarda Ahmet Caferoğlu ile beraber ülkemizde yerli araştırmacılar devri başlar. Korkmaz (s: 199- 200), TT ağızlarıyla ilgili oluşturulan çalışmalar yabancı araştırmacılar devri ve yerli araştırmacılar devri olmak üzere 2 kısma ayrılır.

Türkiye’de, Türkiye Türkçesi ağızlarına istinaden ilk yayımlanmamış doktora çalışması Zeynep Korkmaz’a ait olan Güney-Batı Anadolu Ağızları (Sesbilgisi) adlı çalışmasıdır. Bu çalışma, 1950 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesinde yayımlanmamış doktora tezi olarak kabul edilmiştir (Güler, 2012).

Bu tezde, Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri üzerine tematik bir inceleme yapılmıştır. Bu ana amacı gerçekleştirmek için, değerlendirmemizde şu sorulara cevaplar aranmaya çalışılmıştır:

1. Diyalektolog dergisinde hangi yıllarda, kaç tane ağız makalesi çıkmıştır?
2. Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri tematik olarak nasıl incelenir?

Çalışmadan elde edilen verilere göre Diyalektolog dergisinde en fazla ağız makalesi 2012 ve 2014 yıllarında çıkmıştır. Diyalektolog dergisinde, 2012 yılında 14, 2014 yılında ise 11 adet ağız makalesi çıkmıştır. 2014 yılından sonraki yıllarda ise ağız makalelerinin sayısı giderek azalmıştır. 2021 ve 2022 yıllarında ise dergide ağız makalesi çıkmamıştır. Bu çalışmada, makaleler yıllara göre gruplandırılmış ve sırayla incelenmiştir. Çalışmanın Sonuç bölümünde ise bu bilgiler tablo hâlinde verilmiştir.

Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri sırasıyla tematik olarak incelenmiştir. İncelenen makaleler; Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili makaleler, Derleme Sözlüğü'ne katkı sağlayan makaleler, ağızlarla ilgili yazılan kitapları tanıtan yazılardan oluşmaktadır.

2. İNCELEME

DİYALEKTOLOG DERGİSİNDE ÇIKAN AĞIZ MAKALELERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME

2.1. Diyalektolog Dergisi 1. Sayı (2010)

2.1.1. Alkaya, E. (2010) Bahaeddin Ögel'in "Harput Ağı Fonetik ve Morfoloji" Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme, 1-13.

Anahtar Kelimeler: Bahaeddin Ögel, Harput ağı, Değerlendirme.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; "Özet, Başlangıç, İnceleme, Sonuç, Kaynakça" başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, değerlendirmesi yapılacak olan eserle ilgili genel bilgi verilmiş ve eserin, TDK Kütüphanesinde kayıtlı olduğu belirtilmiştir. İncelenen eserin Harput ağı için önemine değinilmiş ve bu alanda yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırmalı olarak bir değerlendirme yapılacağı belirtilmiştir.

Başlangıç bölümünde ise Bahaeddin Ögel'in bu eseri hazırlama amacı ve sebebi dile getirilmiştir. Eser "Başlangıç, İçindekiler, Fonetik, Morfoloji, Metinler, Kısa Bir Sözlük, Kaynaklar ve Kısaltmalar" adlı bölümlerden oluşmaktadır.

İnceleme bölümü, makalenin en kapsamlı bölümüdür. Bu bölümde Bahaeddin Ögel'in eserindeki bölümler tek tek incelenerek bunların içeriklerinden bahsedilmiştir. Eserden örnek bölümler alınarak Harput ağında kullanılan kelimelerin morfolojik değişimine dikkat çekilmiştir. Eser tüm yönleriyle değerlendirilmiştir. İnceleme bölümünün devamında Harput ağıyla ilgili geçmişten günümüze yapılan çalışmalar anlatılmış, alana katkı sağlayan diğer kişilerden de bahsedilmiştir. Ercan Alkaya'ya göre Bahaeddin Ögel'in yaptığı çalışma ilk olması yönüyle çok önemlidir ve geç de olsa eserin basılması gereklidir.

Sonuç bölümünde, Harput ağıyla ilgili yazılmış olan diğer eserler hakkında da kısaca bilgi verilmiştir. Elazığ'ın kıymetli sanatçısı Fatih Kısaparmak tarafından hazırlanan "Dil Folkloru Açısından Harput Ağı" adlı eserin, yüzeysel nitelikte fakat Elazığ ağı için önemli bir çalışma olduğu belirtilmiştir. Harput ağı hakkında bilgi veren bir başka eserin ise Zülfü Güler tarafından hazırlanan "Harput Ağı" adlı çalışma

olduğu belirtilmiş ve eserle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bahaeddin Ögel'in eseri yerli bilim adamları tarafından Harput/Elazığ ağzı üzerine hazırlanmış ilk ağiz çalışmasıdır. Alkaya'ya göre eser bu bakımdan ayrı bir yere sahiptir. Bahaeddin Ögel'in dilci olmaması eserle ilgili bazı eleştirilere neden olmuştur. Çalışmada, eserin eleştiri konusu olan yönleri birkaç başlık altında toplanarak özetlenmiştir.

Kaynakça bölümünde 8 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 5 kitap, 1 internet sitesi, 1 makale, 1 bildiri den oluşmaktadır.

2.1.2. Buran, A. (2010) Türkiye Türkçesi Ağiz Atlasının Önündeki Sorunlar, 15-20.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Ağiz atlası, Sorunlar.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; "Özet, Giriş, İnceleme, Kaynakça" başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Türkiye Türkçesi ağizleri hakkında yapılan ilk çalışmalardan bahsedilmiştir. 19. yüzyılın ortalarına kadar yerli bilim adamları tarafından bu konuyla ilgili çalışma yapılmadığı belirtilmiştir. Bu konuda yapılan bazı derleme, inceleme, karşılaştırma, genel tasnif çalışmaları olmasına rağmen henüz "Türkiye Türkçesi Ağiz Atlası" hazırlanmamış olması önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

Giriş bölümünde, ilk olarak Türk yazı dili ağizleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra atlaslar ve dil atlaslarının oluşumundan bahsedilmiştir. Dünyada yapılan dil atlası çalışmaları anlatılmıştır. 1876 yılında yayımlanan "Alman Dil Atlası" ile Almanların dil atlası çalışmalarına öncülük ettiği dile getirilmiştir. Sonraki dönemlerde; ilk olarak Fransızlar'ın (1902), daha sonra da diğer ülkelerin Almanları örnek alarak çok sayıda dil ve ağiz atlası hazırladığı belirtilmiştir. Türk dünyasında Azerbaycan, Tataristan, Türkmenistan, Çuvaşistan, Kırgızistan gibi ülkelerin ağiz atlasları hazırlanmıştır. Hazırlanan atlasların bazılarının bitirilip yayımlandığı fakat bazılarının ise henüz yayımlanmadığı bilgisi verilmiştir.

İnceleme bölümünde, Türkiye Türkçesi ağizleriyle ilgili bu kadar çok çalışma yapılmasına rağmen ağiz atlası yapılamadığı dile getirilmiştir. Ağiz atlası çalışmalarının önündeki sorunlar başlıklar halinde özetlenmiştir. Buran'a göre "Türkiye Türkçesi Ağiz Atlası" nın bugüne kadar yapılamamış olmasındaki sorunlar ve zorluklar şunlardır: Ağiz coğrafyası ile ilgili problemler, etnik kökenli problemler, göçler, iskân ve karışıp

kaynaşmadan kaynaklanan problemler, derleme ve incelemeler ile ilgili problemler, sınıflandırma ve atlas için belirlenen kıstaslarla ilgili problemler, haritalar ile ilgili problemler. Makalenin inceleme bölümünde bu sorunlar tek tek açıklanarak bunların nasıl aşılabileceğiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Son olarak bütün bu zorluklara ve sorunlara rağmen Türkiye Türkçesi ağızları atlasının mutlaka hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 12 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 6 kitap, 1 bildiri, 5 makaleden oluşmaktadır.

2.1.3. Mutlu, H.K. (2010) Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri, 21-46.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, Tahtacı Türkmenleri ağızı.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Balıkesir ve yöresi Tahtacı Türkmenlerine ait ağırlıklı olarak ses bilgisiyle ilgili bazı ağız özellikleri üzerinde durulmuştur. Tahtacı Türkmenleri ağzının, Türkiye Türkçesi ağızlarından Batı Grubu içerisinde yer aldığı belirtilmiştir. Bölge olarak ise Çukurova ve İç Anadolu ağızlarına yakın olduğu dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, Tahtacı Türkmenlerinin günümüz Anadolu coğrafyasında nerede yaşadıkları anlatılmıştır. “Tahtacı” isimlendirmesini dağlık ve ormanlık arazilerde sürekli olarak yapılan ağaç işçiliğinden dolayı aldıkları belirtilmiştir. Çalışmanın devamında, Balıkesir Tahtacı Türkmenlerinin ağız özelliklerinin, ses bilgisi üzerinde durulacağı belirtilerek Balıkesir’deki Tahtacı Türkmenlerinin bugünkü bulunduğu yerleşim yerleri tablosu verilmiştir.

Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri bölümünde ise Ünlüler, Ünsüzler başlıkları altında ünlülerle ve ünsüzlerle ilgili alt başlıklara yer verilmiştir. Balıkesir Tahtacı Türkmeni ağzında Türkiye Türkçesi yazı diline göre farklılık gösteren ünlüler ve ünsüzlerle ilgili örneklere yer verilmiştir. Bu bölümde

kullanılan örneklerin, Balıkesir ili ağızları hakkında hazırlanan bir yayımlanmamış doktora tezinden alındığı belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, Balıkesir Tahtacı Türkmen ağzının, Türkiye Türkçesi ağız gruplarından Batı grubunun I. alt ağızlarında yer aldığı belirtilmiştir. Balıkesir Tahtacı Türkmen ağızlarının, Batı grubunu diğer ağız gruplarından ayıran genel fonetik özelliklerden hangilerini barındırdığı maddeler hâlinde sıralanarak verilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, makalede geçen 3 eser ve 1 yazar isminde kısaltma yapıldığı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 16 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 3 makale, 1 bildiri, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.1.4. Silahşör, E. (2010) Amasya Merkez Ağız'ının Ses Bilgisi Özellikleri, 47-84.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Ses bilgisi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Ses Bilgisi, Sonuç, Örnek Metinler, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, geçmişten günümüze kadar ağız araştırmaları konusunda dikkate değer çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Fakat daha çoğu bölgede ağızlarla ilgili araştırmaların yapılmadığına da değinilmiştir. Ağız çalışmalarına yer verilmeyen, derleme yapılmayı bekleyen illerimizden birinin de Amasya olduğu dile getirilmiştir. Köklü bir tarihî geçmişi olan Amasya'nın, söz varlığını ortaya çıkarmak amacıyla araştırma sahası olarak belirlendiği dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, bu çalışmayı yapmanın amacı açıklanmıştır. Mevcut olan ağız zenginliğini, konuşurları ortadan kalkmadan kayıt altına almak amaçlanmıştır. Amasya merkezin ağız özelliklerini yansıtan beş metin (5 köy) baz alınarak ses bilgisiyle ilgili incelemeler yapılmıştır. Amasya ili hakkında birtakım coğrafi bilgiler verildikten sonra Amasya merkez ilçesi idari haritasına yer verilmiştir. Amasya'nın kurucusunun kim olduğu ve Amasya adının kökeni hakkındaki görüşler belirtilmiştir.

Ses Bilgisi bölümünde, Ünlüler ve Ünsüzler olmak üzere 2 başlık altında inceleme yapılmıştır. Amasya ağzında, Türkiye Türkçesi yazı diline göre farklılık gösteren

ünlü ve ünsüzlerle ilgili örneklere yer verilmiştir. Bu örnekler 5 köy esas alınarak belirlenmiştir.

Sonuç bölümünde, Leyla KARAHAN'ın Anadolu "Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı eseri kaynak gösterilerek Amasya ağız ile ilgili bazı sonuçlara varılmıştır. Batı Grubu Ağızlarının VI. alt grubunda bulunan Amasya merkez ağzının, yapılan ses ve şekil bilgisi incelemeleri sonucunda, Batı Grubu Ağızlarının karakteristik özelliklerini taşıdığı dile getirilmiştir.

Örnek Metinler bölümünde, farklı köylerden 5 kişi seçilerek bu kişilerle olan diyaloglara yer verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 50 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar;36 kitap, 19 makale, 1 internet sitesi, 3 yüksek lisans tezi, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.2. Diyalektolog Dergisi 2. Sayı (2011)

2.2.1. Boz, E. (2011) Ağızbilimi Terimleri Sözlüğü Üzerine, 1-6.

Anahtar Kelimeler: Ağızbilimi, Terimler, Sözlük.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; "Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar" başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, ülkemizde yeterli sayıda dilbilim/dilbilgisi terim sözlüğü olduğu fakat henüz lehçebilimi veya ağız bilimi terim sözlüklerinin hazırlanmamış olması üzerinde durulmuştur. Boz, bu çalışmadaki amacını şu şekilde ifade etmiştir: "Amacımız, Türkiyede yapılmış birçok farklı ağız çalışması doğrultusunda ifade edeceğimiz ağızbilimi terimler listesinin, sözü edilen sözlük çalışmalarına katkı sağlaması sebebiyle bir adım teşkil etmesidir."

Giriş bölümünde, diyalektoloji terimiyle karşılanan ağızbiliminin, dilbilgisi/dilbilim ve lehçebilimden ayrılan yönleri üzerinde durulmuştur. Ağızbilimi terim sözlüğü hazırlamak maksadıyla liste oluşturmak amaçlanmıştır. Bunun için "derleme, tasnif ve ağız atlası" konularında Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yazılmış

kitap, dergi, makale ve bildiri gibi çalışmalar taranmış ve elde edilen terimler sıralanmıştır. Giriş bölümü 3 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar: Müstakil Bir Bilim Alanı Olarak Ağzibilimi, Ağzibilimi Terimleri, Ağzibilimi Terimleri Listesi'dir.

Sonuç bölümünde, ağzibiliminin dilbilim/dilbilgisi ve lehçebilimden ayrı tutulması gerektiği belirtilmiştir. Ağzibiliminin, kendine özgü bir alan olması sebebiyle ağzibilimi terimleri sözlüğünün de hazırlanması gerektiği dile getirilmiştir. Ülkemizdeki ağzibilimi araştırmacılarının, ihtiyacını karşılayacak bir sözlük hazırlamak gerektiği belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 8 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar;3 makale, 3 bildiri, 2 kitaptan oluşmaktadır.

2.2.2. Doğan, N. (2011) Vezirköprü ve Havza Ağızlarında Yabani Bitki Adları, 7-13.

Anahtar Kelimeler: Vezirköprü, Havza, Yabani bitki.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar, Dizin” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Vezirköprü ve Havza ağızlarındaki yabani bitki adlarının, Türkçenin söz varlığına katkılarından bahsedilmiştir. Doğan'a göre, yabani bitki adları, Türkçenin zengin anlatım imkânlarını göstermekte ve bu ağızların Türkçenin birçok türetme kuralları ve anlatım tekniklerinden yararlandığını gözler önüne sermektedir.

Giriş bölümünde, bitkilerin insan hayatındaki öneminden bahsedilmiştir. Bitki adlarının insan hayatında önemli bir yeri olduğu, insana ve çevresine dair önemli kavramları karşıladığı belirtilmiştir. Daha sonra, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yaşamını devam ettiren veya farklı isimlerle bilinen fakat botaniğe dair kitaplarda ve sözlüklerde bulunmayan çok fazla yabani bitki isminin yer aldığı bilgisi verilmiştir. Anadolu ağızlarında Türk dil ve kültürü bakımından birçok bilginin gizli tutulduğu belirtilmiştir. Anadolu ağızlarının standart dile oranla geniş kapsamlı bir söz dağarcığını barındırması ve bu ağızlarda Türkçenin bütün türetme kurallarının kullanılması buna

kanıt olarak gösterilmiştir. Bu çalışmanın, Türkçenin kelime hazinesine katkıda bulunmak amacıyla hazırlandığı dile getirilmiştir.

Vezirköprü ve Havza’da derlenen, botanikle ilgili sözlüklerde ve Derleme Sözlüğü’nde yer almayan yabancı bitki adlarından örneklere yer verilmiştir. Bunlar: “*acı filiz, badik otu, covata, dananı, dilganatacā, funuk, govanlık*” gibi sözcüklerdir. Yörede çok fazla kullanılan fakat Derleme Sözlüğü’nde olmayan yabancı bitki adlarından örneklere de yer verilmiştir. Bunlar: “*ağgız otu, arapsacı, dilganatacā, ğaz otu, gelineli*” gibi sözcüklerdir. Derlenen yabancı bitkilerin adlandırılmasında çeşitli unsurların etkili olduğu görülmüş ve adlandırmada temel alınan unsurlar sınıflandırılmıştır. Bunlar: “Adlandırmaların Dayandığı Temeller, Adlandırmaların Yapısı” başlıkları altında detaylı şekilde verilmiştir.

Sonuç bölümünde, bu çalışmada kullanılan yabancı bitki adlarının nasıl derlendiğiyle ilgili kısa bilgi verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 8 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 kitap, 1 makaleden oluşmaktadır.

Dizin bölümünde, Vezirköprü ve Havza ağızlarında kullanılan yabancı bitki adlarına yer verilmiştir.

2.2.3. Erciyas, O. (2011) Kıbrıs Ağızındaki Öz Türkçe Kelimeler Açısından Dağarcık’ın Dili, 15-28.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızı, Öz Türkçe, Dağarcık.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kıbrıslı Türk araştırmacı yazar Kutlu Adalı’nın Dağarcık isimli eseri vasıtasıyla, Kıbrıs ağızındaki öz Türkçe sözcüklerin standart Türkçe söz varlığı bakımından karşılaştırılması yapılacağı bilgisi verilmiştir. Çalışmanın amacı, “İncelenen metinde ifade edilmesine rağmen Türkçe Sözlük’te bile bulunmayan öz Türkçe kelimeleri gündeme taşımak ve incelenmelerini sağlamaktır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Giriş bölümünde, Kutlu Adalı'nın hayatı ve eserleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Adalı'nın 1963 senesinde çıkan Dağarcık isimli eserini, Adalı'nın gezip gördüğü köylerden bilgi ve malzeme elde etmek, köy hayatı ve köylüyü her yönüyle tanımak ve tanıtmak amacıyla yazdığı belirtilmiştir. Eser, Kıbrıs'ta köylüyü dile getiren ilk eser olması açısından önemlidir. Eserden bazı kelimeler seçilmiş ve incelenmiştir. Bu kelimeler iki bölüm hâlinde ele alınmıştır. Birinci bölümde, günümüzde Türkiye Türkçesinde kullanılmasının yanı sıra Kıbrıs ağzında da sıklıkla kullanılan “eder, gereç, olanak, evren, konuk, çağrı (davet), gereksinim, yoksul, kolluk, taşıt” gibi kelimeler incelenmiştir. İnceleme için önem arz eden ve günümüz standart Türkçesinde çok az yer verilen, hatta hiç yer verilmeyen “güngöre (pencere), tirge (masa), işyar (memur), usundan geçir- (aklından geçirmek), asıcıl (menfaatçi), anıklamak (hazırlamak), olucu (umut verici), yolcu arabası (otobüs)” vb. kelimeleri ise ikinci kısımda incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, Türkiye Türkçesinin kelime varlığına katkıda bulunacak önemli noktaların aktarılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. İncelenen bazı sözcüklerin özellikle Türkçe Sözlük'te bulunmadığı tespit edilmiş ve bu yolla Türkiye Türkçesinin söz varlığı kapasitesinin artırılacağı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 9 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 8 kitap, 1 makaleden oluşmaktadır.

2.2.4. Erdem, M.E., Bölük R. (2011) Kaş (Antalya) Ağzı Şekil Özellikleri Üzerine, 29-40.

Anahtar Kelimeler: Kaş ağzı, Şekil özellikleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Şekil Bilgisi, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Türk dilinin ses yapısını anlamak için yerel ağızları incelemek ve araştırmak gerektiği belirtilmiştir. Kaş ilçesinin ağız özellikleri araştırılırken dar saha yönteminden faydalanılmıştır. Bu çalışmada, Kaş ağzının özelliklerini tam anlamıyla taşıyan 7 köyün derleme metinleri incelenmiştir. Özellikle şekil bilgisi üzerinde durulmuş ve Türkiye Türkçesi ağızlarıyla karşılaştırma yapılmıştır.

Giriş bölümünde, makalede incelenen köy ve beldeleri gösteren bir haritaya yer verilmiştir. Diğer bölümlerde geçmiş makalelerdeki bilgilerin devamı niteliğinde bilgiler verileceği belirtilmiştir.

Şekil Bilgisi bölümünde, Kaş ağzındaki isim çekimlerine ve fiil çekimlerine yer verilerek alt başlıklar halinde incelenmiştir. Kaş ağzındaki kelimelerin Türkiye Türkçesindeki çekimleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Kaş ağzında tespit edilen farklılıklar 11 madde halinde açıklanmıştır. Araştırmalar neticesinde yapılan karşılaştırmada, birçok özelliğin Leyla Karahan'ın sınıflandırmasına uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak tespit edilen bazı özelliklerin Batı grubu ağızlarının genel karakteristik özelliklerine uymadığı da belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 18 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 6 makaleden oluşmaktadır.

2.3. Diyalektolog Dergisi 3. Sayı (2011)

2.3.1. Gökdağ, B.A. (2011) Hamse Türkleri ve Ağzı, 1-9.

Anahtar Kelimeler: Hamse Türkleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, hamse kelimesi morfolojik açıdan incelenmiş ve kelimenin hangi anlamlara geldiği anlatılmıştır.

Çalışmanın başlangıç kısmında, Hamse bölgesinden, Hamse aşiretlerinden ve Hamse-Zencan Türklerinden bahsedilerek konuya giriş yapılmıştır. Doerfer'in Oğuzca tasnifine yer verilmiş ve Hamse-Zencan ağzının ayırt edici özellikleri üzerinde durulmuştur. Zencan ağzı üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiş ve ilk çalışmanın V. Monteil'e ait olduğu belirtilmiştir. Zencan ağzıyla ilgili yapılan diğer çalışma, Işık Sönmez'indir. Muhammed Hasan Yusufi'nin 1998 (1377) senesinde İran'da yayımlanan “İl Sözlüğü” isimli atasözleri kitabı da Zencan ağzıyla ilgili yapılmış önemli çalışmalardandır. İncelemekte olduğumuz makale İl Sözlüğü adlı kitaptaki dil

malzemelerinden hareketle hazırlanmıştır. Makalenin devamında Hamse-Zencan ağzının biçim özellikleri üzerinde durulmuştur. Biçim özellikleri, “yuvarlaklaşma, y- > l- değişimi, -n- > -ø-, -g- > -y- değişimi, -b- > -v- değişimi, ñ > v, y, g değişimi, ld > ll benzeştirmesi, rl > ll benzeştirmesi, belirtme hâli, II. şahıs iyelik eki, şimdiki zaman eki, yönelme hâli eki, -AnA Zarf-fiil Eki + Kimin Edatı, -ce “kadar” edatı, vasıta hâli – UnAn, -GInAn emir II. teklik şahıs eki, -mAmİş / -mAmUş zarf-fiil eki, II. teklik şahıs eki” başlıkları altında incelenmiştir. Belirtilen ekler Türkiye Türkçesindeki şekliyle karşılaştırmalı olarak örneklerle açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 22 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 10 kitap, 2 yayımlanmamış doktora tezi, 10 makaleden oluşmaktadır.

2.3.2. Pehlivan, G. (2011) Hemedan Bölgesi (İran) Bahar Ağzı Üzerine, 33-51.

Anahtar Kelimeler: Hemedan, İran, Bahar ağzı.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sonuç, Örnek Metinler, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Türk dili açısından önemli bir yere sahip olan İran ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların yetersiz olduğu belirtilmiştir. İncelediğimiz makalede, bu eksikliği gidermek için İran ağzıyla ilgili çalışılan alan taramasında ulaşılan veriler ses ve şekil bilgisi açısından ele alınmış, konuyla ilgili bilgi verilmiştir.

Giriş bölümünde, çalışmanın amacı açıklanmıştır. Türkiye’de yaşayan Türkler ve Orta Asya’da yaşayan Türkler arasında coğrafî, tarihî bakımdan ve dil bakımından bir araç niteliği taşıyan ülke olan İran’ın ve İran’da ikamet eden Türk halkın diline katkı sağlamak maksadıyla yapılan araştırmalara yön vermesi amaçlanmıştır. Bahar ağzının karakteristik özellikleri belirlenerek iki bölüm hâlinde incelenmiştir. Bunlardan ilki “Ses Bilgisi” adlı bölümdür.

Ses Bilgisi bölümüne ait kısımda, Bahar ağzının Azerbaycan Türkçesi ile benzer özellikler gösterdiği dile getirilmiştir. Azerbaycan Türkçesindeki é (kapalı e) ünlüsünün, Bahar ağzının da karakteristik özelliği olduğu belirtilmiştir. Azerbaycan yazı dilinde bulunan ä (açık e) ünlüsünün Bahar ağzında da varlığına dikkat çekilmiştir. Tabanlarda

uyumsuzluk, ekleşme sonucunda görülen uyumsuzluklar, g- < k- değişimi, “k” sesinin sızıcılaşarak “x” olması hadisesi, ilerleyici ve gerileyici ses hadisesleri, göçüşme, ikizleşme gibi ses hadiselerinden bahsedilerek şekil bilgisine geçilmiştir.

İkinci bölüm olan Şekil Bilgisi bölümünde, Bahar ağzındaki iyelik ekleri, geçmiş zaman eki, zarf fiil eki, emir/istek eki, gereklilik eki, sıfat-fiil eki, –UbAn zarf-fiil eki, dönüşlülük zamiri, yeterlilik fiili gibi başlıklara yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Bahar ağzı ve Azerbaycan Türkçesinin genel özellikler bakımından benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. İkisi arasındaki temel farklılıklar sıralanmıştır.

Örnek Metinler bölümünde, Bahar-Merkez ağzıyla derlenen 3 adet sohbet metnine, 1 adet şiire yer verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 19 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 5 makale, 2 yayımlanmamış doktora tezi, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

2.3.3. Yavuz, S. (2011) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar, 59-107.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Bağlaçlar.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kullanılan Çevri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bağlaçlarla ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Türkiye Türkçesi ağzlarıyla ilgili hazırlanmış çeşitli metinlerden oluşan toplam 152 çalışmanın tarandığı belirtilmiştir. Türk diline kaynak teşkil eden TT ağzlarında 734 tane bağlaca rastlandığı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, bağlaç kavramı hakkında bilgi verilmiştir. Bağlacın tanımı, terim olarak bağlaç, bağlaçların özellikleri, bağlaçlarda anlam, bağlaçların görevleri, bağlaçlarda vurgu, bağlaçların tasnifi gibi konulara yer verilmiştir. Türkiye Türkçesi ağzları metinlerinde tespit edilen 734 adet bağlaç tablo halinde verilmiştir. Bu bağlaçlarda görülen fonetik ve morfolojik özellikler tablodaki şekilde aktarılmıştır. TT’ye göre düzenlenmeye çalışılmamıştır. Bağlaç sınıflandırılmasına yer verilen kısımlarda kullanım örnekleri verilmiştir.

Sonuç bölümünde, incelediğimiz çalışmanın ülke sınırlarımız çerçevesinde yapılan çalışmalar sonucu hazırlanan tez, makale, kitap, bildiri yazılarından ve inceleme kısımlarından fişlenen bağlaç-bağlayıcıyla ilgili dil birliklerini kapsadığı belirtilmiştir. 152 çalışmanın metinler kısmının, yaklaşık 18800 sayfalık bir bölümünün tarandığı bilgisi verilmiştir. Belirlenen bağlaçlar ve konuyla ilgili varılan çıkarımlar 16 madde halinde yazılmıştır.

Kullanılan Çevri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri bölümünde, “İşaretler, Ünlüler, Ünsüzler” olmak üzere 3 başlığa yer verilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 312 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 146 kitap, 97 yüksek lisans tezi, 58 makale, 8 yayımlanmamış doktora tezi, 2 internet sitesi, 1 basılmamış doçentlik tezinden oluşmaktadır.

2.4. Diyalektolog Dergisi 4. Sayı (2012)

2.4.1. Demir, N. (2012) Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları, 1-8.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Ağız araştırmaları, Yöntem sorunları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Türkiye kaynaklı Türk dili çalışmalarında yöntem konusunun ihmal edildiği belirtilmiştir. Yönteme ilişkin daha önce üzerinde konuşulmamış problemleri göstermek, hâlihazırda bulunan yayınlarda ifade edilenleri belirtmek ve bu noktada duyarlılığı arttırmak için yöntem üzerinde daha fazla durulması gerektiği dile getirilmiştir. Ağız araştırmalarının gerekliliğine değinilerek giriş bölümüne geçilmiştir.

Giriş bölümünde, Türk dil çalışmaları gibi ağız çalışmaları konusunda da nasıl bir yol izleneceğine dair henüz yeterli bilincin oluşmadığı dile getirilmiştir. Bu çalışmanın, ağız araştırması yapacak olan genç araştırmacılara yol göstermek amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir. Çalışmanın detayları, “Ağızları Niçin Araştırmalıyız, Çok Örnek – Az

İnceleme, Dünü Anlamak İçin Bugünü Anlamak, Artzamanlı İnceleme – Eşzamanlı İnceleme, Diyalektolojide Eşzamanlı İncelemenin Önceliği, Standart Dil>Ağız Gelişmesinin Yanlılığı” başlıkları altında incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, şu anki günümüz şartlarında dil durumunu anlamanın geçmiş zamanlardaki dil durumunu anlayabilmek için şart olduğuna vurgu yapılmıştır. Makalenin büyük bir bölümünde de ağız çalışmalarındaki dil malzemelerinin kökenini belirleme konusundaki soruna odaklanılmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 12 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 10 makale, 2 kitaptan oluşmaktadır.

2.4.2. Doğan, M. (2012) Aksaray Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-3, 9-21.

Anahtar Kelimeler: Aksaray ağızı, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu makalede, Aksaray genelinde hazırlanan derleme çalışmaları sonucunda tespit edilen, Derleme Sözlüğü’nde olmayan ve Derleme Sözlüğü’nde olup çeşitli anlamları bulunan kelimelerin incelendiği belirtilmiştir. Çalışmanın amacı, ağız araştırmalarına ve Derleme Sözlüğü’nün kapsam olarak zenginleştirilmesine fayda sağlamak şeklinde açıklanmıştır.

Giriş bölümünde, gelişen teknolojiyle beraber ağız özelliklerinin ve ağızlardaki söz varlığının korunmasındaki güçlükler dile getirilmiştir. Ağızlardaki kelime hazinesinin korunması için yapılan derleme çalışmalarından da kısaca bahsedilmiştir. Çalışmada; Merkeze bağlı Çimeli köyü, Koçpınar köyü, Ortaköy ilçesi Ozancık kasabası, Güzelyurt ilçesi Ihlara kasabası ve Gülağaç ilçelerinde yapılan derleme çalışmaları sonucunda toplanan sözcükler incelenmiştir. Bu araştırmada, “Derleme Sözlüğü’nde Olmayan Kelimeler” ve “Derleme Sözlüğü’nde Farklı Mânâda Olan Kelimeler” olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir. Kelime varlığı, bu başlıklar altında; deyim, isim, sıfat, zarf ve fiil olarak tasnif edilmiştir. Bu çalışmada, 33 deyim ve 95 kelime incelenmiştir. İncelenen kelimelerin hepsi Aksaray ağız özelliklerini

taşıyacak biçimde örneklerle gösterilmiştir. Bazı kısımlara kısa açıklamalar da ilave edilmiştir.

Sonuç bölümünde, Aksaray ilinin geçmişten günümüze çeşitli uygarlıklar arasında köprü görevi gördüğü için ağız araştırmaları konusunda zengin veriler barındırdığı belirtilmiştir. Yapılan araştırmada, Aksaray ve yöresi ağızlarından hazırlanan Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan ya da bulunduğu hâlde farklı mânâda kullanılan 33 deyim, 95 kelimenin incelendiği belirtilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 6 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 4 kitap, 2 makaleden oluşmaktadır.

2.4.3. Erbay, F. (2012) Deliorman Bölgesinde Yazılmış Anonim Bir Eser (Uslu ile Süslü) ve Bu Eserde Karşılaşılan Ağız Özellikleri, 23-33.

Anahtar Kelimeler: Deliorman Bölgesi, Anonim eser, Ağız özellikleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar, Metinden Örnekler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, neredeyse bir asır kadar önce Deliorman ağızıyla yazılmış, yazarı belli olmayan eserlerden olan Uslu ile Süslü adlı eser hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu eserde görülen Deliorman ağızı özellikleriyle ilgili bilgi verileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, ilk olarak Deliorman bölgesiyle ilgili bilgi verilmiştir. Yıllar boyunca Deliorman bölgesinden Anadolu'ya yapılan göçlerle günümüzde birçok ilimizde bu ağızla konuşanları bulmanın mümkün olduğu dile getirilmiştir. Bu yörenin diliyle ilgili ilk çalışmaların 20. yüzyılın başlarında yapılmaya başlandığı belirtilmiştir. Çalışma yapmış olan kişilerden de kısaca bahsedilmiştir. Çalışmanın detayları, “Uslu ile Süslü ve Yazarı, Eserin Konusu, Eserin Dili, Eserin İmlâsıyla İlgili Bazı Tespitler, Değerlendirme, Söz Varlığı” başlıkları altında ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde, Uslu ile Süslü hikâyesi hakkında bilgi verilirken eserin dili üzerinde durulmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Eserin diliyle ilgili dikkat çeken hususlar üzerinde durulmuş ve bölgenin bazı ağız özelliklerine yer verilmiştir. Bu çalışma

sirasında karşılaşılan sıkıntılardan da kısaca bahsedilmiştir. Deliorman ağız üzerine yapılacak olan ağız çalışmalarının artırılması ve ivedilikle tamamlanması gerektiği dile getirilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 13 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 kitap, 2 internet sitesi, 4 makaleden oluşmaktadır.

Metinden Örnekler bölümünde, Uslu ile Süslü adlı eserden bir bölüm alınarak yörenin ağız özellikleri gösterilmeye çalışılmıştır.

2.4.4. Gökçür, E. (2012) Van Gölü Havzası Ağızlarında Kullanılan Eski Türkçe ve Orta Türkçe Menşeli Sözcükler Üzerine, 35-45.

Anahtar Kelimeler: Van Gölü Havzası, Eski Türkçe, Orta Türkçe.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Van Gölü Havzasındaki yerleşim yerlerinden ve bu bölgede yaşatılan sözlü kültür değerlerinden, söz hazinesinden kısaca bahsedilmiştir. Bu çalışmada, bölgedeki dil malzemeleri incelenerek Eski ve Orta Türkçe zamanlarına ait birden fazla kelimenin varlığına rastlandığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, ilk olarak Doğu Anadolu Bölgesinde hâkimiyet kurmuş olan Türk devletlerinden bahsedilmiştir. Azeri Türkçesinin bölgedeki ağızların kelime hazinesinde etkili olduğu dile getirilmiştir. Günümüzde Türkiye Türkçesinde yer almayan fakat Azeri Türkçesi ve ağızlarında yer alan birden fazla Eski ve Orta Türkçe kökenli sözcüğün, Van Gölü Havzası ağızlarında aktif biçimde kullanıldığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, Van Gölü Havzasındaki ikamet alanlarının (Van, Bitlis, Ahlat, Adilcevaz, Erciş) dil malzemeleri üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. İncelemelerin sonucunda yöre ağızlarındaki Eski ve Orta Türkçe kökenli kelimeler belirlenmiş ve makalenin devamında tablo şeklinde verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Van Gölü Havzası ağızlarında fonetik ve morfolojik açıdan Azerbaycan Türkçesinin açıkça görüldüğü dile getirilmiştir. Türkiye Türkçesinde kullanılmayan fakat kuzey ve doğu grubu Türk lehçelerinde kullanılan bazı sözcüklerin Van Gölü Havzası Ağızlarında yer verildiği sonucuna varılmıştır. Eski ve Orta Türkçe kökenli kelimelerin çoğunluğunun, ağızlarda yer alan ama TT yazı dilinde olmayan sözcükler olduğu dile getirilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 25 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 15 kitap, 4 yüksek lisans tezi, 3 internet sitesi, 2 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.4.5. Hazar, M. (2012) Irak Erbil Türkmen Ağzında G> C Ünsüz Değişmesi, 47-51.

Anahtar Kelimeler: Irak Erbil, Türkmen ağzı, Ünsüz değişmesi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, İşaretler, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Erbil şehri hakkında kısaca bilgi verilmiş ve nüfusunun yaklaşık yüzde otuzunu Türkmenlerin oluşturduğu belirtilmiştir. Erbil’deki Türkmenlerin ayırt edici ağız özelliklerinden biri G> C değişmesi olduğu için bu konu detaylı şekilde incelenmiş ve örnek kelimelerle açıklanmıştır.

Giriş bölümünde, Erbil’de yaşayan Türkmenlerden ve meşhur ailelerin isimlerinden bahsedilmiştir. Önem sıralaması yapılarak “Doğramacı, Çakmakçı, Bakkal, Bezirgân, Küreci, Kassap, Aksakı” gibi ailelerin Erbil’de meşhur olduğu belirtilmiştir. Tarihin önemli karakterlerinden olan Erbil Hükümdarı Selçuklu Atabeyi Sultan Muzaffereddin Gökbörü’nün hayatı hakkında da kısaca bilgi verilmiştir. Irak’taki Türkmen ağızları içerisinde incelemeye değer tek ağzın Erbil Türkmenlerinin Türkçesi olduğu dile getirilmiştir. Erbil Türkmen ağzının önemli fonetik özelliklerinden olan G> C ünsüz değişmesi ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde, G> C ünsüz değişmesinin kelime başı, ortası ve sonundaki şekilleri tablo halinde verilmiştir.

İşaretler bölümünde, çalışma boyunca kullanılan işaretlerin ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 11 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 8 kitap, 3 makaleden oluşmaktadır.

2.4.6. Tosun, İ. (2012) Doğu Anadolu Ağzlarında Ara Ünlüler, 53-77.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Ara ünlüler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, standart dil ve ağızlar arasındaki farklılıktan bahsedilmiştir. Doğu Anadolu ağızlarında, bazı Oğuzca özelliklerin benimsenmesi sonucunda, ara aşamalarda çeşitli seslerin oluştuğu ve standart dile göre daha fazla ünlü ses oluştuğu belirtilmiştir. Tespit edilen ünlülerin, makalenin devamında örneklerle değerlendirileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, sesin tanımından, oluşum biçimine ve yerine göre seslerden bahsedilmiştir. Gelişmiş standart dillerin alfabelerinde ortalama yirmi ile kırk arasında ses işareti mevcutken, bu dillerin ağızlarındaki sesleri karşılamak için üç dört kat daha fazla işaret kullanıldığı belirtilmiştir. Benzer durumun standart dil ve ağızlar için de söz konusu olduğu dile getirilmiş ve bu farklılıklar üzerinde durulacağı belirtilmiştir. Doğu Anadolu ağızlarında da hem sesliler hem de sessizler açısından ara ses olarak isimlendirilebilecek ses birimlerin varlığına dikkat çekilmiştir. Doğu Anadolu Ağızlarında bulunan sesliler şu şekilde sınıflandırılmıştır: “Çıkış yerlerine göre, çıkış biçimlerine göre (dil – damak arası açıklığına göre), dudakların biçimine göre, söyleniş tarzına göre.” Ara ünlüler başlığı altında, Doğu Anadolu ağızlarında kullanılan ünlüler ve bu ünlüleri kullanan araştırmacılar tablo halinde verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Orta ve Batı Anadolu’da ünlü kalınlaşmaları, dönüşümlerini büyük ölçüde tamamladıklarından ara ünlülerle daha az karşılaştığı bilgisi verilmiştir.

Oysa Doğu Anadolu’da ünlüler incelleme dönüşümlerini tam olarak tamamlamadıklarından, kalınla ince arasında kalan seslerin örneklerine daha sık rastlandığı dile getirilmiştir. Araştırmalar neticesinde ara ünlülerin, Doğu Anadolu ağızlarında karakteristik bir özellik olarak ortaya çıktığı ve batıya doğru gidildikçe zayıflayarak ortadan kaybolduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça bölümünde, 55 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 32 kitap, 12 lisans tezi, 6 makale, 3 yayımlanmamış doktora tezi, 1 basılmamış doçentlik tezi, 1 lisans tezinden oluşmaktadır.

2.4.7. Üstün, M.C. (2012) Erzincan Ağızında Görülen “-(y) AğIn” Eki Hakkında, 79-87.

Anahtar Kelimeler: Erzincan ağızı.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Erzincan ağızında görülen “-(y)AğIn” istek ekinin fonetik olarak oluşumu ve cümle kurgusu içerisinde, bağlam niteliği dikkate alınmak kaydıyla kullanımının incelendiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, dilin tanımı yapılmış ve Türk dili hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Konum itibariyle geçiş bölgesi konumunda olan Erzincan ağızı bir bakıma doğunun batıya açılan kapısı durumunda olduğu için komşu illerden farklı özellikler gösterdiği belirtilmiştir. Erzincan’ın ilçeleri ve köyleri arasında da bir ağız farkının dikkat çektiği belirtilmiştir. Kemah ile Refahiye veya Kemaliye, Tercan ile Çayırılı arasında söyleyiş farkları olduğu gibi Merkez’deki köyler arasında bile az da olsa bazı söyleyiş farklılıkları görüldüğü dile getirilmiştir. Bu nedenle de çok sayıda alt-ağız gruplarına rastlandığı belirtilmiştir. Erzincan ağızında görülen “-(y) AğIn” ekinin morfolojik olarak izahı yapılmaya çalışılmıştır. Bu ekin, “-A” istek kipi ekinin üzerine getirilen şahıs ekleriyle oluşturulduğu fikri savunulmuştur. İstek kipi ekinin de Eski ve Orta Türkçedeki gelecek zaman, geniş zaman, gereklilik-dilek kipleri için kullanılan “-gA” ekindeki “g-” ön sesinin 13. yüzyıldan başlayarak eriyip kaybolması ile ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, Erzincan ağzında diğer Türkiye Türkçesi ağızlarında da görüldüğü gibi, bir fiil kök ya da gövdesine /-A/ istek kip ekinin dâhil edilmesi ve onun üzerine getirilen /+k/+k/+h/ 1. çokluk şahıs ekinin ardından /+(I)n kuvvetlendirme ekiyle istek kipi çekimi oluşturulduğu belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 25 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 22 kitap, 1 yüksek lisans tezi, 1 internet sitesi, 1 makaleden oluşmaktadır.

2.4.8. Peler, G.Y. (2012) Kıbrıs'ta Türkler Tarafından Konuşulan Lisanın Adı Ne Olmalıdır? 89-103.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Türkler, Lisan.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Kıbrıs Türklerinin Konuştıkları Lisanın Adlandırılmasındaki Karmaşa, Türkiye’de ve Batı’da Yerel Dillerin Tasnifinde Dikkate Alınan Ölçütler, Karmaşanın Muhtemel Sebepleri, Kıbrıs’ta Konuşulan Türkçenin Hak Ettiği Gerçek İsim, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kıbrıs’ta yaşayan Türklerin konuştuğu dile isim verilmesi konusunda bir belirsizliğin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın, Kıbrıs’ta konuşulan Türkçeyi belirlemek için gerekli olan adlandırmayı bulmak amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Türk dilinin ada üzerinde en az dört asırlık bir mazisinin bulunmasına rağmen diğer ağız ve lehçeleri dikkate alındığında, ada üzerinde konuşulan Türk dili hakkında hazırlanan çalışmaların geç bir tarihte başladığı belirtilmiştir. Kıbrıs’ta yaşayan Türklerin konuştuğu dilin ismi konusunda, bilim insanları arasında bir ortak görüş bulunmadığı da dile getirilmiştir. Kaynaklarda “Kıbrıs Türkçesi”, “Kıbrıs Ağızı”, “Türkçenin Kıbrıs Ağızları”, “Kıbrıs Türk Ağızları”, “Kıbrıs Ağızları”, “Kıbrıslı Türkçe” ve “Kıbrıslıtürkçe” şeklinde isimlendirmeler olduğu belirtilmiştir.

Kıbrıs Türklerinin Konuştıkları Lisanın Adlandırılmasındaki Karmaşa bölümünde, İsmet Konur’un çalışmasında “Kıbrıs Türkçesi” tabirini kullandığı; Hasan Eren’in ise eserlerinde Kıbrıs’ta Türkler tarafından konuşulan lisanı hem le dialecte turc de Chypre yani “Kıbrıs Türk Ağızı” hem “Kıbrıs Türkçesi” hem de “Kıbrıs Ağızı”

şeklinde adlandırmayı tercih ettiği belirtilmiştir. Birçok araştırmacının Kıbrıs'ta konuşulan lisanı adlandırmaları verilerek konuya açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de ve Batı'da Yerel Dillerin Tasnifinde Dikkate Alınan Ölçütler bölümünde, Kıbrıs lisanı için kullanılacak doğru tabirin hangi ölçütlere göre belirleneceği açıklanmıştır.

Karmaşanın Muhtemel Sebepleri bölümünde, "Kıbrıs Türkçesi" şeklindeki kullanımın Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi coğrafi olarak tarif etmesi açısından bir yanlışlık olmamasına rağmen bir belirsizlik ifade ettiği belirtilmiştir. Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin, Türkiye Türkçesine bağlı olduğu ve "Kıbrıs Türkçesi" adlandırmasının "Azerbaycan Türkçesi" gibi daha farklı bir anlamı çağrıştırdığı dile getirilmiştir. Son zamanlarda "Kıbrıs Ağzı" tabirinin "Kıbrıs Türkçesi" adlandırmasından daha fazla tercih edildiği belirtilmiştir.

Kıbrıs'ta Konuşulan Türkçenin Hak Ettiği Gerçek İsim bölümünde, "Kıbrıs Ağzı" adlandırmasının Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi tanımlamakta yetersiz kaldığı belirtilmiştir. "Kıbrıs Türk Ağzıları" tabirinin bugün için en doğru kullanım olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç bölümünde, hem Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi Genel Türkçenin hiyerarşik yapısı içinde doğru yere oturtan hem de onun bölgesel çeşitliliğini yansıtan "Kıbrıs Türk Ağzıları" veya "Türkçenin Kıbrıs Ağzıları" ya da sadece "Kıbrıs Ağzıları" şeklindeki adlandırmanın daha doğru olacağı belirtilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 102 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 47 kitap, 38 makale, 14 bitirme tezi, 2 yüksek lisans tezi, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.5. Diyalektolog Dergisi 5. Sayı (2012)

2.5.1. Şahin, H. (2012) Bursa Yerli Ağzılarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine, 1-7.

Anahtar Kelimeler: Bursa yerli ağzıları, Uzun ünlüler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu çalışma aracılığıyla Ana Türkçede varlığı ispatlanan ve diğer Anadolu ağızlarında tespit edilen birincil uzun ünlülerin, Bursa yerli ağızlarındaki durumunun açıklanmaya çalışıldığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, birincil ünlü uzunluklarının Batı Anadolu ağızlarında farklı düzeylerde korunduğu dile getirilmiştir. Bursa yerli ağızlarından derlenen metinlere bakıldığında dikkat çeken fonetik özelliklerin başında da ünlü uzunluklarının geldiği belirtilmiştir. Bu uzunlukların bazı kelimelerde ortaya çıktığı belirtilmiş ve bu kelimeler 4 gruba ayrılarak tasnif edilmiştir. Bunlar:

- Birincil ünlü uzunluklarını barındıran Türkçe kelimeler
- Aslında uzun ünlü barındıran yabancı kelimeler
- Ses olayları sonucu uzun ünlüyle kullanılan Türkçe ve yabancı kelimeler: Neyise>ne:se, nerede>ne:de
- Uzun ünlüsünün birincil olmadığı ancak uzunluğu herhangi bir nedene de bağlanamayan kelimeler.

Sonuç bölümünde, Anadolu ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda tespit edilen birincil uzun ünlülü kelimelerin neredeyse tamamının Bursa yerli ağızlarında kullanıldığı belirtilmiştir. Bursa yerli ağızlarında, diğer ağızlarda tespit edilen kelimelerin dışında da birincil uzun ünlü barındıran kelimelerin olduğuna dikkat çekilmiştir. Ana Türkçeden beri devam eden birincil uzunlukların kayda değer bir bölümünü koruyan bir yöre olan Bursa ağızlarında, uzun ünlülü kelimelerin kısa ünlülü şekillerinin de kullanıldığı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 10 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 4 kitap, 6 makaleden oluşmaktadır.

2.5.2. Derjaj, A. (2012) Anadolu Ağızlarının Arnavutçadaki İzleri Üzerine, 9-16.

Anahtar Kelimeler: Anadolu ağızları, Arnavutça.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu makale aracılığıyla Arnavutların, Oğuz – Osmanlı Türkleri ile olan ilişkilerinden bahsedileceği belirtilmiştir. Bu ilişkiden doğan dil etkileşiminin getirdiği dilbilgisel veriler üzerinde durulacağı ve Arnavutçada bulunan Türkiye Türkçesi ağızlarının leksikolojik izlerinin tespit edileceği dile getirilmiştir.

Başlangıç kısmında, Arnavut-Osmanlı ilişkisinden bahsedilmiş ve Arnavutların Müslümanlaşma süreci hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Arnavutçaya giren ilk Türkçe sözcüklerden bahsedilerek bu sözcüklerin, Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini barındıran dinî sözcükler olduğu belirtilmiştir. Bunlara örnek olarak “ dua – dua, xhenet – cennet, xhenem, xhehenem – cehennem kurban – kurban, namaz – namaz, Qabe – Kabe, avdes – abdest, harram – haram, gjynaf – günah, sevap – sevap, imam – imam, dervish – derviş, musliman, mysliman – Müslüman, islam – İslam, din – din, pejgamber, pejgamer – peygamber, hajde – hadi, sadaka – sadaka” gibi sözcükler verilmiştir. Arnavutçada yerleşmiş en eski Türkçe sözcüklerin ikinci grubunu, ordu ve askerlikle ilgili sözcüklerin oluşturduğu belirtilmiştir. Bunlara örnek olarak, “bori – boru, asqer – asker, jeniçer – yeniçeri, top – top, fitil – fitil, kandil – kandil, daulle – davul, bıçak – bıçak, hanxhar – hancar, jatagan – yatagan, satër – satır” gibi sözcükler verilmiştir. Edebiyatıyla, idari, iktisadi ve askerî terimleriyle daha gelişmiş olan Osmanlı Dönemi Türkçesinin veren dil, Arnavutçanın ise alan dil durumunda olduğu belirtilmiştir.

Sonuç kısmında, Türkiye Türkçesi ağızlarının Arnavutçadaki izlerine örnekler verilerek iki dil arasındaki temastan bahsedilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 14 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 2 makaleden oluşmaktadır.

2.5.3. Gümüştam, G. (2012) Kıbrıs Ağızlarında İkili Kelimeler (Dubletler), 17-32.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızı, İkili kelimeler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, İkili Kelimeler Açısından Kıbrıs Ağızlarının Durumu, Kıbrıs Ağızlarında Tespit Edilen İkili Kelimeler, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, çalışmanın Kıbrıs ağızlarındaki ikili biçimleri incelemek amacıyla yapıldığı belirtilmiştir. İkili biçimler hakkında bilgi verilerek bunların meydana gelmesinde etkili olan faktörlerden bahsedileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, ‘başkalaşma’ ve ‘aynılaşma’ kelimeleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. İkili biçim teriminin ilk kez ne zaman kullanıldığı ve ikili kelimelerin ortaya çıkma sürecinden bahsedilmiştir. Bir dilde, ikili biçimlerin ortaya çıkışının nedenleri üzerinde durulmuştur.

İkili Kelimeler Açısından Kıbrıs Ağızlarının Durumu bölümünde, Kıbrıs ağızlarında kullanılan ikili biçimlerin genellikle standart dilden bu ağza giren yeni kelimeler yanında, ilişkiye geçilen diğer dillerden aynı sözcüğün farklı şekilde alınmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Kıbrıs Ağızlarında Tespit Edilen İkili Kelimeler bölümünde, “enginar/inginar, cinara, talep/dalaP, akasya, akakiya/agagiya, pestil/pesdil, pasta/pasda, pastelli/bastelli/basdelli, pide, biTTa, pizza, potin, bodina, sardalya/çardella, teras, taraça/daratsa” gibi kelimeler detaylı olarak incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, çıkarımlar 7 madde şeklinde verilmiştir. Kıbrıs ağızlarında ikili kelimelerin meydana gelmesindeki en önemli nedenin dil ilişkileri olduğu belirtilmiştir. Kitle iletişim araçlarının 1990’lı yıllardan sonra yaygınlaşmasıyla standart dilin Kıbrıs ağızları üzerindeki etkisinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 20 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 7 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezi, 1 internet sitesinden oluşmaktadır

2.5.4. Tokatlı, S.S., Erdem, Nas, G. (2012) Anamur Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 33-45.

Anahtar Kelimeler: Anamur ağzı, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, ağızların söz varlığını belirlemeye yönelik çalışmalardan bahsedilmiştir. İlk olarak "Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi" nin çıkarıldığı belirtilmiştir. Sonrasında ise “Derleme Sözlüğü” çıkarılarak bu çalışmalara katkı sağlandığı belirtilmiştir. Anamur ve köylerinden hazırlanan derleme çalışmaları sonucu bulunan, Derleme Sözlüğü'nde olmayan ya da Derleme Sözlüğü'nde olmasına rağmen farklı mânâda kullanılan sözcüklerden bahsedileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, çalışmanın amacı Derleme Sözlüğü'nün içerik bakımından zenginleşmesine katkı sağlamak olarak açıklanmıştır. Anamur'un gerek kültür gerekse dil açısından korunmuş bir yöre olması nedeniyle dil malzemesi bakımından zengin olduğu belirtilmiştir. Anamur'da yaşayan “Sarıkeçililer, Bahşişler, Tekeli” Yörüklerinden de kısaca bahsedilmiştir. Bu çalışmadaki sözcükler iki başlık altında incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, bu çalışmada Anamur'a bağlı 13 köyden derlenen kelimelerin incelendiği belirtilmiştir. İnceleme sonucunda Derleme Sözlüğü'nde olan veya olmasına rağmen sadece bazı anlamları verilen toplam 99 sözcük ile 11 deyim tespit edildiği belirtilmiştir. Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan 40 isim, 16 fiil, 4 sıfat, 3 zarf, 6 ikileme ve 2 ünlem, 11 deyim ile birlikte Derleme Sözlüğü'nde olduğu hâlde farklı anlamları tespit edilen kelimeler; 18 isim, 8 fiil, 2 sıfat tespit edildiği belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde,17 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 15 kitap, 2 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.5.5. Torun, Y. (2012) Türkiye Türkçesi ve Balkan Ağızlarında “Kaçan” Soru Sözcüğü, 47-53.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Balkan ağzı, Soru sözcüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, “kaçan” Sözcüğünün Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kullanımı, “kaçan” Sözcüğünün Balkan Ağızlarında Kullanımı, Sonuç ve Değerlendirme, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu makalede, kaçan soru sözcüğünün TT ile Balkan ağızlarındaki kullanımlarının şekil ve işlev bakımından değerlendirileceği bilgisi verilmiştir.

Giriş bölümünde, Türkiye Türkçesinde bulunmayan kaçan soru sözcüğünün Eski Anadolu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ortak sözcüklerden biri olduğu belirtilmiştir. Bu kelimenin, Balkan ağızlarında da Eski Anadolu Türkçesiyle aynı dönemde kullanıldığı dile getirilmiştir. Tarama Sözlüğü'nden elde edilen bilgilere göre Eski Anadolu Türkçesinde *ka'lı soru sözcüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Bunlara örnek olarak “kaç, kaçan, haçan, kaçansa, kanca, kancalığın, kancarı, kancaru, kaçaru, kancasa, kanda” gibi sözcükler verilmiştir. Türkiye Türkçesinin tarihi dönemlerine bakıldığında kanı, kangı şeklinde geçen sözcüklerin sözcük başı k- > h- değişimine uğradığı belirtilmiştir.

“Kaçan” Sözcüğünün Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kullanımı bölümünde, Derleme Sözlüğü'nde kaçan sözcüğüne verilen anlamlar üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, “kaçan, haçan, haçen, açan” soru şekillerinin Derleme Sözlüğü'ne göre kullanıldığı yerlerin tablosuna da yer verilmiştir.

“Kaçan” Sözcüğünün Balkan Ağızlarında Kullanımı bölümünde, “kaçan” sözcüğünün Janos Eckmann'ın değerlendirmesine göre ve Örneklerle Deliorman Türk Ağızı Sözlüğü'ne göre anlamları, örneklerle açıklanmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme bölümünde, kaçan sözünün EAT'den farklı olarak TT ile Balkan ağızlarında zarf şeklinde “ne çabuk ne tez” anlamında kullanıldığı belirtilmiştir. Kaçan sözcüğünün bugün Türkiye Türkçesinde kullanılmadığı fakat Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanıldığı dile getirilmiştir. Bu sözcüğün, çağdaş Türk lehçeleri ve Balkan ağızlarının söz varlığı açısından da önemli olduğu belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 17 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 4 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.5.6. Uysal, İ.N. (2012) Ağız Araştırmalarında Bağlamsal Sözlük ve Dizin Kullanımı, 55-62.

Anahtar Kelimeler: Ağız araştırmaları, Bağlamsal, Sözlük ve dizin.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet; Sorun; Bağlam, Bağlamsal Sözlük ve Dizin; Örnek; Sonuç; Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, çalışmanın diğer bölümlerinde, bağlamsal sözlük ve dizin çalışmalarının ağız araştırmalarındaki önemi ve gerekliliği üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Sorun bölümünde, TT ağızlarıyla ilgili hazırlanan çalışmaların daha çok dil bilgisi özellikleri konusunda yapılması, sözlük ve dizin kısımlarının tam olarak veya detaylı şekilde ele alınmayışı konusuna değinilmiştir.

Bağlam, Bağlamsal Sözlük ve Dizin bölümünde, bağlamın tanımından ve çeşitlerinden bahsedilmiştir. Bağlamın, “(yakın) çevresel bağlam, tematik bağlam, cümlesel bağlam (sentential context) ve dil dışı bağlam (global context)” olmak üzere 4 çeşidinin olduğu dile getirilmiştir. Bir sözcüğün anlamını belirlemenin zorluğu üzerinde durularak bağlamına dikkat etmeden anlamlandırmanın yanlış olduğu belirtilmiştir. Türkçede bağlamsal sözlük ve dizin araştırmalarının uzun yıllardır var olduğu dile getirilmiştir. Kaliteli bağlamsal sözlük ve dizin oluşturabilmek için gerekli olan şartlardan bahsedilmiştir.

Örnek bölümünde, Balıkesir’den derlenen 2 metinde git- fiili esas alınarak örneklendirilmiştir. İlk olarak konuyla ilgili metinler verilmiş, daha sonra da fiilin bulunduğu örnekler sıralanmıştır.

Sonuç bölümünde, çalışmadan elde edilen çıkarımlar 8 madde halinde verilmiştir. Bağlama göre hazırlanan sözlük ve dizinlerin, yapılan araştırmaların daha verimli ilerlemesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 18 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 14 kitap, 4 makaleden oluşmaktadır.

2.6. Diyalektolog Dergisi 6. Sayı (2013)

2.6.1. İlker, A. (2013) Manisa Ağzında Şimdiki Zaman İşleviyle Kullanılan -mAcI Eki, 1-6.

Anahtar Kelimeler: Manisa ağzı, Şimdiki zaman.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu çalışmada Manisa ağızlarında şimdiki zaman görevinde kullanılan –mAcI ekinin yapısı ve işlevi hakkında bilgi verileceği belirtilmiştir. Bu ekin tarihi ve çağdaş lehçelerde benzer örnekleri olup olmadığı konusunda inceleme yapıldığı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, görünüş bakımından bir fiilden isim yapım eki üzerine yeni bir isimden isim yapım eki eklenerek oluşmuş –mAcI yapısı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu ekin şimdiki zaman işleviyle kullanıldığı belirtilerek ekin kullanımıyla ilgili örnekler verilmiştir. Bu ekin, hem –yor hem de –mAktA işleviyle kullanıldığı belirtilmiştir. Manisa ağızlarında kullanılmakta olan –mAcI yapısını açıklayabilmek amacıyla birçok araştırmacının düşünce ve örneklemelerine yer verilmiştir. Bu görüşler, makalenin sonunda 6 madde halinde özetlenmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 17 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 14 kitap, 3 makaleden oluşmaktadır.

2.6.2. Baştürk, Ş., Uluocak, M., Oğur, E., Eroğlu, S., Şahin, H. (2013) Bursa Göçmen Ağzları Fiil İşletiminde Şimdiki Zaman, 7-13.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Göçmen ağzı, Fiil işletimi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, 18. yüzyıldan 20. yüzyıl sonlarına kadar farklı yerlerden Bursa'ya giden göçmenlerden bahsedilmiş ve bu göçmenlerin kültürel zenginliklerini de beraberinde getirdiklerinden söz edilmiştir. Bu çalışmada, "Bursa Balkan Göçmenleri

Ağzlarının Derlenip İncelenmesi" adlı proje kapsamında gerçekleştirilen derleme ve çözümleme çalışmalarından hareketle Bursa Balkan göçmenleri ağzlarındaki şimdiki zaman üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde,-(I)yor ekinin, ağzılarda da şimdiki zamanı belirtmek için en çok tercih edilen ek olduğu belirtilmiştir. Türkçenin ağzlarıyla ilgili çalışmalarda -(I)yor ekinin önem taşıdığı dile getirilmiştir. Bu ekin, Bursa yerli ağzlarında da çeşitli varyantları bulunduğu için Bursa Balkan Göçmenleri ağzlarında çeşitliliğin arttığı belirtilmiştir. Bu çalışmanın, 115 yerleşim yerinden derlenen 163 ses kaydından hareketle hazırlandığı bilgisi de verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Bursa Balkan göçmenleri ağzlarında şimdiki zaman ekinin çeşitlilik gösterdiği belirtilmiştir. -(I)yor ekinin ünlüsünün, düzleşme ve uzama şeklinde değişim gösterdiği dile getirilmiştir. Ekin r ve y seslerinin konuşma dilinde genellikle düşme eğiliminde olmasına rağmen Bursa balkan göçmenleri ağzlarında -yē, -(I)yē, -(I)ya, -yēri, -ēri, -yi, -yō/-yĀ şeklinde korunduğu; -ē, -i, -Ā, -ā gibi örneklerde de düştüğü belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 13 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 2 makaleden oluşmaktadır.

2.6.3. Güzel, F. (2013) Şahsuvar Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-2, 15-33.

Anahtar Kelimeler: Şahsuvar ağzı, Derleme sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Derleme Sözlüğü'nün ağzlarımızdaki söz varlığının önemli bir kısmını içermediği belirtilmiştir. Ağız araştırmaları konusunda planlı ve hızlı bir çalışma yapılması gerektiği dile getirilmiştir. Bu makalede, Elazığ ilinin merkeze bağlı köylerinden Şahsuvar'da derlenen, bir bölümü Derleme Sözlüğü'nde yer almayan bir bölümü de Derleme Sözlüğü'nde yer almasına rağmen farklı mânâya gelen 200'e yakın sözcüğe yer verildiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, yöresel ağızla konuşanların giderek azaldığı belirtilmiş ve orta yaş üstü insanların bu konuya daha hâkim olduğu dile getirilmiştir. Şahsuvar'da göçer

hayatı yaşıyan Türkmenlerin ağızlarında, pek çok arkaik unsurun korunmuş olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın iki bölümden oluştuğu dile getirilmiştir. Birinci kısımda, Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan kelimelere yer verilmiştir. İkinci kısımda ise Derleme Sözlüğü'nde bulunan fakat farklı anlamları bulunan kelimelere yer verilmiştir. 200 civarında kelime hem Şahsuvar ağızındaki anlamı hem de Derleme Sözlüğü'ndeki anlamıyla beraber tablo halinde verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 9 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 kitap, 2 makaleden oluşmaktadır.

2.6.4. İgci, A. (2013) Aynı Ağız Sahasında Bir Ses Değişiminin Aşamalı Dağılımı, 35-39.

Anahtar Kelimeler: Ağız sahası, Ses değişimi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, aynı ağız sahası içinde görülen bir ses özelliğinin aşamalı bir seyir izleyebileceği belirtilmiştir. Bu makalede, durumun genel konuşur kitlesindeki dağılımından söz edileceği dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, bazı ses değişimlerinin, bazı bölge veya lehçe sahaları için karakteristik özellikte olduğu belirtilmiştir. Oğuz sahası için kelime başı t > d ünsüz değişimi bu olaya örnek olarak gösterilmiştir. Çalışmanın devamında, Kosova ağız sahası için karakteristik sayılan k > ç ve g > c ünsüz değişimleri ele alınmıştır. “Ses Değişiminin Aynı Sahadaki Dağılımı” başlığı altında konuyla ilgili detaylı bilgi verilmiştir.

Sonuç bölümünde, ses değişimlerinde görülen ikilikler için 2 ihtimalden bahsedilmiştir. Buna göre ya tarihten bugüne Kosova sahasında var olmuş olan alt ağız sahaları söz konusu olmuş ya da yazı dilinin etkisi yine tarihten bugüne dek bazı Kosova ağızlarında değiştirici sonuçlar yaratmış olabileceği ihtimali üzerinde durulmuştur.

Kaynaklar bölümünde, 24 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 21 makale, 2 yüksek lisans tezi, 1 kitaptan oluşmaktadır.

2.6.5. Peler, G.Y. (2013) Kıbrıs Ağızlarındaki Geçmiş Zaman Ekleri ve Bu Eklerin İşlevleri Üzerine Birkaç Not, 41-51.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızı, Geçmiş zaman, Eklerin işlevleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bu çalışmada, Kıbrıs Ağızlarında kullanılan geçmiş zaman ekleri ve bu eklerin işlevleri üzerinde durulacağı belirtilmiştir. Kıbrıs Ağızlarının Standart Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi’nden farklılık arz ettiği durumlar ve bu farklılıkların muhtemel sebeplerinin irdeleneceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Kıbrıs Ağızlarında geçmiş zaman ile geçmiş zamana bağlı tarz ve bakışın, genel olarak, Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarında ve standart şeklinde olduğu gibi, -DI ve -mİş ekleri ile karşılandığı belirtilmiştir. Kıbrıs ağızında, eklerin kullanımından kaynaklanan farklılıklar olduğu dile getirilmiştir. Kıbrıs Ağızını konuşan ada halkının atalarının, Anadolu’nun farklı köşelerinden geldikleri belirtilmiştir. Bu nedenle Türkçenin Eski Anadolu Türkçesi devrinde, Anadolu’nun değişik köşelerinde konuşulan ağızların farklılıklarının da adaya taşınmış olduğu dile getirilmiştir. Giriş bölümünün devamında, geçmiş zaman ekinin kullanımıyla ilgili detaylı bilgi verilmiş ve bu konu örneklerle açıklanmıştır. Kıbrıs ağızında geçmiş zaman ekinin, Türkiye Türkçesinin standart şeklinin geçmiş zaman eki olan -DI ve -mİş ekleri ile bu eklerle çekimlenmiş ‘i-’ ek fiilinin ekleşmiş hâli olan -(y)dI ve -(y)mİş şekillerinin çeşitlenmelerinden olan -dI, -(y)mİş, -(y)(I)dI ve -(y)mİş şeklinde olduğu belirtilmiştir. Kıbrıs ağızında da bu ekin görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman olmak üzere 2 çeşidinin olduğu belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, Kıbrıs ağızında geçmiş zaman ekinin Standart Türkçe ile büyük oranda benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Standart Türkçede bir isimden fiil yapma eki olarak kullanılan -(I)k ekinin bir türevi olan -(I)g ekinin, Kıbrıs Ağızında bir fiil çekim eki olarak kullanılması, ikisi arasındaki en büyük fark olarak belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümü, Birincil Kaynaklar ve İkincil Kaynaklar olmak üzere iki başlık altında verilmiştir. Birincil Kaynaklar bölümünde, 9 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 9 kitaptan oluşmaktadır. İkincil Kaynaklar bölümünde ise 17 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 10 kitap, 7 makaleden oluşmaktadır.

2.7. Diyalektolog Dergisi 7. Sayı (2013)

2.7.1. Karahan, L. (2013) Gramatikal Ölçütlerle Belirlenen Türkiye Türkçesi Ağız Gruplarında Leksik Verilerin Anlamlılığı Üzerine Bir Araştırma, 1-12.

Anahtar Kelimeler: Gramatikal ölçütler, Türkiye Türkçesi, Ağız grupları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Sonuç Kaynaklar, Haritalar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, eskiden hazırlanan tasnif çalışmalarında fonetik ve morfolojik ölçütlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Bu çalışmada leksik ölçütlerin ortaya koyduğu sonuçlar ile fonetik ve morfolojik ölçütlerin sonuçlarının örtüşüp örtüşmediğinin araştırılacağı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, gramatikal kıstaslarla belirlenmiş TT ağız gruplarında leksik malzemelerin ne kadar geçerli olacağı araştırılacağı belirtilmiştir. Bu nedenle 5 leksik kıstas belirlenmiştir. Belirlenen bu kıstasların, “Doğu Grubu, Kuzeydoğu Grubu, Batı Grubu” biçiminde isimlendirilen ana ağız gruplarına ve bunların alt gruplarına uygun olup olmadığının yorumlanacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada, TDK'nın Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nün temel kaynak olarak seçildiği de belirtilmiştir. Araştırma için 5 leksik veri seçilmiştir. Bunlar, “aparmak, patates, manda, ayakkabı, çocuk” sözcükleridir. Bu sözcüklerin Standart dildeki anlamları verilerek hangi ağızlarda yaygın olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, bu çalışmadan elde edilen çıkarımlar 4 madde şeklinde açıklanmıştır. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nün, ağızlardaki kelime hazinesini temsil etme konusunda yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Bazı yörelerden çok az malzeme alındığı için bazı kelimelerin kullanıldığı yörelerin tespit edilemediğinden yakınılmıştır.

Tematik bir ağız sözlüğünün olmayışının da leksik verilerin tespitini zorlaştırdığı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 14 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 makale, 5 kitap, 2 internet sitesinden oluşmaktadır.

Haritalar bölümünde, 6 adet haritaya yer verilmiştir. Bunlardan biri Ana Ağız Grupları haritasıdır. 5 tanesi de Aparmak, Patates, Manda, Ayakkabı, Çocuk kelimelerinin kullanıldığı coğrafi yerleri gösteren haritalardan oluşmaktadır.

2.7.2. Ay, Ö. (2013) Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kullanılan Dönüslülük Zamir (ler)i Üzerine, 13-30.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Dönüslülük zamiri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Örneklerde Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri, Çalışmada Taranan Metinler ve Kısaltmaları, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Türkiye Türkçesi Ağızlarında dönüslülük zamirlerinin kullanılışları üzerinde durulmuştur. Bu çalışma için 60 şehirden toplanan metinler aracılığıyla Türkiye Türkçesi ağızlarında dönüslülük zamirlerinin kullanılışının detaylarıyla incelendiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, ilk olarak zamirler ve dönüslülük zamirleri kavramları üzerinde durularak bu konu hakkında bilgi verilmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında dönüslülük zamirlerinin kullanılışı, incelenen bölgeler harita üzerinde gösterilerek detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde dönüslülük zamiri olarak kullanılan “kendi” kelimesinin etimolojisi hakkında bilgiler verilmiştir. Dönüslülük zamirinin etimolojisi için, “Hasan Eren, Sir Gerard Clauson, Martti Räsänen, Zeynep Korkmaz” gibi araştırmacıların etimolojik çalışmalarından edinilen bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde;

- “kendi” Dönüslülük Zamirinin İlk Seste Tonsuz Olarak Kullanıldığı Yerler,
- “kendi” Dönüslülük Zamirinin İlk Seste Tonlu Olarak Kullanıldığı Yerler,
- Tonsuz (kendi) ve Tonlu (gendi) Şekillerinin Türkiye’deki Dağılımı,

- “kendi” Zamirinin İkinci Ünlüsünün Yuvarlak Ünlülü Olarak Kullanıldığı Yerler,
- “kendi” Zamirinin İkinci Ünlüsünün Yuvarlak Ünlülü Şekilde Yaygın Olarak Kullanıldığı Yerler,
- Öz Zamirinin Kullanıldığı Yerler,
- Öz Zamirinin Yaygın Olarak Kullanıldığı Yerler,
- Şahıs Zamiri (+) Şahıs Zamiri + Hal Eki Şeklindeki Dönüşlülük Yapısının Kullanıldığı Yerler,
- Şahıs Zamiri (+) Şahıs Zamiri + Hal Eki Şeklindeki Dönüşlülük Yapısının Yaygın Olarak Kullanıldığı Yerler başlıklı haritalara da yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Türkiye Türkçesi ağızlarında 3 çeşit dönüşlülük zamirinin tespit edildiği belirtilmiştir. Bunlar, “kendi, öz, şahıs zamiri (+) şahıs zamiri+hal eki” başlıkları altında verilmiştir.

Örneklerde Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri bölümünde, işaretler Ünlüler, Ünsüzler, Majüskül Harf (Yarı Sedalılık İşareti) başlıkları altında verilmiştir.

Çalışmada Taranan Metinler ve Kısaltmaları bölümünde, çalışma boyunca kısaltma yapılan tüm eserlerin açılımı verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 6 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 6 kitaptan oluşmaktadır.

2.7.3. Hazar, M. (2013) Nevşehir Ağız Dil Bilgisi Bibliyografyası, 39-62.

Anahtar Kelimeler: Nevşehir ağızı, Dil bilgisi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Bibliyografya, Sonuç, Kelime Listesi, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Nevşehir ağızıyla ilgili dil bilgisi çalışması yapılacağı bilgisi verilmiştir. Makalenin devamında, TT ağız araştırmalarıyla ilgili bir değerlendirme yapılacağı dile getirilmiştir. Nevşehir ağızındaki ses, biçim, kelime hazinesi, özdeyişler ile atasözleri hakkında bilgi verileceği belirtilmiştir. Makaledeki 65 bibliyografyada,

Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmalarına ait 41 çalışma, diğer dergi ve basılmış bildirilere ait 12 çalışma, 4 kitap, 8 tez bulunduğu bilgisi de verilmiştir.

Giriş bölümünde, “Ağız Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Nevşehir Ağzının Değerlendirilmesi” olmak üzere 2 başlığa yer verilmiştir. “Ağız Çalışmalarının Değerlendirilmesi” başlığı altında, Kaşgarlı Mahmud’un *Divanü Lügati’t-Türk* adlı eserinde geçen Türk ağızları hakkında bilgi verilmiştir. Hâlâ Türkiye’de iskân edilen diğer Türkler arasındaki lehçe tabakalaşmasından söz edilmiştir. 19. asrın ortalarında başlayan çağdaş Türkiye Türkçesi ağızları üzerine incelemelerden bahsedilmiştir. 20. yüzyılın birinci çeyreğine kadar olan dönemdeki TT dil bilgisi kitaplarında, konuşma dilinde olup yazı dilinde kullanılmayan ağız özelliklerine de değinilmiştir. Nevşehir Ağzının Değerlendirilmesi başlığı altında, Nevşehir hakkında tarihî ve coğrafi bilgiler verilmiş, burada yaşayan insanların Oğuzların ağız özelliklerine benzeyen ağız özelliğine sahip olduğu değerlendirilmiştir. Alt başlıklar olarak makalede yer alan ve konuya ayrıntılı açıklamalar getiren maddeler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Çağdaş Türkiye Türkçesi Nevşehir Ağzı Kaynakçası Değerlendirmesi
 - 1.1. Ses Bilgisi
 - 1.2. Şekil Bilgisi
 - 1.3. Söz Dağarcığı
 - 1.4. Deyimler ve Atasözleri

Bibliyografya bölümünde, “Makaleler ve Bildiriler, Kitaplar, Tezler” başlıkları altında bibliyografyalara yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Nevşehir ağzı üzerine yapılan çalışmaların 1970’lerden sonra başladığı belirtilmiştir. İlk zamanlar, bu konuyla ilgili daha çok Nevşehirli araştırmacıların çalışma yaptığı belirtilmiştir. Nevşehir ağzının, Orta Anadolu’daki ağızlar içerisinde en belirgin özelliklere sahip ağız bölgesi olduğu dile getirilmiştir.

Kelime Listesi bölümünde, Nevşehir ve yöresi ağızlarına ait 430 örnek verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 16 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 16 makaleden oluşmaktadır.

2.7.4. Uyğur, S. (2013) Artvin İli Sarıbudak Köyü Ağzındaki Kişi Adları ile Bunlarda Meydana Gelen Ses Değişimleri, 63-103.

Anahtar Kelimeler: Artvin, Sarıbudak Köyü, Ses değişimleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu, “Özet, Giriş, Ses Değişimleri, Sonuç, Artvin İli Sarıbudak Köyü Kişi Adları, Kaynaklar, Kaynak Kişiler, Makalede Kullanılan Kısaltmalar ve İşaretler, Derlemede Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri ve IPA’daki Karşılıkları” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, bir ağız bölgesindeki kişi isimlerini incelemenin, o ağız bölgesinin tarihi, etnik yapısı, komşuluk ilişkileri, fonetik olayları gibi konular hakkında bilgi vereceği belirtilmiştir. Bu çalışmada, Artvin’in Sarıbudak köyünde 20. yüzyılın tamamında o ağız bölgesindekilere verilmiş olan adların bir araya getirilerek ses bilimi açısından incelendiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, kişi adlarını incelemenin o dili konuşanların ilgilerini, kültürlerini, tarihi geçmişlerini, komşuluk yaptıkları, kültür alışverişinde buldukları milletlerin hangileri olduğunu, geleceğe bakışlarının nasıl olduğunu anlamak için yardımcı olacağı belirtilmiştir. Artvin’in Sarıbudak köyündeki isimlerin nüfusta yazıldığı gibi değil konuşma dilindeki gibi kaydedildiği için üzerinde çalışma yapılacak gerekli malzemeyi sağladığı belirtilmiştir. Sarıbudak köyü kişi adlarında iki heceden uzun kişi adlarının kısaltılarak iki hece olarak söylendiği dile getirilmiştir. Bu özelliğin de Sarıbudak Köyü Ağzının dikkat çeken özellikleri arasında olduğu belirtilmiştir.

Ses Değişimleri bölümünde, Sarıbudak Köyü Ağzındaki ses değişimleri “Ünlüler, Ünsüzler” başlıkları altında örneklerle detaylı olarak incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, Sarıbudak Köyü Ağzında yapılan araştırmada 575 kişi isminin belirlendiği bu isimlerden sadece 92’sinde hiçbir ses değişimi olmadığı, 483 isimde de 892 ses olayı tespit edildiği belirtilmiştir.

Artvin İli Sarıbudak Köyü Kişi Adları bölümünde, erkek isimleri ve kadın isimleri ayrı başlıklar altında alfabetik sırayla verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 39 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 17 makale, 16 kitap, 3 yüksek lisans tezi, 3 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

Kaynak Kişiler bölümünde, Artvin ili Sarıbudak köyünde yaşayan ve bu çalışmaya katkı sağlayan 5 kişiden kısaca bahsedilmiştir.

Makalede Kullanılan Kısaltmalar ve İşaretler bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltma ve işaretlerin ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Derlemede Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri ve IPA'daki Karşılıkları bölümünde; kullanılan işaretler, seslerin özellikleri, IPA'daki karşılıkları tablo şeklinde alfabetik sırayla verilmiştir.

2.8. Diyalektolog Dergisi 8. Sayı (2014)

2.8.1. Gülensoy, T. (2014) Dîvânu Lügâti't-Türk'te Adı Geçen “Kırpılmış Türkçe”nin Anadolu Ağızlarındaki İzleri, 1-5.

Anahtar Kelimeler: Dîvânu Lügâti't-Türk, Kırpılmış Türkçe, Anadolu ağzıları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu, “Özet, Sonuç, Bibliyografya ve Kısaltmalar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Dîvânu Lügâti't-Türk'ün günümüz Türkçesinde ve Türk lehçelerinde görülen sorunların çözümü için başvurulacak ilk eser olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, Dîvânu Lügâti't-Türk'te adı geçen “kırpılmış Türkçe”nin Anadolu ağzılarındaki izlerinin gösterilmeye çalışılacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, birçok ağız araştırmacısının “son seste hece düşmesi” başlığıyla bahsettiği “fonetik/morfolojik olay” konusunu, Kâşgarlı Mahmud'un “kırpılmış Türkçe” olarak adlandırdığı belirtilmiştir. Dîvânu Lügâti't-Türk'teki “kırpılmış Türkçe”nin örneklerine Eski Uygur Türkçesinde rastlandığı belirtilmiştir.

- Eski Türkçede Görülen “Kırpılmış Türkçe Sözcükler”,
- Anadolu Ağzılarında Görülen “Kırpılmış Türkçe Sözcükler”,

- Kürmanç Ağızları ve “Kürtçe-Türkçe Sözlük” ile “Ferheng-i Kırdî-i Tırkî”de Görülen “Kırılmış Türkçe Sözcükler” alt başlıklarında konuyla ilgili detaylı bilgi verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Eski Türkçe sözcüklerde “ı, i, ö” ünlüleri ile “r, ş, t” ünsüzlerinden sonra; Anadolu ağızlarındaki sözcüklerde “a, e, i, o” ünlüleri ile “b, g, h, l, r, ş” ünsüzlerinden sonra; Kürmanç ağızlarında/sözlüklerinde “a, ê, e, i, o, u, ü” ünlüleri ile “c, ç, r, s, t, v, z” ünsüzlerinden sonra “ağı/ağu, ak, an, aş, ba, cu, çak, çek, ek, er, g, ğa, ği, ğir, gu, h, hâ, ık, ıkırt, iğ, ik, ir, kek, ki, kür, le, ma, pu/pgu, rey, rh, rın, tma, um, ut, ök, v, vu, va, y, ye, yi” ses ve hecelerinin düştükleri belirtilmiştir. Kaşgarlı Mahmud’un “kırılmış Türkçe sözcükler” olarak tanımladığı bu sözcüklerin bütün Türk şive ve lehçelerinde de tespit edilebileceği belirtilmiştir.

Bibliyografya ve Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

2.8.2. Peler, G.Y. (2014) Kıbrıs Ağızlarında Kullanılan 'guduru' Kelimesi Üzerine Bazı Düşünceler, 7-11.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızı, “guduru” kelimesi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu, “Özet, Giriş, Kıbrıs Ağızları Sözlüklerindeki Durum, Kelimenin Kıbrıs Ağızlarındaki Durumu, Kelimenin Kökeni ve Manası, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kıbrıs Ağızında kullanılan “guduru” kelimesinin sözlüklerdeki açıklamalarının yetersiz olduğu üzerinde durulmuştur. Kelimenin kökeni hakkında da bir belirsizlik olduğu dile getirilmiş ve yapılan çalışmada bu sorunlar üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, standart dilde bulunmayan bu kelimenin, “Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü”nde ilk ünsüzünün kalın şekilde “kuduru” biçiminde geçtiği belirtilmiştir. Sözlükte bu kelimenin 2 ayrı anlamının olduğu belirtilmiştir. İlk anlamının, “kararlama, götürü” ikinci anlamının ise “gelişigüzel, özensiz” şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Kıbrıs Ağızları Sözlüklerindeki Durum bölümünde, Kıbrıs Ağızlarının 3 sözlüğünde “*guduru*” kelimesinin kullanımına bakıldığı belirtilmiştir. Hakeri'nin sözlüğünde kelimenin “*guduru*” “1. Uydurma. 2. Atma, gelişigüzel.” şeklinde, Kabataş'ın sözlüğünde, “*guduru*” “ezbere, gelişigüzel; kararlama, götürü, toptan” şeklinde, Gökçeoğlu'nun sözlüğünde ise, “*guduru*” (*kuduru*) “Herhangi bir satın almada veya işin yapılmasında toptan biçilen fiyat. Götürü.” şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Kelimenin Kıbrıs Ağızlarındaki Durumu bölümünde, “*guduru*” kelimesinin günümüzde KKTC'nin her tarafında yerliler tarafından bilinip kullanıldığı belirtilmiştir. Bu sözcüğün, Kıbrıs ağızlarında “uydurma, gelişigüzel, özensiz, ezbere” anlamlarıyla daha fazla kullanıldığı da dile getirilmiştir.

Kelimenin Kökeni ve Manası bölümünde, kelimenin yaygın kullanımı için Eski Uygurcada “delirmek, kudurmak, şuurunu kaybetmek” ve Karahanlı Türkçesinde “şımarmak, yaramazlık yapmak” anlamına gelen kutur- fiilinin köken olarak daha uygun olduğu belirtilmiştir. Anlam olarak “*guduru*” sözcüğünün gerçek anlamının “mantık dışı, gelişigüzel” ya da “tahmini” olduğu belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, “*guduru*” kelimesinin genel olarak “gelişigüzel” veya “tahmini” manalarına gelirken, “*guduru*” usulü vergi, “*guduru*” satmak veya “*guduru*” almak ibarelerinde olduğu gibi, ticari bir terim olarak da “tahmini” anlamını taşıdığı belirtilmiştir. Bu kelimenin köken olarak Eski Türkçe kutur- fiiline dayandırılacağı dile getirilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 10 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 kitap, 2 makale, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.8.3. Gümüş, İ. (2014) Datça Ağzında Yaklaşma İşlevli Bir Birleşik Fiil Çekimi: “-(I)k gide(r)” Yapısı, 13-20.

Anahtar Kelimeler: Datça ağzı, Birleşik fiil çekimi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Datça ağzında sıklıkla karşılaşılan “Fiil + -(I)k gide(r) + şahıs ekleri” kuruluşundaki yaklaşma işlevli birleşik çekim üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Muğla iline bağlı Datça ilçesi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Datça'nın tarihi ve ağzıyla ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Ulaşımın sınırlı olması, Marmaris'ten başka kara komşusunun olmaması gibi nedenlerden ötürü ağız özelliklerinde dış etkilerin daha sınırlı olduğu belirtilmiştir. Son zamanlarda turizmin gelişmesiyle Datça ağzının standart dil karşısında değişime uğradığı dile getirilmiştir. Bu sebepten, yok olmak üzere olan ağız özelliklerinin korunmasına ve sürdürülmesine destek olmak amacıyla ağız çalışmalarının ivedilikle yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, “-(I4)k gide(r)” yapısının, Türkçenin hem tarihi hem de çağdaş lehçelerinde görülen “fiil + zarf-fiil + yardımcı fiil” kuruluşuyla oluşmuş bir birleşik fiil görünümünde olduğu dile getirilmiştir. Özellikle Türkmen Türkçesinde çokça görülen bu yapıların, Anadolu ağızlarındaki uzantısı olarak Datça ağzında da belirli bir kullanım alanına sahip olduğu belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 15 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 9 kitap, 4 makale, 2 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.8.4. Saatçi, Ö. (2014) Irak Türkleri Dil Çalışmaları Bibliyografyası, 21-47.

Anahtar Kelimeler: Irak Türkleri, Dil çalışmaları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Bibliyografya, Kısaltmalar, Künyeler, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Irak Türklerinin, dili, tarihi, yaşadıkları coğrafi alan hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu çalışmada, sözlü ve yazılı çok zengin bir kültüre sahip olan Irak Türklerinin, dil kullanımı ve ağızları ile ilgili yazılmış pek çok kitap, inceleme, makale, lisans, yüksek lisans ve yayımlanmamış doktora tezleri, çeşitli sözlükler, antolojiler, vb. akademik çalışmalara yer verilmiştir. Bu eserlerin, Türkoloji sahasına katkıları üzerine eleştirel değerlendirmeler de yapılmıştır.

Giriş bölümünde, ilk olarak Irak'ta yaşayan Türkmenler hakkında bilgi verilmiştir. Emeviler ordusunun askerleri olarak Irak'a gelen Türklerin, çok geniş bir bölgeyi yurt edindikleri bilgisi verilmiştir. Irak'ın en büyük şehri Kerkük'te Türklerin çoğunluk teşkil ettiği belirtilmiştir. Bu çalışmada, çoğu dil bilgisi ve metin yayını içeren çok sayıda kitap künyesine yer verilmiştir. Benderoğlu'nun Irak Türkmen Dili (Dil Bilgisi ve Karşılaştırma), H. Kemal Bayatlı'nın Irak Türkmen Türkçesi, Paşayev'in Kerkük Dialektinin Fonetikası adlı eserlerin Kerkük yöresinin başlıca dil bilgisi kaynakları olduğu belirtilmiştir.

Bibliyografya bölümünde, çalışma boyunca adı geçen ve faydalanılan eserlerin isimlerine yer verilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Künyeler bölümünde, bibliyografyada adı kısaltmayla geçen süreli yayınların künyeleri verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, çalışmada faydalanılan kaynaklar, Basılı Yayınlar ve Sanal Yayınlar olmak üzere 2 başlık altında toplanmıştır. Basılı Yayınlar bölümünde, 20 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 13 makale, 7 kitaptan oluşmaktadır. Sanal Yayınlar bölümünde, 5 adet internet sitesinin ismi verilmiştir.

2.8.5. Tok, T. (2014) Mustafa Nuzüli Efendi Divanında Ağız Özellikleri, 49-57.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Nuzüli Efendi, Ağız özellikleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Mustafa Nuzüli Efendi’nin Hayatı, Nuzüli Divanı, Divan’ın Dil Özellikleri, Divan’da Ağız Özellikleri, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu makalede, Mustafa Nuzüli Efendi Divan’ının ağız özelliklerinin inceleneceği belirtilmiştir. Eserde, Batı Anadolu ağızlarında görülen bazı ses ve şekil bilgisi özelliklerine rastlandığı dile getirilmiştir. Tespit edilen özelliklerin, günümüz Türkçesiyle karşılaştırılacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Nuzüli Divanı’nın Denizli ve Manisa yöresi ağız özelliklerinin bazılarını taşıdığı belirtilmiştir. Bu nedenle Nuzüli Divanı, ağız özellikleri ve arkaik unsurlar bakımından değerlendirilmiştir.

Mustafa Nuzüli Efendi’nin Hayatı bölümünde, Mustafa Nuzüli Efendi ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Bu bölümde, şiirlerinde mahlas olarak Nuzüli adını kullandığı için bu isimle anıldığı, Denizli’de doğduğu, Halveti tarikatının Yiğitbaşı koluna bağlı şeyh olduğu gibi bilgilere yer verilmiştir.

Nuzüli Divanı bölümünde, Divan hakkında çalışma yapan kişilere, kaç nüshası olduğuna, yazılış tarihine yer verilmiştir.

Divan’ın Dil Özellikleri bölümünde, dilinin sade olduğu ve Eski Anadolu Türkçesi ses ve şekil özelliklerini taşıdığı belirtilmiştir.

Divan’da Ağız Özellikleri bölümünde, en önemli ağız özelliklerinden birinin, geniş zaman 1. tekil şahıs ekinin /-°n/ olarak kullanılması olduğu dile getirilmiştir. Yöre ağızlarında kullanılan şahıs ekleri tablo halinde verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Nuzüli Divanı’nın, Osmanlı Alfabeti ile yazıldığı belirtilmiştir. Osmanlı harfli metinlerde görülen ağızlara ait özelliklerin büyük öneme sahip olduğu dile getirilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 12 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 7 kitap, 4 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.8.6. Cihangir, S. (2014) İsa CEBECİ, Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2010, 318 s. ISBN: 978-9751-6230-9-6, 59-60.

Anahtar Kelimeler: İsa Cebeci, Deliorman, Türk Ağzı Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü'nün tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Deliorman bölgesiyle ilgili kısaca bilgi verildikten sonra sözlükle ilgili bilgilere geçilmiştir. Deliorman Türk ağzı için kendine ait sözlük hazırlamak ve TT'de olmayan, söyleniş farklılığı olan ve bulunmalarına rağmen farklı mânâlarda kullanılan sözcükleri bir araya getirmek amacıyla böyle bir çalışmanın hazırlandığı belirtilmiştir. Sözlükte derlenen kelimelerin alfabetik sıraya göre dizilip, anlamları açıklanıp, örneklerle desteklendiği belirtilmiştir. Sözlük hazırlanırken Deliorman Türk atasözleri, manileri, türküleri ve tekerlemelerinden yararlanıldığı da dile getirilmiştir.

Sonuç bölümünde, Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü yazarı İsa Cebeci'ye bu çalışmasından dolayı teşekkür edilmiştir.

2.9. Diyalektolog Dergisi 9. Sayı (2014)

2.9.1. Ersöz, S. (2014) Ağız İncelemelerinde Ayınlı ve Hemzeli Alıntı Kelimelerin Tahlilinde Görülen Bir Yöntem Hatası Üzerine, 13-17.

Anahtar Kelimeler: Ağız incelemeleri, Alıntı kelimeler, Yöntem hatası

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; "Özet, Sonuç, Kaynaklar" başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; Türk diline, Araplardan ve Farslardan geçmiş ayınlı ve hemzeli sözcüklerin tahlillerinin standart dildeki biçimi> ağızlardaki biçimi şeklinde yapılmasının hatalı olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada bu yanlış düzeltme yolları üzerinde durulacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Ağız çalışmalarının son yıllarda birçok araştırmacının ilgisini çektiği belirtilmiştir. Yapılan dil incelemelerinde birtakım yöntem hatalarının yapıldığı da dile getirilmiştir. Bu çalışmada, yapılan yöntem hatasından bahsedileceği belirtilmiştir. Birçok ağız araştırmasında “yağni (yani), sahat (saat), ihtibar (itibar), duva (dua), şayır (şair)” gibi örneklerdeki “/ğ/, /h/, /y/, /v/” seslerinin türeme olarak gösterildiği belirtilmiştir. Fakat bu sözcükleri standart dille karşılaştırmanın doğru olmayacağı belirtilmiş, bu sözcüklere “kaynak dil > standart dil > ağız” biçiminde bakılması gerektiği savunulmuştur. Bu görüş örneklerle desteklenmiştir.

Sonuç bölümünde, Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde değişim yönünün kaynak dildeki biçim > ağızlardaki biçim şeklinde verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayınlı ve hemzeli sözcüklerdeki bu tarz ses olaylarını türeme yerine, ses değişmesi adı altında incelemenin daha doğru olacağı savunulmuştur.

Kaynaklar bölümünde, 20 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 6 makale, 3 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.9.2. Kurtbilal, N. (2014) Günümüz Edebi Kırım Tatar Türkçesi Bağlamında Sudak Ağızları, 19-31.

Anahtar Kelimeler: Kırım Tatar Türkçesi, Sudak ağızları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş: Edebi Kırım Tatar Türkçesinin Gelişmesi, Kırım Tatar Türkçesinin Diyalektleri, Güney Diyalektinin Sudak Ağızları, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmanın, Kırım Tatar Türkçesi bağlamında Sudak ağızlarının günümüzdeki durumunu inceleme amacı taşıdığı belirtilmiştir. Önce Edebi Kırım Tatar Türkçesinin gelişme süreci konu edilmiş, daha sonra Kırım yarımadasında konuşulan Kırım Tatar Türkçesi diyalektlerinin sınırları hakkında bilgi verilmiştir.

Giriş: Edebi Kırım Tatar Türkçesinin Gelişmesi bölümünde, Kıpçak ve Oğuz Türkçelerinin karışımı ile oluşan Kırım Tatar Türkçesinin, bugün “Edebi Kırım Tatar dili” adıyla bilinen bir dil olduğu belirtilmiştir. Edebi Kırım Tatarcasının, Türk dili

lehçeleri içinde en Oğuzlaşmış olması dolayısıyla en karışık olan dil olduğu belirtilmiştir.

Kırım Tatar Türkçesinin Diyalektleri bölümünde, “Kuzey (Kıpçak) diyalekti, Orta diyalekt (Tatarca) ve Güney (Oğuz) diyalekti” biçiminde 3 kolda incelenen Kırım Tatar Türkçesi hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde, Kırım Tatar Türkçesi diyalektleriyle ilgili araştırma yapan kişilerden ve bu araştırmalardan da bahsedilmiştir.

Güney Diyalektinin Sudak Ağızları bölümünde, bu ağızların ses, morfoloji, kelime hazinesi gibi özelliklerinin Anadolu ve Rumeli’de kullanılan ağızlara daha yakın olduğu belirtilmiştir. Ağız özelliklerini daha iyi gösterebilmek için 1918 Qoz köyünde doğmuş olan Medine-Şerife Seitmustafa kızının 1970’li yıllarda Özbekistan’da kaleme aldığı bir şiir örneği verilmiştir. Günümüzde yaşlı Sudaklılardan derlenen 4 adet metne de yer verilerek ağız özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 10 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 6 kitap, 4 makaleden oluşmaktadır.

2.9.3. Tekin, F., Cantürk, S. (2014) Giresun ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 22-46.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Transkripsiyon İşaretleri, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, teknoloji ve tüketim çağı olarak görülen çağımızda, dünya dillerindeki yerel ağızlara ait sözcüklerin kaybolup gitme tehlikesi altında olduğu dile getirilmiştir. Bu çalışma aracılığıyla Giresun ağzındaki sözcüklerle Derleme Sözlüğü'ne katkı sağlayıp, Giresun ağzı söz varlığının kayıt altına alınmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, somut olmayan kültürel miraslardan bazılarının kaybolma tehlikesi altında olduğu belirtilmiş ve bunun önüne geçmek için yapılması gereken çalışmalardan bahsedilmiştir. Dilin tanımı, Giresun’un coğrafi ve tarihî özellikleri, Giresun ağzı, Türkiye Türkçesinde yapılan ilk derleme çalışmaları gibi konulara

değınıldikten sonra kelime incelemesine geçilmiştir. Bu çalışmada, “Derleme Sözlüğü’nde Bulunmayan Sözcükler, Derleme Sözlüğü’ndeki Anlamlarının Yanında Giresun Ağızlarında Farklı Anlamları da Bulunan Sözcükler, Derleme Sözlüğü’nde Giresun Ağızları ile Aynı Anlamda Bulunan Ancak Giresun Yöresinde Kullanıldığı Belirtilmemiş Sözcükler” olmak üzere 3 başlığa yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Giresun ağzından Derleme Sözlüğü’ne ilave edilebilecek 168 sözcüğün belirlendiğı dile getirilmiştir. Derleme Sözlüğü’nde olan 126 kelimeye ise Giresun ağzında rastlanmış farklı anlamlar ilave edilebileceğı belirtilmiştir. Derleme Sözlüğü’nde olan fakat Giresun ağzında bulunduğu belirtilmeyen 109 sözcüğün tespit edildiğı de belirtilmiştir.

Transkripsiyon İşaretleri bölümünde, Latin alfabesinde olmayan 7 harfin hangi harflere karşılık geldiğı belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 9 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 5 makale, 3 kitap, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.9.4. Tor, G. (2014) Mersin İli Ağızlarında {-Iş} ve {-dlk + sIrA} Biçimbirimlerinin Kullanımı ve Bu Birimlerin Düşündükleri, 47-61.

Anahtar Kelimeler: Mersin, Biçimbirim.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Mersin ağızlarından iki ayrı biçimbirimin ele alındığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, {-Iş} biçimbiriminin ‘bak-’ ve ‘kit-’ eylemi ile kalıplaşmasından ve Mersin İli ağızlarında ‘sıra’ ilgecinin kullanımından bahsedildiğı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, belirteç kuran iki farklı biçimbirimin Mersin İli ağızlarında kullanımı üzerinde durulmuştur. Türkçede eklerin tek işlevli olmadığı; Türkçenin tarihî dönemlerinde, değişik lehçe ve ağızlarında aynı biçimbirimin farklı şekillerde işlenebildiğı bilgisi de verilmiştir. Makalenin devamında, {-Iş} ve {-dlk + sIrA} biçimbirimlerinin kullanımı örneklerle gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde, bu çalışma sonucunda tespit edilen özellikler 4 madde şeklinde sıralanmıştır. Türkçenin, hangi coğrafyada kullanılırsa kullanılsın, aynı dil mantığıyla işlediği belirtilmiş ve farklı biçimlerdeki birimlerin aynı dil mantığının çatısı altında buluşturulabildiği dile getirilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 29 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 25 kitap, 2 makale, 1 lisans tezi, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

2.9.5. Seyis, Y. (2014) İbrahim TOSUN, Ardahan İli Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri (İnceleme-Metinler), Elik Yayınları, İzmir, 2014, s. 390, ISBN: 978-605-84819-0-9, 65-67.

Anahtar Kelimeler: Ardahan, Ses ve şekil özellikleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, “Ardahan İli Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri” isimli eserin tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Anadolu ağızlarıyla ilgili ilk derleme çalışmalarının Finlandiyalı dilbilimci Rösönen (1894-1940) ile başladığı belirtilmiştir. Rösönen’in Anadolu’nun birçok şehrinde derleme çalışması yaptığı dile getirilmiştir. Bu çalışmada Ardahan ili ağızlarının, ses ve şekil özellikleri bakımından incelendiği belirtilmiştir. Kitabın bölümlerine yer verilmiştir. Kitabın, “Giriş (s. 1-14), Ardahan yöresi ağızlarının ses özellikleri (s. 15-132), Ardahan yöresi ağızlarının şekil özellikleri (s. 134-209), Sonuç (s. 210-213), Haritalar (s. 214-215), Kaynakça (s.216-222), Metinler (s. 223-390)” bölümlerinden oluştuğu belirtilmiştir. Makalede bu bölümlerle ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

Sonuç bölümünde, “Ardahan İli Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri” isimli eserin yazarı İbrahim Tosun’a bu çalışmasından dolayı teşekkür edilmiştir.

2.10. Diyalektolog Dergisi 10. Sayı (2015)

2.10.1. Baytok, A. (2015) Kırgız Türkçesinin Diyalektleri Üzerine, 35-58.

Anahtar Kelimeler: Kırgız Türkçesi, Diyalekt.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Diyalekt, Kırgız Türkçesinin Diyalektlerinin Meydana Gelişi, Kırgız Diyalektlerini Sınıflandırma Çalışmaları, Kırgız Diyalektlerinin Özellikleri, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kırgız Türkçesinin “Kuzey, Güneydoğu ve Güneybatı (İçkilik)” olmak üzere 3 önemli diyalekti olduğundan ve bu diyalektlerin arasında da ağızların yer aldığından bahsedilmiştir. Bu çalışmanın, Kırgız diyalektlerinde ses, biçim, kelime hazinesi ve anlam açısından oluşan farklılıkları göstermek amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde; dilin tarihinden, dil-tarih ilişkisinden ve diyalektolojiden bahsedilmiştir. Her yazarın, eserinde kendi diyalekt özelliklerini kullandığı dile getirilmiştir. Diyalektlerin folklorik, edebî ve tarihî metinleri anlamada, dil özelliklerini ortaya çıkarmada büyük önem taşıdığı belirtilmiştir.

Diyalekt bölümünde, ilk olarak diyalektin tanımı yapılmış ve TDK tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük’teki karşılığına yer verilmiştir. Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz, Berke Vardar, Tahsin Banguoğlu, Doğan Aksan gibi araştırmacıların diyalekt, lehçe ve şive tanımlarına yer verilmiştir. Türk ve Kırgız gramercilerinin, lehçe (diyalekt) konusunda ayrılırlarken, ağız (govor) terimi konusunda birleştikleri belirtilmiştir. Bu makalede; Kırgız Türkçesinin, Türk dilinin bir lehçesi olduğu göz önünde tutularak Kırgız Türkçesi içindeki en büyük söyleyiş farklılıklarının diyalekt, onun içindeki farklılıkların da ağız olarak ele alınacağı bilgisi verilmiştir.

Kırgız Türkçesinin Diyalektlerinin Meydana Gelişi bölümünde, Kırgızların tarihinden, siyasî ve ekonomik ilişki içinde olduğu milletlerden bahsedilmiştir. Kırgız diyalektlerinin oluşumunun tarihî olaylar neticesinde gerçekleştiği belirtilmiştir.

Kırgız Diyalektlerini Sınıflandırma Çalışmaları bölümünde, Kırgız halk edebiyatı ürünlerini ilk inceleyen ve Kırgız Türkçesi konusuna ilk değinen âlim Kazak bilim

adamı Çokan Valihanov'dan bahsedilmiştir. Çokan Valihanov'un, yaptığı karşılaştırmalı incelemeler sonucunda Kazak, Tatar ve başka Türk lehçeleriyle Kırgız Türkçesinin Uygur Türkçesine yakın olduğu sonucuna vardığı belirtilmiştir. Batmanov'un Kırgız Türkçesi tasnifine de bu bölümde yer verilmiştir. Kuzey diyalektini “Talas-Çatkal Diyalekti, Aşağı Çüy Diyalekti, Küngöy-AlaToo Diyalekti, Issık-Köl (Issık-Köl'ün Kuzeydoğu Tarafı) Diyalekti, Narın Diyalekti, Koçkor-Cumgal Diyalekti” olmak üzere 7 ağız grubuna ayırdığı belirtilmiştir. Batmanov dışında Yudahin, E. Abduldayev, Yunusaliyev, Akmatova gibi araştırmacıların sınıflandırmasına da yer verilmiştir.

Kırgız Diyalektlerinin Özellikleri bölümünde; fonetik özellikler, morfolojik özellikler, leksik özellikler incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, Kırgız diyalektlerini kimi araştırmacıların “Kuzey ve Güney” olmak üzere 2 kola ayırırken, bazılarının da “Kuzey, Güneydoğu ve Güneybatı” olmak üzere 3 kola ayırdığı belirtilmiştir. Kırgız diyalektlerinin oluşumunda öncelikle coğrafi özelliklerin etkili olduğu dile getirilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 32 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 23 kitap, 7 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.10.2. Ersöz, S. (2015) Ahıska Ağzında Ünsüz Düşmeleri, 59-69.

Anahtar Kelimeler: Ahıska, Ünsüz düşmeleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Sonuç, Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, ses düşmesiyle ilgili bilgi verilmiş ve bu çalışmada; düşmelerin, Ahıska ağzı için kalıcı ya da geçici bir düşme olup olmadığı konusunda özellikle bilgi verilmeye çalışılacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Türkiye Ahıskaları ağızında tespit edilen ünsüz düşmelerine yer verilmiştir. Ses düşmeleri alfabetik sırayla “d>Ø, f>Ø, ğ>Ø, ğ̇>Ø, h>Ø, k>Ø, l>Ø, n>Ø, r>Ø, ş>Ø, t>Ø, v>Ø, y>Ø, z>Ø” başlıkları altında örneklerle gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde, Ahıska ağızında hem kalıcı hem de geçici ünsüz düşmelerine rastlandığı belirtilmiştir. Geçici ve kalıcı düşmelerin sebepleri açıklanmış ve bunlara örnekler verilmiştir.

Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri bölümünde, 16 harf ve işaretin hangi anlama karşılık geldiği belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 20 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 5 yayımlanmamış doktora tezi, 3 makaleden oluşmaktadır.

2.10.3. İğci, A. (2015) 1672 Tarihli Colloquia Familiaria Turcico Latina’da Tarihî Ağız Malzemesi ve Batı Rumeli Tarzı Fiil Çatısı, 71-77.

Anahtar Kelimeler: Ağız malzemesi, Batı Rumeli, Fiil çatısı.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, İncelenen Eser ve Eserin Yazarı, Eserin Tarihî Ağız Malzemesi, Batı Rumeli’ye Özgü Fiil Çatısı {-tIr-}/{-tUr-}, Sonuç, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmanın, çağdaş Türkiye Türkçesi ağızlarında tespit edilen özelliğin Colloquia Familiaria Turcico Latina adlı tarihî bir metinde de tespit edilmesiyle ilgili olduğu belirtilmiştir. XXI. yüzyılda Rumeli’nin Batı Rumeli kesiminde tespit edilen fiil çatısının XVII. yüzyılda da olduğu Colloquia Familiaria Turcico Latina adlı eserde tespit edilerek ortaya konmaya çalışılmıştır.

İncelenen Eser ve Eserin Yazarı bölümünde, Jacobus Nagy de Harsany tarafından yazılan bu eserin, Latince ve Türkçe metinlerden oluşan bir konuşma kitabı olduğu belirtilmiştir. Eserin “Giriş”, “Konuşma Metinleri”, “Dizin” (Index), “Vasiyetname” (Testamentum) bölümlerinden oluştuğu bilgisi verilmiştir. Eserin yazılış amacının Türk dilini, Osmanlı’nın birçok özelliğini diyaloglardan oluşan metinler aracılığıyla Osmanlı İmparatorluğu dışında yaşayanlara öğretmek olduğu dile getirilmiştir.

Eserin Tarihî Ağız Malzemesi bölümünde, bu transkripsiyon metninin dilinde hem bugün hem de ilgili yüzyıl için Batı Rumeli ağız özelliği sayılabilecek özelliklere rastlandığı belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde; bu ekin, dönem yazı dilindeki {-(I)t-} fiilden fiil yapma ekinin görevine sahip olduğu belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 6 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 3 kitap, 2 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.10.4. Kaban, B. (2015) Cüneyt AKIN, Calal-Abad Merkez Ağız, Gazi Kitabevi, Ankara 2014, 235 s. ISBN: 978-605-344-172-4, 91-92.

Anahtar Kelimeler: Calal- Abad, Ağız.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Calal-Abad Merkez Ağız kitabının tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Türkiye’de Kırgız Türkçesi ağızlarıyla ilgili çalışma bulunmadığı için incelenen eserin bu boşluğu doldurmak amacıyla yazıldığı belirtilmiştir. Kırgızistan’ın Calal-Abad ili merkezinde, 2007-2009 yılları arasında araştırmacı tarafından derlenen metinlerin gramer incelemesi (ses ve şekil) şeklinde hazırlandığı dile getirilmiştir. Çalışmanın bölümleri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra bu çalışmanın Türkiye’de yapılacak diğer çalışmalara katkısından bahsedilmiştir.

Sonuç bölümünde, Calal-Abad Merkez Ağız kitabının Türk lehçeleri arasında mukayeseli ağız çalışmalarının yapılmasına kaynaklık edeceği belirtilmiştir.

2.10.5. Turan, E. (2015) “Mustafa ARGUNŞAH- Nurettin DEMİR- Musa DUMAN-Rıdvan ÖZTÜRK, (Yayıma Hazırlayan: Rıdvan ÖZTÜRK), Kıbrıs Konuşuyor -Kıbrıs Ağızı Üzerine İncelemeler-”, Kesit Yayınları, İstanbul 2009, 277 s., ISBN: 978-605-4117-14-7., 95-96

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızı, İncelemeler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Kıbrıs Konuşuyor -Kıbrıs Ağızı Üzerine İncelemeler kitabının tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Bu çalışmayı, “Mustafa Argunşah, Nurettin Demir, Musa Duman ve Rıdvan Öztürk” hocalarımızın farklı dönemlerde hazırladıkları dile getirilmiştir. Tümünü bildiri şeklinde sundukları ya da tasdikli dergilerde bilimsel makale şeklinde yayınladıkları yazılarının bir araya getirilmesi sonucu oluştuğu belirtilmiştir. Eserde Kıbrıs Ağızı ile ilgili toplam 19 yazının bulunduğu dile getirilmiştir. İlk yazılarda akademisyenlerin yanı sıra genel okuyucu kitlesi de düşünülerek Kıbrıs ağızı ile ilgili genel bilgiler verildiği belirtilmiştir. Eserin sonuna kısa bir Kıbrıs ağızı kaynakçası eklendiği de belirtilmiştir. Bu kitabın, içerik bakımından Türkiye Türkçesine, ağızlara, genel dil bilime, Türkolojiye ve Kıbrıs’a ilgi duyan araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliğinde olduğu dile getirilmiştir.

Sonuç bölümünde, Kıbrıs Ağızı üzerine çalışmaları başlatan Hasan Eren’e ve Kıbrıs Konuşuyor -Kıbrıs Ağızı Üzerine İncelemeler kitabının hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür edilmiştir.

2.11. Diyalektolog Dergisi 11. Sayı (2015)

2.11.1. Hacıyeva, G. (2015) Dillerin Tarihi Etnolinguistik Özelliklerinin Tetkikinde Ağız Atlaslarının Rolü, 47-55.

Anahtar Kelimeler: Etnolinguistik Özellikler, Ağız atlasları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; diyalekt ve şivelerin mevcut olduğu bölgelerle ilgili sınıflandırma yapılması ve bu bölgelerin ağız atlaslarının hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Türk halklarının ağızlarındaki mevcut ortak dil unsurlarını ortaya çıkarmak için ağız atlaslarına ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, Diyalektoloji araştırmaları sonucunda, çağdaş devirlerde çeşitli bölgelerde yaşayan Türklerin aynı ağız özelliklerini yaşattığı dile getirilmiştir. Türklerin aynı ağız özelliklerini yaşatması, Türk dilinin eski tarihi köklerine bağlı olduğuna kanıt olarak gösterilmiştir. Dilcilik araştırmaları arasında, Türk dillerinin karşılaştırmalı diyalektoloji araştırmalarının yetersiz olduğu belirtilerek ilk karşılaştırmalı diyalektoloji araştırmasının “Divanü Lugati’t-Türk” adlı eserle ortaya koyulduğu bilgisi verilmiştir. Azerbaycan’daki Diyalektoloji ve Türkoloji araştırmalarından da kısaca bahsedilmiştir. Türk dillerinin ağız atlaslarının hazırlanmasında iki önemli faktör olduğu belirtilmiş ve bunlar iki başlık altında incelenmiştir. Bunlar;

- Bağımsız Türk Devletlerinde Yaşayan Türklerin Resmî Devlet Dili,
- Resmî Devlet Dili Olmayan Çeşitli Devletlerin Terkibinde (Müstemlekesinde) Yaşayan Türk Topuluklarının Dilinin (Örneğin; Güney Azerbaycan, Balkan Türkleri, Doğu Türkistan Türkleri vb.) Atlaslarının Yaratılması ve Bu Atlaslar Esasında Karşılaştırmalı Araştırmaların Yapılması başlıkları altında ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde, dilcilik coğrafyası ve areal dilcilik terimleri hakkında bilgi verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 14 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar 14 kitaptan oluşmaktadır.

2.11.2. Kaban, B. (2015) Cüneyt AKIN, Kırgızcanın Ağızları, Gazi Kitabevi, Ankara 2014, 311 s., ISBN: 978-605-344-173-1, 75-76.

Anahtar Kelimeler: Kırgızca, Ağızlar.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Kırgızcanın Ağızları kitabının tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Türkiye’de Kırgız Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu belirtilmiş ve incelediğimiz çalışmanın bu alana önemli katkı sağlayacağı dile getirilmiştir. Eserde; Kırgız Türkleri, Kırgız Türkçesi ve Kırgız edebiyatı hakkında genel bilgiler verildiği belirtilmiştir. Kırgız Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmaların kronolojisi de verildikten sonra, bugüne kadar yapılan tasniflerin değerlendirildiği, İ. A. Batmanov’un tasnifi temelinde, Güney (Tüştük) ve Kuzey (Tündük) olmak üzere, iki ana başlık altında alt ağız bölgelerinin incelendiği bilgisi verilmiştir. Eserde, daha önce yapılan tasnifler değerlendirildikten sonra, Kırgız Türkçesi ağızlarının Tündük, Tüştük, Talas, İçkilik olmak üzere 4 ana başlık altında toplandığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonunda yapılan bu tasnife göre Kırgız ağızlarının haritalandırılmasının yapıldığı da dile getirilmiştir.

Sonuç bölümünde, Kırgızcanın Ağızları adlı kitabın, ağız çalışmaları arasında önemli bir boşluğu dolduracağı belirtilmiş ve bu eserinden dolayı Dr. Cüneyt Akın’a teşekkür edilmiştir.

2.12. Diyalektolog Dergisi 12. Sayı (2016)

2.12.1. Yıldız, O. (2016) Türkiye Türkçesi Ağızlarında Geniz Ünlüleri, 1-24.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Geniz ünlüleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, İlgili Araştırmalar, Değerlendirme ve Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında ele alınmıştır.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarında geniz ünlülerinin oluşumundan bahsedileceği belirtilmiştir. Geniz ünlülerinin, başta /ŋ/ olmak üzere /m/

ve /n/ ünsüzlerinin büzülme, derilme ve erime hadiseleri sonucunda kaybolması ve genizlik vasıflarını yanlarındaki ünlülere aktarmasıyla oluştuğu dile getirilmiştir. TT ağızlarındaki geniz ünlülerinin, Batı grubu ağızları için karakteristik özellik olduğu belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Standart Türkiye Türkçesinde ünlülerin hangi ölçütler çerçevesinde sınıflandırıldığından bahsedilerek bu ölçütler maddeler hâlinde açıklanmıştır. Geniz ünlüsünün tanımına yer verilmiş ve makalenin devamında geniz ünlülerinin oluşumları, türleri, tipleri ve kullanım sıklıkları hakkında bilgi verileceği belirtilmiştir.

İlgili Araştırmalar bölümünde, Türk diyalektolojisindeki geniz ünlüleri üzerine yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Kaynakların geniz ünlüleri hakkında verdikleri bilgilere de bu bölümde değinilmiştir. Bu bölümde;

- Geniz Ünlülerinin Oluşma Sebepleri,
- Geniz Ünlülerinin Türleri başlıkları altında konunun detaylarına yer verilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç bölümünde, geniz ünlülerinin oluşma sebepleri ve türleri hakkında örnekler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Geniz ünlülerinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki dağılımıyla ilgili bilgi verilmiştir. Bu ağızlar içerisinde geniz ünlülerinin kullanım sıklığı belirlenmiş ve geniz ünlülerinin kullanıldığı Türkiye Türkçesi ağızları coğrafyası haritasına da bu bölümde yer verilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 64 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 29 yüksek lisans tezi, 26 kitap, 7 makale, 2 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.12.2. Gülseren, C. (2016) Malatya'dan Derleme Sözlüğüne Katkılar, 47-55.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Derlemelerin Yapıldığı Kaynak Kişiler, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan veya bulunup da farklı mânâsı bulunan, başka bir deyişle Derleme Sözlüğü'nde bu mânâsıyla bulunmayan kelimelerin sıralandığı belirtilmiştir.

Başlangıç kısmında, çalışmanın ne amaçla hazırlandığıyla ilgili bilgi verilmiş ve bu çalışmanın ağız araştırmaları için öneminden bahsedilmiştir. Bu çalışmada, Malatya ağızında kullanılmasına rağmen Derleme Sözlüğü'nde olmayan ya da Derleme Sözlüğü'nde Malatya ağızlarındaki mânâsıyla olmayan toplamda 253 sözcük veya sözcük grubu tespit edildiği belirtilmiştir. Bu sözcüklerden 203 tanesinin Derleme Sözlüğü'nde bulunmadığı, 50 tanesinin de Derleme Sözlüğü'nde bulunduğu ve TT ağızlarında farklı mânâlarda kullanılmasına rağmen Malatya ağızlarında farklı anlama geldiği belirtilmiştir. Çalışmanın devamında, Malatya ağızında kullanılan fakat Derleme Sözlüğü'nde bu şekliyle bulunmayan kelimelerin listesine yer verilmiştir.

Derlemelerin Yapıldığı Kaynak Kişiler bölümünde, Malatya'da yaşayan ve bu çalışmaya katkı sağlayan 22 kişinin ismine yer verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 5 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 4 kitap, 1 makaleden oluşmaktadır.

2.12.3. Hacıyeva, G. (2016) Nahçıvan ve Doğu Anadolu Ağızlarında Eski Sümercenin İzleri, 57-64.

Anahtar Kelimeler: Nahçıvan, Doğu Anadolu, Eski Sümerce.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Sümerce üzerine yazılmış lügatlerde yapılan Nahçıvan ve Doğu Anadolu ağızları karşılaştırmasının, Sümercenin eski bir Türk dili olması iddialarını ispatladığı üzerinde durulmuştur. Eski Sümercede mevcut sözlerin çoğunlukla çağdaş Nahçıvan ve Anadolu ağızlarıyla benzer olarak çağdaş Türk dilleri ve eski yazılı abidelerinin dilindeki sözlerle aynı fonetik yapıda, aynı semantik özellikler taşımasıyla dikkat çektiği belirtilmiştir. Bu görüş, örneklerle desteklenmiştir.

Giriş bölümünde, tarihte bilinen ilk yazı dilinin Sümerce olduğu belirtilerek, eski Sümercenin gramer özellikleri bakımından çağdaş Türk dilleriyle aynı fonomorfolojik

kuruluşa sahip olduğunu gösteren lenguistik araştırmalardan bahsedilmiştir. Genel bilim dnyası görüşlerinde, Sümercenin izole bir dil olarak herhangi bir dil ile benzerlik taşımadığının ileri sürüldüğü belirtilmiştir. Bazı Batılı bilim adamlarına göre Sümer dilinin, Ural-Altay dil ailesine ait kabul edildiği de belirtilmiştir. Bu bölümde, eski Smerceyle çağdaş Türk dili arasındaki benzerlikleri gösteren karşılaştırmalı tabloya da yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, tarihi lenguistik faktörlere dayanarak, gerek Nahçıvan gerekse Anadolu ağızlarında ve Türk dillerinin birçoğunda eski Sümercenin izlerinin açıkça görüldüğü belirtilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 13 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.12.4. Petek, E. (2016) İhyâsı Arzu Olunur Lüzumlu Kelimâttandır: “Kâms-ı Türkî” ve “Derleme Sözlüğü”nde Olup “Güncel Türkçe Sözlük”te Olmayan Kelimeler, 105-120.

Anahtar Kelimeler: Kâms-ı Türkî, Derleme Sözlüğü, Güncel Türkçe Sözlük.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “zet, Giriş, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

zet bölümünde, şemseddin Sâmi’nin Kâms-ı Türkî isimli eserinin, düzenlenişi ve söz varlığı bakımından Türk sözlükçülük geleneğinin oluşmasına önemli katkıda bulunduğu belirtilmiştir. Bu alışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarında varlığını sürdüren 1029 madde başından, Güncel Türkçe Sözlükte bulunmayanların incelenip alfabe sırasına göre listeleneceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Türkçenin modern anlamda hazırlanmış ilk sözlüğü olan Kâms-ı Türkî hakkında bilgi verilmiştir. Türk Dil Kurumu tarafından ilk baskısı 1945 yılında yayımlanan Türkçe Sözlük’ten de bahsedilmiştir. Türkçe Sözlük’ta bulunmayan sözcüklerin listesi A’dan Z’ye verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Şemseddin Sâmî'nin büyük bir dil bilinciyle hazırladığı Kâmûs-ı Türkî'de, kullanımda olmayan kelimelerin bazıları için “ihyâsı lüzumlu kelimâtandır” diyerek kelimenin dile yeniden kazandırılması adına bir uyarıda bulunduğu belirtilmiştir. Değişen yaşam koşullarıyla birlikte dile ait söz varlığının da değişeceği belirtilmiş ve bazı kelimelerin yitimini doğal karşılamak gerektiği dile getirilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 6 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 4 kitap, 2 makaleden oluşmaktadır.

2.12.5. Kabadayı, C. (2016) Mahmut Sarıkaya, Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı I Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseller, Kargışlar ve Alkışlar), Vizyon Yayınevi, Ankara 2016, s. 451, 139-141.

Anahtar Kelimeler: Yukarı Arpaçayı, Deyimler, Atasözleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı I Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseller, Kargışlar ve Alkışlar) kitabının tanıtımı yapılmıştır.

Giriş bölümünde, kitabın kapak resmine yer verilmiş ve çalışmanın devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Eserde Kars ve Akyaka bölgelerinden hazırlanan ağız araştırmalarıyla ulaşılan verilerin ve elde bulunan yazılı verilere bağlı olarak yaşanan kültür ve dil oluşum sürecinin incelendiği belirtilmiştir.

İncelenen çalışmanın Sunuş bölümünde, Azerbaycan Türkçesi ile yakından ilişkisi olan bu çalışma ile Derleme Sözlüğü'nün yanı sıra Azerbaycan bilginlerince hazırlanan Kalıp Sözler Sözlüğü'ne de katkıda bulunmanın amaçlandığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, Ahmet Caferoğlu, Muharrem Ergin ve Ahmet Bican Ercilasun'un çalışmalarından yararlanıldığı da dile getirilmiştir.

Eserin iki ana bölümden oluştuğu belirtilmiş ve bu bölümlerle ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Geçmişte yapılan çalışmalarda sınıflandırma yapılmadan bir bütün hâlinde incelenen atasözü, deyim, darbimesel, alkış ve kargışların bu eserde sınıflandırılması,

eserin öne çıkan özelliği olarak belirtilmiştir. Eserde, bölge ağzından derlenen deyimlerin, tanımları ve TT'deki karşılıkları belirtilirken; darbimeseller, atasözleri, alkışlar ve kargışların karşılıkları verilmeden, alfabe sırasına göre dizilerek ve zengin bir liste hâlinde araştırmacıya sunulduğu belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, “Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı I Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseller, Kargışlar ve Alkışlar)” kitabının yazarı Dr. Mahmut Sarıkaya'ya bu çalışmasından ve Türkolojiye olan katkısından dolayı teşekkür edilmiştir.

2.13. Diyalektolog Dergisi 13. Sayı (2016)

2.13.1. Erdem, Nas, G., Parlar, Z. (2016) Bartın Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 50-59.

Anahtar Kelimeler: Bartın ağzı, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça, Kaynak Kişiler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Bartın ve yöresinde yapılan çalışmalarda ulaşılan söz varlığının, Derleme Sözlüğü'nde olmayan ve Derleme Sözlüğü'nde olmasına rağmen Bartın ağzında farklı anlamlar içeren kelimelerin konu edileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Derleme Sözlüğü'ne katkı olarak bu çalışmada; 2 ikileme, 3 deyim, 1 atasözü ve 65 kelimenin, “İsim, Fiil, Deyim” alt başlıklarıyla söz varlığı içeriği olarak sunulacağı da belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Bartın adının kaynağından ve kelime anlamından bahsedilmiştir. Bartın ağzının, TT ağız gruplarından “Batı Grubu Ağızları” içerisinde III. alt grupta bulunduğu belirtilmiştir. Bölgede “Oğuz, Türkmen, Kıpçak tabakaları” olmak üzere 3 lehçe ve ağız tabakasının olduğu dile getirilmiştir. Bartın ağzı üzerine yapılan çalışmalardan da kısaca bahsedilmiştir. Makalenin devamında Bartın ağzı, “Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Kelimeler, Derleme Sözlüğü'nde Olduğu Hâlde Farklı Anlamları Tespit Edilen Kelimeler” olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir.

Sonuç bölümünde; bu çalışmanın, Bartın merkez dâhil 4 ilçe, 2 belde ve 18 köyden yapılan derlemelerden elde edilen 71 söz varlığını kapsadığı belirtilmiştir. Bu sözcüklerin daha önce tespit edilmemiş 33 ad, 9 fiil, 3 sıfat, 1 zarf, 3 deyim, 1 atasözü, 2 ikilemelerle beraber Derleme Sözlüğü'nde bulunmasına rağmen farklı mânâlarına rastlanan 18 ad ve 1 fiilden oluştuğu dile getirilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 11 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 5 kitap, 3 internet sitesi, 3 makaleden oluşmaktadır.

Kaynak Kişiler bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 21 kişinin ismine yer verilmiştir.

2.14. Diyalektolog Dergisi 14. Sayı (2017)

2.14.1. Uysal, İ.N. (2017) Kuzören (Konya-Bozkır) Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 79-85.

Anahtar Kelimeler: Kuzören Köyü, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Derleme Sahası, Malzeme ve Yöntem, İnceleme, Sonuç, Kısaltmalar ve Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Konya-Bozkır'a bağlı Kuzören köyünden derlenen 32 kelime ile deyimlerin tespit edildiği belirtilmiş ve bunların Derleme Sözlüğü'ne katkı sağlayabilecek nitelikte oldukları belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Cumhuriyet'in ilanından sonra dil alanında yapılan çalışmalardan ve Türk Dili Tetkik Cemiyetinin başlattığı halk ağzından söz derleme çalışmalarından bahsedilmiştir.

Derleme Sahası, Malzeme ve Yöntem bölümünde; Konya'nın, ağız araştırmaları yönünden yeterli çalışmaya sahip olmadığı belirtilmiştir. 31 ilçesi olan ilin çok sayıda ilçesinin ağız bilimi bakımından araştırma yapılmasını beklediği dile getirilmiştir. Bozkır ağzının, Konya ağızlarıyla ilgili yeni araştırma ve incelemelerin başladığı ilçelerden biri olduğu belirtilerek önceki sene yayımlanan 3 bildiri ile 1 makaleye konu olduğu bilgisi verilmiştir.

İnceleme bölümünde, “Derleme Sözlüğü’nde Bulunmayan Sözcük ve Deyimler, Farklı Anlamları Tespit Edilen Sözcükler, Ses Özellikleri Bakımından Derleme Sözlüğü’ne Göre Farklılaşan Sözcükler” başlıkları altında tespit edilen kelimeler örneklerle gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde, çalışma sonucu 4 madde halinde özetlenmiştir. Konya-Bozkır’a bağlı Kuzören köyündeki araştırmalar sonucu elde edilen kelime ve deyimlerden 17’sinin Derleme Sözlüğü’nde bulunmadığı belirtilmiştir. 7’sinin Derleme Sözlüğü’ne kıyasla farklı mânâya geldiği, 8 tanesinin ise ses özelliği açısından Derleme Sözlüğü’ndeki şekillerden farklı olduğu belirtilmiştir.

Kısaltmalar ve Kaynakça bölümünde, çalışma boyunca kullanılan 6 adet kısaltmanın ne anlama geldiği açıklanmış ve 21 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 14 kitap, 5 makale, 2 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

2.14.2. Babacan, İ. (2017) Edebiyatımızın Müstakil Tek Tarihî Manzum Ağız Sözlüğü: Erzurum Lehçesi Lügati, 87-110.

Anahtar Kelimeler: Ağız sözlüğü, Erzurum Lehçesi Lügati.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Abdî Bey ve Manzum Erzurum Lehçesi Lügati, Sonuç, Manzum Erzurum Lehçesi Lügatinin Transkripsiyonlu Metni, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, edebiyatımızdaki manzum sözlükler hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Erzurum Lehçesi Lügati’nin Türkçeden Türkçeye yazılmış şiir biçiminde bir sözlük olması, içeriğinin sadece bir yöre ağzındaki söz varlığına dayanması, Erzurum çevresindeki bir asırlık ağız özellikleri farklılaşmasını göstermesi ve bazı unutulmaya yüz tutmuş söz varlıkları için tek kaynak olması açısından önemli olduğu belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, edebiyatımızdaki manzum sözlüklerden ve bu sözlüklerin kaleme alındığı dillerden bahsedilmiştir. İslamiyet çerçevesinde bu şekilde verilen metinlerin ilk emsallerine, başka birçok türden metinde görüldüğü gibi, Arap edebiyatında rastlandığı bilgisi verilmiştir. Anadolu’da kaleme alınmış şiir biçiminde sözlük sayısı ve hangi dillerde yazıldığı ile ilgili 2 ayrı görüş olduğu belirtilmiştir. Bu

konuda yapılan ilk önemli araştırmaya göre Anadolu’da Farsça ve Türkçe sözcükler barındıran 32 sözlük olduğu dile getirilmiştir. Bir başka çalışmaya göre de belirli bir sayı netleştirilmemekle birlikte Klâsik edebiyatımızda 30’dan fazla manzum sözlük tespit edildiği dile getirilmiştir.

Abdî Bey ve Manzum Erzurum Lehçesi Lügati bölümü, “Abdî Bey’in Hayatı ve Eserleri, Eserin Yazma Nüshasının Fizikî Tarifi ve Metnin Şekil Özellikleri, Eserin Muhtevâ Özellikleri ve Üslûbu, Eserin Ağız Çalışmaları İçindeki Yeri ve Önemi, Eserden Bahseden İlk Araştırmalar ve Eser Üzerine Yapılan Bir Çalışma” başlıklarından oluşturulmuştur. Bu bölümde; Abdî Bey’in “Dîvân, Nev-peydâ veya Nutk-ı Bî-Pervâ ve Akl-i Dânâ Beyninde Muhâvere, Erzurum Lehçesi” olmak üzere 3 eserinin olduğu belirtilmiş ve bu eserlerle ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Abdî Bey’in hayatı ve eserleriyle ilgili bilgi verildikten sonra Rüşdî Paşa’ya yazdığı manzum bir müzekkere örneğine yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, edebiyatımızda 2 tane örneği olan Türkçeden Türkçeye şiir şeklinde yazılmış sözlük olduğu belirtilmiştir. Bunlardan ilkinin Şermî Mehmed Efendi tarafından yazılan Aydın Lügati adlı manzume olduğu belirtilmiş, Abdî’nin Erzurum Lehçesi Lügati’nin, edebiyatımızdaki ilk müstakil manzum ağız sözlüğü kabul edilebileceği dile getirilmiştir.

Manzum Erzurum Lehçesi Lügatinin Transkripsiyonlu Metni bölümünde, Erzurum Lehçesi Lügati’nden bir bölüm alınarak ağız özellikleri bakımından incelenmiştir.

Kaynakça bölümünde, 27 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 19 kitap, 6 makale, 1 yüksek lisans tezi, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.15. Diyalektolog Dergisi 15. Sayı (2017)

2.15.1. Efe, K. (2017) Türkiye Türkçesi Ağzlarında Renklerine Göre Hayvan İsimleri, 65-81.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Hayvan isimleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Renklerine Göre Verilen Hayvan İsimleri, Vücut Organlarının Renklerine Göre Verilen Hayvan İsimleri, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, kültürün tanımı yapılmış ve Türk milletini diğerlerinden ayıran özelliklerden bahsedilmiştir. Türkiye Türkçesi ağzlarının, Türkçenin zenginliği olduğu belirtilmiş ve hayvanları isimlendirmede kullanılan renk isimlerinin de bu çeşitliliğin göstergesi olduğu dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, renk kavramının tanımı yapılmış ve Türk kültüründe renklerin yerinden bahsedilmiştir. Hayvan adlandırmasındaki renk adlarının kullanılışı, Türklerin hayat felsefesini yansıttığı için üzerinde durulmuştur. Doğadan doğaya aktarım yoluyla gerek renk adlandırması yapılırken gerekse hayvan adlandırması yapılırken alabalık, beyazsinek, bozayı gibi renk adlarıyla kurulan hayvan isimleri yanında hayvan adları kullanılarak devetüyü, fildişi, ördekbaşı, ördekgagası, tavşanağzı, tavşankanı, turnagözü gibi renk adları oluşturulduğu belirtilmiştir.

Renklerine Göre Verilen Hayvan İsimleri bölümünde, renklerine göre hayvan isimleri alfabetik sırayla verilmiş ve bu hayvanların türleriyle ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

Vücut Organlarının Renklerine Göre Verilen Hayvan İsimleri bölümünde, vücut organlarının renklerine göre hayvan isimleri alfabetik sırayla verilmiş ve bu hayvanların türleriyle ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

Sonuç bölümünde, TT ağzlarında önemli yeri olan renkler ve renklerle ilgili adlandırmaların hayvan adlarında bütün zenginliğiyle görüldüğü belirtilmiştir. Türkçede hayvan isimlendirmesinde özellikle renk belirten sıfatlardan çok fazla yararlanıldığı da belirtilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynakça bölümünde, 42 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 24 kitap, 9 makale, 7 yüksek lisans tezi, 2 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.15.2. Dinçer Bahadır, A. (2017) Karay Türklerinin Dili (Troki Diyalekti), 83-86.

Anahtar Kelimeler: Karay Türkleri, Dil.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada, Karay Türklerinin Dili adlı kitabın tanıtımı yapılmıştır. İlk sayfada kitabın kapak resmine yer verilmiş ve makalenin devamında kitapla ilgili bilgi verilmiştir. Bu çalışmada konu; “Kitap Hakkında Genel Bilgi, Giriş, Dil İncelemesi, Sonuç, Metin, Dizin, Değerlendirme” başlıkları altında ele alınmıştır.

Kitap Hakkında Genel Bilgi bölümünde; bu çalışmanın, Karay halkının ve ağızlarının yok olmak üzere olduğu için ve bu alanda çok az araştırma ortaya konulduğu için hazırlandığı belirtilmiştir. Kitabın bölümleri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra giriş bölümüne geçilmiştir.

Giriş kısmında, Türkçenin farklı bir lehçesini kullanan bir Türk halkı olan Karay Türklerinin ismi günümüz ve tarihteki konumları, dini kutsalları, ikamet ettikleri alanlar ve sayıları, Karay Türkçesi, Karayca ve Karaylar üzerine ortaya konan araştırmalar ve araştırmada uygulanan teknik ile ilgili bilgi verildiği belirtilmiştir.

Dil İncelemesi bölümünde; kitabın bu bölümünün ses, şekil ve cümle bilgisi kapsamında 3 başlık şeklinde oluştuğu belirtilmiştir. Bu bölümlerin içeriğine de kısaca değinilmiştir.

Sonuç bölümünde, Karaycada var olan bir takım ses, dizim, söz, şekil veya anlam özelliklerinin 7 maddeyle özetlendiği, Karaycanın Türk lehçeleri içerisinde konumu ile ilişkili mühim tespitlerinin bulunduğu belirtilmiştir.

Metin bölümünde; kitaptaki metinlerin, Karayca transkripsiyonlu eserler ve Türkiye Türkçesine çevrilmiş metinler olmak üzere 2 başlıkta ele alındığı belirtilmiştir. Bu metinlerin önce transkripsiyonlu şeklinin sonra da Türkiye Türkçesine aktarılmış şeklinin verildiği dile getirilmiştir.

Dizin kısmında taranan eserlerde var olan birçok kelimenin yerini aldığı belirtilmiştir.

Değerlendirme bölümünde; bu çalışmada, şimdiye kadar yapılmış olan çalışmaların bir filtreden geçirilip bilhassa Karaycanın dil yapısını ve yapısıyla birlikte tespiti sağlanamayan ya da nadir bilinen özelliklerini çıkardığı belirtilmiştir.

2.16. Diyalektolog Dergisi 16. Sayı (2017)

2.16.1. Özek, F. (2017) Elazığ İli Ağızlarında Fonetik Sapmalar, 61-72.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Fonetik sapma.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Elazığ İli Ağızlarının Doğu Grubu Ağızları içinde yer aldığı belirtilmiştir. Çalışmanın 2 temel kısımdan oluştuğu belirtilerek ilk kısımda, Elazığ Ağızlarında fonetik sapma şeklinde kabul edilen ses olaylarının tespit edildiği dile getirilmiştir. Bu ses olaylarının başlıklar hâlinde değerlendirileceği belirtilmiştir. İkinci bölümde de fonetik sapma şeklinde kabul edilen ses olaylarının, kullanıldığı yerleşim birimlerine göre haritalandırıldığı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Elazığ ilinin coğrafi konumu hakkında bilgi verildikten sonra Elazığ lokasyon haritasına yer verilmiştir. Elazığ ili ağızlarının Türkiye Türkçesi ağızları içindeki konumuna da bu bölümde değinilmiştir. Çalışmanın devamında, Elazığ ilinin 5 ağız bölgesinden kısaca bahsedilmiştir.

Sonuç bölümünde, Elazığ ili ağızlarında tespit edilen fonetik sapmaların, çoğunlukla anadili Türkçe olmayan veya Türkçeden başka ikinci bir dil konuşulan yerleşim birimlerinde görüldüğü belirtilmiştir. Bu sapmaların, bölgedeki yerel dillerin (Kürtçe ve Zazaca) Türkçe üzerindeki etkisinden dolayı oluştuğu dile getirilmiştir. Bu bölümün sonunda, fonetik sapmaların tespit edildiği yerleşim birimleri haritasına da yer verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 11 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 8 kitap, 2 makale, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

2.16.2. Başdaş, C., Aksakal, Avcı, Ş. (2017) Yatağan Yöresi Ağzlarında Şahıs ve Zaman Ekleri, 99-113.

Anahtar Kelimeler: Yatağan yöresi, Şahıs ve zaman ekleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Yatağan ilçe merkezi ile bağlı on mahalleden (Bağyaka, Çallı, Deştin, Gökpınar, Hacıbayramlar, Madenler, Katrancı, Şahinler, Turgutlar, Zeytinköy) derlenen metinlerde tespit edilen çekimli fiillerin incelendiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, eski yerleşim yerlerinden biri olan Yatağan yöresinin tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde, Yatağan ağzlarından bir araya getirilen metinlerde rastlanan şahıs ve zaman ekleri incelenerek sınıflandırılmıştır. Şahıs ve Zaman Ekleri başlıkları altında detaylı inceleme yapılarak örneklerle açıklanmıştır.

Sonuç bölümünde, Yatağan yöresi ağzlarında kullanılan fiil çekimi eklerinde bölge ağzlarının karakteristik özelliklerinin görüldüğü belirtilmiştir. Yöre ağzlarında şimdiki zamanın, başlıca 3 şekilde ifade edildiği dile getirilmiştir. Birinci tip şimdiki zamanda standart dildeki -(I)yor ekinin kısa -(I)yō ve genişletilmiş -(I)yoru şekillerinin kullanılmakta olduğu belirtilmiştir. İkinci ve üçüncü tip şimdiki zamanın ise -I+batı(r) / +vatı(r) ve -(I)p+dur-u biçiminde oluşturulan tasvirî fiillerle ifade edildiği belirtilmiştir. Bu birleşik yapıların birer Oğuz-Türkmen özelliği olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça bölümünde, 16 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 10 kitap, 4 makale, 2 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.16.3. Gökçe, H. (2017) Eski Anadolu Türkçesinden Günümüze Bursa İlinin Yağcılar Köyünde Meydana Gelen Bazı Ses Değişimleri, 145-178.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Bursa, Yağcılar Köyü, Ses değişimleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Ses Bilgisi, Metinler, Sonuç, Kaynakça, Derlemede Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri ve IPA’daki Karşılıkları” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, ağız çalışmaları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu çalışmada, Yağcılar köyündeki Karakeçili Yörük ağızlarının, ses bilgisi yönünden incelenip örneklerle destekleneceği belirtilmiştir. Çalışmanın metinler kısmında, yapılan derlemelere yer verileceği, sonuç bölümünde ise bu ağza ait karakteristik özelliklerin maddeler halinde verileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Anadolu’daki ağız çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Yağcılar köyünün konumundan, il ve ilçe merkezine olan uzaklığından, köyün tarihinden de bu bölümde bahsedilmiştir. Yağcılar köyünde, tahminen yerleşik hayata geçildiği tarihten günümüze kadar varlıkları devam eden Karakeçili Yörüklerinin ağız özelliklerinden bahsedilmiştir. Coğrafi şartların olumsuzluğu, köyün Bursa’ya uzaklığı, okuma-yazma oranının düşüklüğü, köy halkının çiftçilik ve hayvancılık dışında herhangi bir geçim kaynağının olmaması, köyde kültürel ya da turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmemesi vb. olumsuz şartlardan ötürü, bölgeleri dışındaki insanlarla fazla bir münasebetleri olmadığı belirtilmiştir. Bu durumun, halkın konuşma dilindeki değişimleri en aza indirdiği sonucuna varılmıştır.

Ses Bilgisi bölümünde, Yağcılar köyü ağızındaki ses olayları incelenmiştir.

Metinler bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 8 kişiyle ilgili bilgilere ve konuşmalara yer verilmiştir. Derleme yapılan kişi ismi, öğrenim durumu ve yaşı belirtilerek derleme konusuna da yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, çalışmanın sonuç kısmı 13 madde halinde sıralanmıştır.

Kaynakça bölümünde, 14 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 11 kitap, 2 yüksek lisans tezi, 1 makaleden oluşmaktadır.

Derlemede Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri ve IPA'daki Karşılıkları bölümünde, 54 sesin hangi harflere karşılık geldiği belirtilmiştir.

2.16.4. Erenoğlu, Ataizi, D., Sözer, B. (2017) Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağızı, 191-209.

Anahtar Kelimeler: Kadınhanı, Türkmen-Yörük ağızı.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kadınhanı ile ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Bölgedeki bazı köyler arasında ağız farklılığı olduğu belirtilmiş ve bu ağız farklılıklarının, tarih ve kültür geçmişlerinden ileri geldiği belirtilmiştir. Bu çalışmada, Kadınhanı ve ona bağlı Türkmen köylerinden Kolukısa ve Hacımehmetli ile Yörük köyleri olan Pusat ve Saçıkara köyleri ağızlarının saha araştırması yöntemiyle araştırılarak inceleme sonuçlarının örnekleriyle gösterilmiş olduğu bilgisi de verilmiş.

Giriş bölümünde, Kadınhanı ilçesi ve bu ilçeye bağlı Türkmen köyleri olan Kolukısa ve Hacımehmetli ile Yörük köyleri olan Saçıkara ve Pusat köylerindeki bölge ağızlarının ses ve şekil özellikleri hakkında elde edilen bulgular, alt başlıklar hâlinde verilmiştir. Bunlar; “Bölgenin Toplum Yapısı, Ses Özellikleri, Şekil Özellikleri, Derleme Metinlerinden Örnekler ve Sözlükçe” olmak üzere 4 başlıktan oluşmaktadır.

Sonuç bölümünde, Türkiye'nin en geniş ili olan Konya'da, konuşma dilindeki ağız özelliklerinin coğrafya ve kültür etkileşimli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ağız atlaslarına kaynaklık etmesi amacıyla “Saha araştırması yapılan Kadınhanı ve Köyleri, Saha araştırması yapılan Kadınhanı ve Köyleri. Konum 2” tablolarına da yer verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 23 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 13 kitap, 10 makaleden oluşmaktadır.

2.16.5. Tan, A., Uğureli, A. (2017) Kesikkeli Köyünden Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, 223-239.

Anahtar Kelimeler: Kesikkeli Köyü, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, İnceleme, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynak Kişi Listesi, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Anadolu sahasındaki derleme çalışmalarından bahsedilmiştir. Ağzılarda yaşayan sözcüklerin gün geçtikçe kullanım yerlerinin küçüldüğü, kullanım biçimlerinin farklılaştığı ve özellikle yok olduğu belirtilmiş, yeni inceleme çalışmaları ile Derleme Sözlüğü'nün noksanlarını tamamlamak, sözlüğü güncellemek gerektiği dile getirilmiştir. Bu çalışmada, Kadirli ilçesine (Osmaniye) bağlı Kesikkeli Köyünden alınan kelimelerin, Derleme Sözlüğüne fayda sağlamak sebebiyle 4 başlık altında incelendiği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, her dilin ortak dilden farklı kelime ve seslere sahip olduğu belirtilmiştir. Bu duruma örnek olarak eldeki en eski ve kapsamlı metinler olan Köktürk Yazıtları'ndaki kelime biçimleriyle Uygur metinlerindeki kelime biçimlerinin az da olsa farklılık arz ettiği bilgisi verilmiştir. Bu çalışmada, günümüzdeki ağzılarda kullanılan bazı kelimelerin, farklı yörelerde farklı anlamlar ifade edebildiği belirtilmiş ve bu farklılıkların, özellikle Cumhuriyet dönemiyle birlikte kayıt altına alınmaya başlandığı belirtilmiştir. Türkiye'de ağız araştırmaları tarihinden bahsedilmiş ve ağız araştırmaları konusunda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde, Kesikkeli köyünden derlenen kelimelerin, konuşma sırasında kayda alınan veya sorulara verilen cevaplara dayandığı belirtilmiştir. Bu bölümde, çalışma sonucunda elde edilen veriler 4 başlık altında incelenmiştir. Bunlar;

- Derleme Sözlüğü'nde Olmayan Kelimeler,
- Derleme Sözlüğü'nde Olan Ancak Değişik Mânâda Bulunan Kelimeler,
- Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Ancak Ses ve Yapı Bakımından Farklı Olan ve Eklenmesi Teklif Edilen Kelimeler,
- Derleme Sözlüğü'nde Olan Ancak Osmaniye İlinden Bahsedilmeyen Kelimeler.

Sonuç bölümünde, bu çalışmada; daha önce sözlüğe alınmamış 97 kelime, sözlükte olup da anlamı farklı olan 20 kelime, Derleme Sözlüğü'nde olan fakat ses ve yapı biçiminden farklı olan 8 kelime, Derleme Sözlüğü'nde olan ancak Osmaniye'den bahsedilmeyen 23 kelime tespit edildiği belirtilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmaların ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Kaynak Kişi Listesi bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 8 kişinin İsim, Soyisim, Doğduğu yıl, Doğduğu yer, Eğitim durumu, Mesleği, Medeni hali ve yaşadığı yer sıralı bir şekilde verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 15 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 10 kitap, 2 makale, 2 yüksek lisans tezi, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.17. Diyalektolog Dergisi 17. Sayı (2018)

2.17.1. Özden, M. (2018) Gümülcine Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar, 199-249.

Anahtar Kelimeler: Gümülcine ağızı, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; Trakya bölgesi Türk ağızları hakkında yapılmış çalışmalar hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Çalışmanın konusunu içeren Batı Trakya'da günümüze kadar kısıtlı yerlerde ve özellikle bazı köylerin belirli yerlerinde incelenen derleme ve araştırma çalışmaları dışında hiçbir çalışmanın yapılmadığına dikkat çekilmiştir. Bu çalışmanın, yaklaşık beş yıllık derleme çalışmalarından oluşturulduğu ve kültür dünyamıza önemli bir katkı sunmasının hedeflendiği de belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Balkanlardaki Türkler, Batı Trakya ve Doğu Trakya hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Gümülcine'nin, hem nüfus yoğunluğu hem de İskeçe ve Evros bölgelerindeki kozmopolit yapıdan uzak olması gibi özellikler taşıması nedeniyle Batı Trakya Türk ağızını eksiksiz yansıtan bir bölge olduğu dile getirilmiştir. Bu bölümde,

“Derleme Sözlüğü’nde Olan Kelimeler, Derleme Sözlüğü’nde Farklı Mânâda Bulunan Sözcükler” olmak üzere 2 başlığa yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Batı Trakya Gümülcine ağızı üzerine yapılan derlemelerden hareketle elde edilen veriler 5 madde hâlinde verilmiştir. Bu çalışmada, Gümülcine ağızında kullanılıp Derleme Sözlüğü’nde bulunmayan toplam 526 kelime, kelime grubunun tespit edildiği belirtilmiş ve bu kelimelerin ne ile ilgili olduğu açıklanmıştır. Derleme Sözlüğü’nde olup da anlamı eksik ya da farklı olan 179 söz varlığının tespit edildiği bilgisi de verilmiştir. Derleme Sözlüğü’nde bulunmayan ve Derleme Sözlüğü’nde bulunup da anlamı eksik ya da farklı olan toplam 705 kelime, kelime grubu tespit edildiği de belirtilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 12 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 6 kitap, 3 internet sitesi, 3 makaleden oluşmaktadır.

2.18. Diyalektolog Dergisi 18. Sayı (2018)

2.18.1. İpek, B. (2018) Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yabancı Kelimelerde Ünlü Değişmeleri, 37-59.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Yabancı kelimeler, Ünlü değişimleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kısaltmalar, Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, konuşma dili ve yazı dili hakkında bilgi verilmiş ve ikisinin farklarından bahsedilmiştir. Türklerin, tarih boyunca komşu oldukları ve çeşitli sebeplerle ilişki içerisine girdiği milletlerden aldıkları kelimeleri kendi ağızları, kendi ses özellikleriyle seslendirip, kendi düşüncelerine göre anlamlandırıldığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, alıntı yapılan kelimelerdeki ünlü değişmeleriyle ilgili bilgi verileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli dillerden alınmış pek çok yabancı kökenli kelimenin bulunduğu belirtilmiş ve bu sözcüklerin ilk olarak yazı dilinde, zamanla da konuşma dilinde kendini gösterdiği dile getirilmiştir. Bu çalışmanın, Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yabancı kelimelerin TT yazı dilinden ayrı olarak nasıl

ses değişimlerine uğradığını göstermek amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir. Kelimelerin yazı dilinde kullanılan şekli yazılmış daha sonra Türkiye Türkçesi ağızlarındaki şekli yazılmıştır. Kelimenin hangi eserden alındığı kısaltılarak verilmiş ve kısaltılan eser adı, metin numarası ve metindeki satır numarası parantez içinde yazılmıştır. Bu bölümde, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yer Alan Yabancı Kelimelerde Görülen Ünlü Değişmeleri” başlığı altında, uzun ünlülere, kısa ünlülere, ikiz ünlülere, ikiz ünlülerin değişmelerine, ünlü uyumuna, ünlü benzeşmesine, ünlü değişmelerine, ünlü düşmesine ve ünlü türemesine de yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Türkiye Türkçesi ağızlarında yabancı kelimelerde görülen ünlü seslerindeki değişmelerin ele alınıp incelendiğı belirtilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler 9 madde hâlinde açıklanmıştır.

Kısaltmalar bölümünde, çalışma boyunca kullanılan kısaltmalar; Taranan Eser ve Kısaltmaları, Yer Adlarının Kısaltılması, Diğer Kısaltmalar başlıkları altında verilmiştir.

Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri bölümünde, Latin alfabesinde bulunmayan harfler alfabetik sırayla verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 74 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 50 kitap, 20 makale, 2 yüksek lisans tezi, 2 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.18.2. Üstün, M.C. (2018) Erzincan Ağızına Etimolojik Bir Yaklaşım: Karma Kelimeler, 183-217.

Anahtar Kelimeler: Erzincan, Etimolojik yaklaşım.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kısaltmalar, Kaynaklar” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, karma kelimelerin oluşumuyla ilgili bilgi verilmiştir. Erzincan ağızının karma kelime ile söz varlığı genişleyen Türkiye Türkçesi ağızlarından biri olduğu belirtilmiş ve bu çalışmada bu konuyla ilgili incelemelere yer verileceğı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, dil-insan ilişkisinden bahsedilmiş ve dilin özelliklerine değinilmiştir. Tarihî süreç içerisinde Türklerle ilişki kurmuş ulusların dillerine ait

kelimelerin Türkçeye girişiyle ilgili bilgi verilmiştir. Türk dilinin söz varlığını geliştirmenin yollarından bahsedilmiş ve karma kelimelerin söz varlığını geliştirmeye katkı sağladığı belirtilmiştir. Türkiye Türkçesinde karma kelime yapımının dört şekilde olduğu belirtilmiştir. Bunlar;

- Yabancı kelime + Türkçe kelime: “hoş+görü” (Farsça+Türkçe)
- Türkçe kelime + yabancı kelime/son ek: “baş+hostes” (Türkçe+İngilizce), deprem+zede (Türkçe+Farsça)
- Yabancı kelime + Türkçe ek: “tekrar+la-” (Arapça+Türkçe)
- Yabancı eleman/önek + Türkçe kelime: “tele+kulak” (İngilizce+Türkçe) şeklindedir.

Sonuç bölümünde; karma kelimelerin, dünya dilleri içerisinde neredeyse en çok Türkçede görülen ve Türkçenin işleyiş zenginliğini ortaya koyan bir durum olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, 653 adet karma kelime niteliği taşıyan sözcüğe ulaşıldığı belirtilmiştir. Yabancı kelime+Türkçe kelime şeklinde oluşan 33 adet karma kelime tespit edildiği dile getirilmiştir. Türkçe kelime+yabancı kelime/son ek şeklinde oluşan karma kelime sayısının 45 adet, yabancı kelime+Türkçe yapım eki şeklinde oluşan karma kelime sayısının 570 adet, yabancı eleman/önek+Türkçe kelime şeklinde oluşan karma kelime sayısının da 5 adet olduğu belirtilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, çalışmada geçen 23 kelimedeki kısaltma yapıldığı belirtilmiş ve bu kelimelerin açıklaması yapılmıştır.

Kaynaklar bölümünde, 37 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 26 kitap, 9 makale, 1 yüksek lisans tezi, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

2.19. Diyalektolog Dergisi 19. Sayı (2018)

2.19.1. Saatçi, Ö. (2018) Fono-Semantik Ayrışma/Arkaiklik Bağlamında Irak Türkmen Ağzlarında: ācı(u)ğ, 'eccı, 'eccüg(k), 65-76.

Anahtar Kelimeler: Ayrışma/Arkaiklik, Irak, Türkmen ağzları.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça, Kısaltmalar, İşaretler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Irak Türkmen Ağızlarından alınan ācıġ/ācuġ, ‘eccı, ‘eccüġ/k kelimelerinin etimolojik açıdan inceleneceği belirtilmiştir. Bu kelimelerden hangisinin asli ve dolayısıyla arkaik olduğunu tespit etme konusunda kullanışlı bir yöntemin gösterilmeye çalışılacağı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, kelimenin tanımı yapılmış ve birbirleriyle temas hâlinde olan dillerin kelime alışverişinde bulunduğundan bahsedilmiştir. Türk dilinin de anlık ve günlük ihtiyaçlara daha kısa yoldan cevap vermek için başka dillerden kelime aldığı belirtilmiş vefono-semantik ayrılaşma yoluyla da bünyesine kelime kattığı dile getirilmiştir. Bu bölümde, fono-semantik ayrılaşmayla ilgili bilgi verilmiş ve fono-semantik ayrılaşma yoluyla dilimize giren kelimelere yer verilmiştir. Arkaiklik kavramı hakkında da bilgi verildikten sonra ācıġ/ācuġ, ‘eccı, ‘eccüġ/k kelimeleri fonetik ve morfoloji arkaikliği bakımından incelenmiştir. Çalışmanın devamında, iki terimin ilişkisi göz önünde tutularak Irak Türkmen Ağızlarından alınmış bu kelimeler (ācıġ/ācuġ, ‘eccı, ‘eccüġ/k) yapıları, etimolojik gelişimleri, anlam çeşitliliği ve özellikleri ile Türk dilinin kelime hazinesine katkısı bakımlarından incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, ācıġ/ācuġ şekli asli şekil olup ‘eccüġ ve ‘eccı bu şekilden fono-semantik ayrılaşmayla meydana geldiği dile getirilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 31 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 28 kitap, 3 makaleden oluşmaktadır.

Kısaltmalar bölümünde, çalışmada geçen 20 adet kısaltmanın ne anlama geldiği açıklanmıştır.

İşaretler bölümünde, çalışmada geçen 10 işaretin açıklaması yapılmıştır.

2.19.2. Tosun, İ. (2018) Tekirdağ Merkez İlçe Ağzında Alıntı Kelimeler, 77-103.

Anahtar Kelimeler: Tekirdağ, Alıntı kelimeler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “ Özet, Sonuç, Transkripsiyon İşaretleri, Dillere Göre Sözcük Listesi, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Tekirdağ merkez ilçe ağzında çok sayıda Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Almanca, Latince, Rumca, İtalyanca ve Bulgarca vb. alıntı

sözcüğün olduğu dile getirilmiştir. Bu alıntı sözcüklerde birtakım fonetik farklılıkların bulunduğu belirtilmiş ve bu çalışmanın fonetik farklılıkları araştırmayı ve bu kelimelerin alıntılı olduğu dilleri göstermeyi amaçladığı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, “Tekirdağ ve Tekirdağ Ağzı, Alıntı Sözcükler, Ünlüler İle İlgili Ses Olayları, Ünsüzler İle İlgili Ses Olayları, Hece Kaynaşması” başlıklarına yer verilmiştir. Bu bölümde, Tekirdağ’ın coğrafi konumu hakkında bilgi verilmiş ve tarihsel olarak M.Ö. 1200’lü yıllardan beri, Tekirdağ’ın; önceleri Trak kabilelerinin, sonraları sırasıyla Yunan şehir devletlerinin ve kolonicilerinin, Perslerin, Slavların, Avarların, Peçeneklerin bir yerleşim sahası olduğu belirtilmiştir.

Sonuç bölümünde, Tekirdağ merkez ilçe ağzında birçok dilden direkt ya da dolaylı biçimde alınmış birçok yabancı kelime bulunduğu belirtilmiştir. Arapça ve Farsça sözcüklerin; edatlar, yer adları, çeşitli terimler, alet-edevat isimleri, meslek adları, kişi adları, zaman adları, millet adları, ölçü adları ve bitki adlarında kullanıldığı dile getirilmiştir. Bulgarca sözcüklerin büyük çoğunluğunu, derleme yapılan dönemde belli bir yaş grubunun hafızasında korunan ancak yeni nesillerce bilinmeyen ve kullanılmayan sözcüklerin oluşturduğu belirtilmiştir.

Transkripsiyon İşaretleri bölümünde, çalışmada kullanılan ve Latin alfabesinde karşılığı olmayan sesler; Ünlüler, Uzun Ünlüler, Ünsüzler başlıkları altında verilmiştir.

Dillere Göre Sözcük Listesi bölümünde, Almanca, Arapça, Bulgarca, Çingene Dili, Ermenice, Farsça, Fransızca, Galce, İbranice, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Latince, Macarca, Rumca ve Yunanca, Soğdca, Slav Dilleri, Birleşik Sözcükler başlıkları altında alıntı kelimelere yer verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 26 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 19 kitap, 6 makale, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

1.19.3. Oymak, R. (2018) Türkçenin Karapapak (Terekeme)/ Ağzı ile Âşık Garip Hikâyesi Değişkesi (Varyantı), 245-265.

Anahtar Kelimeler: Karapapak, Âşık Garip Hikâyesi.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Âşık Garip Hikâyesi Karapapak/Tereme Değişkesi’nin Diğer Değişkelerle Uyuşmayan Yanları, Sonuç ve Yorum, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Âşık Garip Hikâyesi’nin Karapapak/Terekeme ağzıyla anlatılmış şeklinin verildiği belirtilmiştir. Bu hikâyenin, Âşık Edebiyatı’ndaki önemine değinileceği belirtilmiştir. Hikâyenin oluşum süreci ve kaynağı konusundaki iki varsayımdan da bahsedilmiştir.

Giriş bölümünde, halk hikâyeleriyle ilgili bilgi verilmiş ve halk hikâyelerinin oluşum sürecinden bahsedilmiştir. Bu hikâyeler ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiş ve çalışma yapan araştırmacılardan da bahsedilmiştir.

Âşık Garip Hikâyesi Karapapak/Tereme Değişkesi’nin Diğer Değişkelerle Uyuşmayan Yanları bölümünde, Âşık Garip Hikâyesinin varyantları karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar sıralanmıştır.

Sonuç ve Yorum bölümünde, hikâyenin varyantları, anlatıcısı ve bölümleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu bölümde, Âşık Garip Hikâyesi Karapapak Değişkesi’nin özgün metni verilmiştir. Daha sonra hikâyenin başlangıcına ve Âşık Garip Hikâyesi’nin Türkiye Türkçesi ile özetine de yer verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 15 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 5 kitap, 9 makale, 1 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.20. Diyalektolog Dergisi 20. Sayı (2019)

2.20.1. Arıcan, O., Yener, S. (2019) Zonguldak İli ve Kaybolmakta Olan Keller Köyü Ağzı Çekim Ekleri, 129-160.

Anahtar Kelimeler: Zonguldak, Keller Köyü, Çekim ekleri.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Derleme Sözlüğü’ne Katkılar, Fonetik Transkripsiyon Alfabesi, Kısaltmalar, Kaynakça, Kaynak Kişiler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, standart Türkçeye maruz kalan ağızlardan bahsedilmiş ve ağızlarda kaybolmaya yüz tutmuş söz varlığına değinilmiştir. Bu çalışmada, Keller köyünde yapılan derleme faaliyetlerinden elde edilen verilerin esas alınacağı belirtilmiştir. Keller köyü ağzındaki çekim ekleri, ses olayları karşılaştırmalı şekilde incelenerek gerekli yerlerde tablolar aracılığıyla karşılaştırmalar yapılacağı belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, ağızların bir dilin söz varlığındaki önemine değinilmiştir. Ağız sözcüğünün araştırmacılar tarafından yapılan farklı tanımlarına yer verilmiş ve Anadolu ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Batı Karadeniz’in önemli şehirlerinden olan Zonguldak hakkında kısa bilgiler verilmiş ve Zonguldak’ın ağız araştırmaları için önemine değinilmiştir. Bu çalışmanın, üç bölümden oluştuğu belirtilmiştir. Birinci bölümde, Zonguldak hakkında bilgi verilerek şehrin adıyla ilgili görüşler açıklanmıştır; ikinci bölümde, Zonguldak ağzı konusunda açıklama yapılarak Keller köyü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, çekim ekleri, isim ve fiil çekim ekleri başlıkları altında bölge ağzındaki kullanımlarıyla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde; Keller köyü ağzının, Leyla Karahan’ın “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” isimli eserinde Batı Grubu ağızlarının III. Grubunun özelliklerini taşıdığı belirtilmiştir. Bu çalışma sonucunda, Zonguldak’ın Merkez ilçesine bağlı olan Keller köyü ağzı aracılığıyla ülkemizde yapılacak diğer ağız çalışmalarına katkıda bulunmanın amaçlandığı belirtilmiştir.

Derleme Sözlüğü'ne Katkılar bölümü, “Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözcükler, Derleme Sözlüğü'nde Olan Fakat Keller Köyü Ağzında Başka Mânâ ve Şekildeki Sözcükler” başlıkları altında incelenmiştir. Bu bölümde, 15 adet kelimeye yer verilmiştir.

Fonetik Transkripsiyon Alfabeti bölümünde, 18 harfin açıklaması verilmiştir.

Kısaltmalar bölümünde, 18 adet kısaltmanın açıklaması verilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 38 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 22 kitap, 13 makale, 2 yayımlanmamış doktora tezi, 1 internet sitesinden oluşmaktadır.

Kaynak Kişiler bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 7 kişi hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir.

2.21. Diyalektolog Dergisi 21. Sayı (2019)

2.21.1. Eratalay, S.Ö. (2019) Yeşilyurt (Manisa) Deyimlerinde Sosyal Tema, 267-276.

Anahtar Kelimeler: Yeşilyurt, Deyimler, Sosyal tema.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynaklar, Transkripsiyon İşaretlerinin Standart Dildeki Karşılıkları” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; Anadolu ağızlarının, deyim kullanımı konusunda oldukça zengin olduğu belirtilmiş ve uzun uzun anlatılması gereken bir konunun bir deyimle özetlenebildiği dile getirilmiştir. Bu çalışmada, kelime/fiil/yapı çerçevesinde birbirine yakın komşu köylerden bir hayli farklı olan Manisa'nın Yeşilyurt köyünden incelenen deyimler üstünde durulacağı ve incelenen deyimlerin yapı-anlam bağlamında inceleneceği dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, deyimler hakkında bilgi verilmiş ve bazı araştırmacıların deyim tanımına yer verilmiştir. Türkiye'de bu alanda yeterli çalışmanın olmadığı belirtilmiş ve bunun sebebi olarak da deyim tanımları ve deyimlerin özellikleri noktasında ortak bir görüşün bulunmaması gösterilmiştir. Türkçenin ilk yazılı belgeleri olan Göktürk Yazıtlarında üslûbun; kalıp sözler, edebî sanatlar ya da deyimlerle zenginleştirildiği

belirtilmiştir. Göktürk Yazıtlarında kullanılan deyimlerden bazılarının bugün standart dilde ya da Türkiye Türkçesi ağızlarında aynı anlam çerçevesinde yaşadığı bilgisi de verilmiştir. Yeşilyurt (Manisa) yöresine ait deyimlerin, anlamsal bağlamda değerlendirileceği belirtilmiş ve böylece yöre deyimlerinin bölge hakkında (sosyal yaşamı, kültürü, tarihi...) bazı bilgiler vereceği dile getirilmiştir.

Sonuç bölümünde, günümüzdeki standart dilde halkın tamamının konuştuğu ve bildiği deyimlerin bir hayli fazla olduğu belirtilmiştir. Fakat birçok deyim bilinmemesinden ya da konuşulmadığından dolayı dilin de zengin yapısının bilinmediği belirtilmiştir. Bu çalışmada, Yeşilyurt (Manisa) yöresinde kullanılan deyim örneklerinin sınırlandırılmış olmasına rağmen yapılan derlemelerde neredeyse çok ayrıntılı ve kapsamlı bir çalışmanın ürünü olabilecek nitelikte çok sayıda deyim ulaşıldığı bilgisi verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde, 23 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 14 kitap, 5 makale, 4 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

Transkripsiyon İşaretlerinin Standart Dildeki Karşılıkları bölümünde, Latin alfabesinde olmayan 7 adet sesin hangi harfi karşıladığı belirtilmiştir.

2.22. Diyalektolog Dergisi 22. Sayı (2019)

2.22.1. Alkayış, M.F. (2019) Adıyaman Ağızı Söz Varlığına İlaveler: Atasözleri ve Deyimler, 141-149.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman ağızı, Atasözleri, Deyimler.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Değerlendirme, Sonuç, Çeviri Yazı İşaretleri, Kaynakça, Kaynak Kişiler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; bu çalışmada, Adıyaman ağızından bir araya getirilen 7 atasözü, 15 deyim yer verileceği, toplamda 22 kelime varlığının inceleneceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, çok eski bir yerleşim yeri olan Adıyaman ilinin, zamanımıza gelinceye kadar çeşitli kültürlerle ev sahipliği yaptığı belirtilmiştir. Adıyaman ağızının, Batı Grubu Ağızlarının VII. alt grubunda yer aldığını gösteren bilimsel referanslara da

bu bölümde yer verilmiştir. Adıyaman ilinin kültürü ve ağız üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda belli bir seviyeye ulaştığı da dile getirilmiştir. Adıyaman ağızında yaşayan, toplum hayatının her alanını kapsayan deyim ve atasözleri üzerine yapılan tanımlardan ve açıklamalardan bazıları 4 başlık altında sıralı şekilde verilmiştir. Bunlar; Atasözleri, Deyimler, Adıyaman Ağızında Atasözleri, Adıyaman Ağızında Deyimler başlıklarından oluşmaktadır.

Değerlendirme bölümünde, ağızlar ve geçmişten günümüze ağız çalışmalarıyla ilgili kısaca bilgi verilmiş, daha sonra da makalenin yazılış amacı belirtilmiştir. Bu çalışmanın, “Adıyaman Ağızında Atasözleri ve Deyimler” (2012) ile “Adıyaman Ağızında Atasözleri ve Deyimler-2” (2019) isimli eserlerin yayımlanmasından sonra karşılaşılan atasözü ve deyimleri kapsadığı dile getirilmiştir.

Sonuç bölümünde, Adıyaman iliyle ilgili kısaca bilgi verilmiş ve yöre halkının atasözü ve deyim kullanımına verdiği önemden bahsedilmiştir. Atasözlerinde genel olarak; savurganlık, acımasızlık; yakınlık, çırpınma; yeğleme, geçmişte yapılan hatalar; nefret ve sevgi, tek bir sonuca bağlanma; kıymet, önem gibi kavramların işlendiği belirtilmiştir. Deyimlerde ise; temenni, merhamet; meydan okuma, gözdağı; yetki, hâkimiyet; belirsizlik, anlaşmazlık; suskunluk, ileri yaşta olma; ikramda kusur etmeme, bol gelme, abartılı görünüm; temsil, kabiliyet; merak, soruşturma; nazar, doğallık; benzetme, kızgınlık gibi kavramların işlendiği belirtilmiştir.

Çeviri Yazı İşaretleri bölümünde, makalede geçen 13 sesin hangi sesleri karşıladığı belirtilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 19 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 13 kitap, 3 makale, 3 internet sitesinden oluşmaktadır.

Kaynak Kişiler bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 9 kişinin ismine yer verilmiştir.

2.23. Diyalektolog Dergisi 23. Sayı (2020)

2.23.1. Çakır, A. (2020) Türkiye Türkçesi Ağzlarında “-gIn” Ekinin Farklı Bir İşlevi, 71-76.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Ağzlar, “-gIn” eki.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, “-gIn” ekinin eski zamanlardan itibaren çoğunlukla sıfat olma göreviyle yaygın bir şekilde yapım eki olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Tarihsel eserlerde kip eki göreviyle işlendiğini belirten bir kaydın olmadığı dile getirilmiştir. Ancak İzmir ili Kiraz ilçesi, Şemsiler ve Çömlekçi köylerinden yapılan derlemelerde “-gIn” ekinin duyulan geçmiş zaman eki olarak kullanıldığının tespit edildiği belirtilmiştir. Bu çalışmada, “-gIn” ekinin ağzlardaki farklı bir görevi üstünde durulacağı dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, “-gIn” yapım ekinin işlevi üzerinde durulmuş ve bu konu örneklerle desteklenmiştir. Bu bölümde, “-gIn Ekinin Duyulan Geçmiş Zaman İşlevinde Kullanılması, Çekimli Fiil Yapan -gIn Ekinin Kökeni Üzerine Düşünceler” başlıkları altında konuyla ilgili detaylı bilgi verilmiştir.

Sonuç bölümünde, çekimli fiil yapma görevinde kullanılan “-gIn” ekinin, fiilden isim yapma eki olan “-gIn” in işlev değiştirmesi sonucu ortaya çıkmış olabileceği görüşü öne sürülmüştür.

Kaynakça bölümünde, 27 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 21 kitap, 4 makale, 2 yayımlanmamış doktora tezinden oluşmaktadır.

2.24. Diyalektolog Dergisi 24. Sayı (2020)

2.24.1. Balbay, B. (2020) Avluburun Muhacir Ağızı Üzerine Kısa Bir İnceleme, 29-44.

Anahtar Kelimeler: Avluburun, Muhacir ağızı, İnceleme.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Sonuç, Kaynakça” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde; çalışmanın amacının, Razgrad muhacir ağzının ana hatlarını ve standart Türkçeden farklılıklarını ortaya çıkarmak olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma için kaynaklardan yararlanılarak konular seçildiği, sorular hazırlandığı ve sohbet yöntemiyle sorular sorulduğu dile getirilmiştir. Bu çalışmada, sırasıyla Balkan Türk ağızları hakkındaki çalışmalara, göçün tarihine, Avluburun köyünün kuruluşuna ve ismine, kaynak kişiler hakkındaki bilgilere, derleme konularına, Razgrad muhacir ağzının transkripsiyonuna, incelemesine ve sınıflandırılmasına yer verileceği de belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, göçmen ağızlarında kaynak kişinin hangi bölgeden geldiği, ne zaman göç ettiği, nereye yerleştiği ve zamanla hangi topluluklarla etkileşime geçtiği vb. soruların cevaplandırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Çalışma konusu olarak Avluburun’un seçilmesinin sebebi açıklanmış ve bu bölgedeki göçmenlerin Razgrad bölgesinden gelirken diğer göçmen gruplarından daha az etkilenmiş olmaları ve Avluburun’da da birlikte yaşamaya devam etmeleri sebep olarak gösterilmiştir. Çalışmanın devamında, ilk olarak Balkan Türk ağızları çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra Avluburun’a yapılan göçlerden, köyün kuruluş hikâyesi ve ismini nereden aldığından, kaynak kişiler hakkındaki bilgilerden, derlem konularından ve transkripsiyon işaretlerinden bahsedilmiştir.

Sonuç bölümünde, Avluburun köyünü kurmuş muhacirlerin soy ve ağız bağlarını bölgede devam ettirdikleri belirtilmiştir. Bu çalışmanın; muhacirlerin, Balkanlardan Türkiye’ye gelişiyle birlikte ağızlarındaki değişimi ve kalıcılığı göstermesi bakımından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Kaynakça bölümünde, 15 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 8 makale,4 kitap, 2 internet sitesi, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

2.24.2. Erdoğan, S. (2020) Kırşehir Yöresi Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-1, 45-66.

Anahtar Kelimeler: Kırşehir, Derleme Sözlüğü.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, Derleme Sahası, Malzeme, Yöntem, Sonuç, Kaynakça, Kaynak Kişiler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Kırşehir yöresinin farklı boy, cemaat ve aşiretlere ev sahipliği yapması sebebiyle söz varlığı açısından oldukça zengin bir il olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, Kırşehir ve yöresinden derleme yoluyla elde edilmiş 169 söz varlığına yer verileceği dile getirilmiştir.

Giriş bölümünde, Türkiye Türkçesi ağız araştırmalarının tarihsel boyutu hakkında geniş bilgi verilmiş, Kırşehir yöresi söz varlığına ait en eski kaynağın, Derleme Sözlüğü olduğu belirtilmiştir.

Derleme Sahası, Malzeme, Yöntem bölümünde, derleme çalışmaları sırasında faydalanılan eserlerin isimlerine ve yazarlarına yer verilmiştir. İncelenen sözcükler, “Derleme Sözlüğü’nde Bulunmayan Sözcükler, Derleme Sözlüğü’nde Bulunup Verilen Anlamı Taşımayan Sözcükler, Derleme Sözlüğü’nde Kırşehir Yöresi Ağzındaki Anlamıyla Bulunmasına Rağmen Kırşehir Yöresi Ağzına Ait Olduğu Belirtilmeyen Sözcükler” olmak üzere üç başlık hâlinde verilmiştir.

Sonuç bölümünde, Kırşehir ve yöresinden derlenmiş 169 söz varlığına yer verildiği belirtilmiştir. Bu sözcüklerin 115 tanesinin Derleme Sözlüğü’nde hiç kaydı olmayan, 23 tanesinin Derleme Sözlüğü’nde yer alıp verdiğimiz anlamı taşımayan, 31 tanesinin ise verilen anlamı içerip Kırşehir yöresi kaydını taşımayan sözcükler olduğu dile getirilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 21 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 12 kitap, 6 makale, 2 bitirme tezi, 1 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır.

Kaynak Kişiler bölümünde, çalışmaya katkı sağlayan 16 kişi hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

2.24.3. Özek, F., Çanak, F. (2020) Palu Merkez Ağzı Üzerine Bazı Fonetik Notlar (İnceleme- Derleme), 77-113.

Anahtar Kelimeler: Palu, Fonetik notlar.

Tematik Değerlendirme

Bu çalışmada konu; “Özet, Giriş, İnceleme, Sonuç, Kaynakça, Metinler” başlıkları altında incelenmiştir.

Özet bölümünde, Palu'nun coğrafi konumu hakkında bilgi verilmiş ve Palu ağzının hangi ağız grubunda değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Bu çalışmanın, iki bölümden oluştuğu dile getirilmiştir. Birinci bölümde Palu Merkez Ağzının genel fonetik eğilimlerinden bahsedileceği, ikinci bölümde ise metinlere yer verileceği belirtilmiştir.

Giriş bölümünde, Elâziğ iline bağlı Palu ilçesine komşu olan il ve ilçelerden bahsedilmiştir. Palu'nun Türkçeye beraber Zazacanın konuşulduğu, çift dilli iletişimin olduğu bir bölge olduğu belirtilmiş ve bu çalışmanın, tek dilli (Türkçe) konuşurlardan derlenen metinler esas alınarak hazırlandığı dile getirilmiştir.

İnceleme bölümünde, Palu Merkez ağzının belirgin fonetik özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu özellikler “/è/ ünlüsünün kullanımı, birincil uzun ünlülerin kullanımı, ünlülerde yuvarlaklaşma eğilimi, ünlülerde incelme eğilimi” başlıkları altında verilmiştir.

Sonuç bölümünde; çalışma sonucunda, Palu Merkez ağzıyla ilgili yapılan tespitlere yer verilmiştir. Palu Merkez ağzının, Oğuz Türkçesi özelliklerini genel olarak koruduğu dile getirilmiştir.

Kaynakça bölümünde, 16 adet çalışmaya yer verilmiştir. Bunlar; 8 kitap, 8 makaleden oluşmaktadır.

Metinler bölümünde, 13 kişiyle yapılan konuşmalardan oluşan 13 metne yer verilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makalelerinin tematik incelemesi yapılmıştır. İnceleme yapılırken makaleler yıllara göre gruplandırılmış ve makalelerin derginin hangi sayısında yer aldığı belirtilmiştir. İncelenen makalelerdeki konuların, sıralaması bozulmadan bir bütün hâlinde verilmesine özen gösterilmiştir.

Diyalektolog dergisinde, 2010 yılından 2022 yılına kadar 80 adet ağız makalesi çıktığı tespit edilmiştir. Dergide çıkan ağız makalelerinin hangi yılda ve hangi sayıda çıktığı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

YIL	AĞIZ MAKALESİ SAYISI
2010	4
2011	7
2012	14
2013	9
2014	11
2015	7
2016	6
2017	9
2018	6
2019	3
2020	4
Toplam	80

Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri, 2010 yılından 2015 yılına kadar artarak devam etmiş fakat 2015-2020 yılları arasında azalma göstermiştir. 2021 ve 2022 yıllarında ise dergide hiç ağız makalesi çıkmamıştır. Tablo 1’de bu bilgiler sayısal veriler hâlinde gösterilmiştir.

Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri konu olarak; Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili makaleler, Derleme Szlg'ne katkı sağlayan makaleler, ağızlarla ilgili yazılan kitapların tanıtımının yapıldığı yazılardan oluşmaktadır. Dergide, ağırlıklı olarak Türkiye Türkçesi ağızlarının konu edildiği makalelere yer verilmiştir. Bu makalelerde; ağız özelliklerinin korunduğu, diğer ağızlara nispeten daha az çalışma yapılmış ilçe ve köylerin ağızları üzerine yayınlar yapılmıştır. Makalelerde, çalışmaya konu edilen ağızlarla ilgili yöre halkının konuşma dilini içeren metinlere de yer verilmiştir.

Çalışmamızın Giriş bölümünde, tematik inceleme yapılırken hangi yöntemin izleneceğine yer verilmiş ve makalelerin tamamında aynı yol izlenmiştir. İnceleme bölümünde; her makale tematik açıdan ele alınmış ve makalelerin bölümlerine, içeriklerine, kaynakalarının ayrıntılı sınıflandırılmasına, derginin hangi sayısında çıktığına yer verilmiştir.

Çalışmamızda yapmış olduğumuz tematik değerlendirme, 2010 yılından bugüne kadar Diyalektolog dergisinde çıkan ağız makaleleri konusunda kaydedilen ilerlemenin bir analizini sunmakta ve gelecekteki tematik incelemeler ve ağız çalışmaları için yararlı olacak bilgileri içermektedir.

Çalışmamızın, bundan sonra yapılacak olan ağız araştırmalarına ve diğer tematik inceleme çalışmalarına ışık tutmasını, kolaylık sağlamasını temenni ederim.

KAYNAKÇA

- ACAR, T. (1972), Artvin ve Yöresi Ağzları, Atatürk Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ADIGÜZEL, A. (2013), Dünyada Ve Türkiye Türkçesinde Ağız Çalışmaları Ve Yöntemler, Turkish Studies, Volume 8 Issue 9, 387-401.
- ALKAYA, E. (2010),“Bahaeddin Ögel’in “Harput Ağız Fonetik ve Morfoloji” Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme”, Diyalog Dergisi, 1. Sayı, 1-13.
- ALKAYIŞ, M.F. (2019) “Adıyaman Ağız Söz Varlığına İlaveler: Atasözleri ve Deyimler”,Diyalog Dergisi, 22. Sayı, 141-149.
- ARICAN, O., YENER, S. (2019) “Zonguldak İli ve Kaybolmakta Olan Keller Köyü Ağız Çekim Ekleri”, Diyalog Dergisi, 20. Sayı, 129-160.
- AY, Ö. (2013) “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanılan Dönüşlülük Zamir (ler)i Üzerine”,Diyalog Dergisi, 7. Sayı, 13-30.
- BABACAN, İ. (2017) “Edebiyatımızın Müstakil Tek Tarihî Manzum Ağız Sözlüğü: Erzurum Lehçesi Lügati”, Diyalog Dergisi, 14. Sayı, 87-110.
- BALBAY, B. (2020) “Avluburun Muhacir Ağız Üzerine Kısa Bir İnceleme”,Diyalog Dergisi, 25. Sayı, 29-44.
- BAŞDAŞ, C., AKSAKAL, AVCI, Ş. (2017) “Yatağan Yöresi Ağzlarında Şahıs ve Zaman Ekleri”, Diyalog Dergisi, 16. Sayı, 99-113.
- BAŞTÜRK, Ş., ULUOCAK, M., OGUR, E., EROĞLU, S., ŞAHİN, H. (2013) “Bursa Göçmen Ağzları Fiil İşletiminde Şimdiki Zaman”, Diyalog Dergisi, 6. Sayı, 7-13.
- BAYTOK, A. (2015) “Kırgız Türkçesinin Diyalokleri Üzerine”, Diyalog Dergisi, 10. Sayı, 35-58.
- BOZ, E. (2011),“Ağızbilimi Terimleri Sözlüğü Üzerine”, Diyalog Dergisi, 2. Sayı, 1-6.
- BULUT, S. (2013), Türkiye Türkçesi Ağzları Üzerine Çalışma Yapılmayan İl ve İlçeler,

Turkish Studies, 8. Sayı, 1129-1149.

BURAN, A. (2010), “*Türkiye Türkçesi Ağız Atlasının Önündeki Sorunlar*”Diyalektolog Dergisi, 1. Sayı, 15-20.

BURAN, A., ALKAYA E. (2014), *Çağdaş Türk Yazı Dilleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÇİHANGİR, S. (2014) “*İsa CEBECİ, Örneklerle Deliorman Türk Ağızı Sözlüğü*”, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2010, 318 s. ISBN: 978-9751-6230-9-6, Diyalektolog Dergisi, 8. Sayı, 59-60.

ÇAKIR, A. (2020) “*Türkiye Türkçesi Ağızlarında “-gın” Ekinin Farklı Bir İşlevi*”,Diyalektolog Dergisi, 23. Sayı, 71-76.

DEMİR, N. (2012), “*Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları*”Diyalektolog Dergisi, 4. Sayı, 1-8.

DERJAJ, A. (2012) “*Anadolu Ağızlarının Arnavutçadaki İzleri Üzerine*”, Diyalektolog Dergisi, 5. Sayı, 9-16.

DİNÇER BAHADIR, A. (2017) “*Karay Türklerinin Dili*” (Troki Diyalekti), Diyalektolog Dergisi, 15. Sayı, 83-86.

DOĞAN, N. (2011) “*Vezirköprü ve Havza Ağızlarında Yabani Bitki Adları*”,Diyalektolog Dergisi, 2. Sayı, 7-13.

DOĞAN, M. (2012) “*Aksaray Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-3*”, Diyalektolog Dergisi, 4. Sayı, 9-21.

EFE, K. (2017) “*Türkiye Türkçesi Ağızlarında Renklerine Göre Hayvan İsimleri*”,Diyalektolog Dergisi, 15. Sayı, 65-81.

ERATALAY, S.Ö. (2019) “*Yeşilyurt (Manisa) Deyimlerinde Sosyal Tema*”,Diyalektolog Dergisi, 21. Sayı, 267-276.

ERBAY, F. (2012) “*Deliorman Bölgesinde Yazılmış Anonim Bir Eser (Uslu ile Süslü) ve Bu Eserde Karşılaşılan Ağız Özellikleri*”, Diyalektolog Dergisi, 4. Sayı, 23-33.

ERCİLASUN, A.B., (2009), “*Türk Dili Araştırmalarının Bugünkü Durumu ve Sorunlar*”, Gazi-Türkiyat-Güz-, 5. Sayı, 145- 146.

- ERCİYAS, O. (2011) “*Kıbrıs Ağzındaki Öz Türkçe Kelimeler Açısından Dağarcık’ın Dili*”, *Diyalektolog Dergisi*, 2. Sayı, 15-28.
- ERDOĞAN, S. (2020) “*Kırşehir Yöresi Ağzından Derleme Sözlüğü’ne Katkılar-1*”, *Diyalektolog Dergisi*, 25. Sayı, 45-66.
- ERDEM, M.D. DEMEZ, A. (2011), *Adıyaman ve Yöresi Ağzıları*, Turkish Studies Yayınları, Erzincan.
- ERDEM, M.D., BÖLÜK, R. (2011), “*Kaş (Antalya) Ağzı Şekil Özellikleri Üzerine*”, *Diyalektolog Dergisi*, 2. Sayı, 29-40.
- ERDEM, NAS, G., PARLAR, Z. (2016) “*Bartın Ağzından Derleme Sözlüğü’ne Katkılar*”, *Diyalektolog Dergisi*, 13. Sayı, 50-59.
- ERENOĞLU, ATAİZİ, D., SÖZER, B. (2017) “*Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağzı*”, *Diyalektolog Dergisi*, 16. Sayı, 191-209.
- ERGİN, M. (1962), *Türk Dil Bilgisi* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- ERSÖZ, S. (2014) “*Ağız İncelemelerinde Ayınlı ve Hemzeli Alıntı Kelimelerin Tahlilinde Görülen Bir Yöntem Hatası Üzerine*”, *Diyalektolog Dergisi*, 9. Sayı, 13-17.
- ERSÖZ, S. (2015) “*Ahıska Ağzında Ünsüz Düşmeleri*”, *Diyalektolog Dergisi*, 10. Sayı, 59-69.
- GÖKÇE, H. (2017) “*Eski Anadolu Türkçesinden Günümüze Bursa İlinin Yağcılar Köyünde Meydana Gelen Bazı Ses Değişimleri*”, *Diyalektolog Dergisi*, 16. Sayı, 145-178.
- GÖKÇÖL, B. (2021), *İyi ve Kötü Prens Öyküsü’nün Söz Varlığı*, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÖKÇÜR, E. (2012) “*Van Gölü Havzası Ağzlarında Kullanılan Eski Türkçe ve Orta Türkçe Menşeli Sözcükler Üzerine*”, *Diyalektolog Dergisi*, 4. Sayı, 35-45.
- GÖKDAĞ, B.A. (2011) “*Hamse Türkleri ve Ağzı*”, *Diyalektolog Dergisi*, 3. Sayı, 1-9.
- GÜLENSOY, T. (2014) “*Dîvânü Lügâtî’t-Türk’te Adı Geçen “Kırpılmış Türkçe’nin Anadolu Ağzlarındaki İzleri*”, *Diyalektolog Dergisi*, 8. Sayı, 1-5.

- GÜLER, M. (2012) Türkiye'deki İl ve İlçe Ağzları Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgili Bir Değerlendirme, Turkish Studies.
- GÜLSEREN, C. (2016) "Malatya'dan Derleme Sözlüğüne Katkılar", *Diyalektolog Dergisi*, 12. Sayı, 47-55.
- GÜMÜŞ, İ. (2014) "Datça Ağzında Yaklaşma İşlevli Bir Birleşik Fiil Çekimi: "-(I)k gide(r)" Yapısı", *Diyalektolog Dergisi*, 8. Sayı, 13-20.
- GÜMÜŞATAM, G. (2012) "*Kıbrıs Ağzlarında İkili Kelimeler (Dubletler)*", *Diyalektolog Dergisi*, 5. Sayı, 17-32.
- GÜZEL, F. (2013) "*Şahsuvar Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-2*", *Diyalektolog Dergisi*, 6. Sayı, 15-33.
- HACIYEVA, G. (2015) "*Dillerin Tarihi Etnolinguistik Özelliklerinin Tetkikinde Ağız Atlaslarının Rolü*", *Diyalektolog Dergisi*, 11. Sayı, 47-55.
- HACIYEVA, G. (2016) "*Nahçıvan ve Doğu Anadolu Ağzlarında Eski Sümercenin İzleri*", *Diyalektolog Dergisi*, 12. Sayı, 57-64.
- HAZAR, M. (2012) "*Irak Erbil Türkmen Ağzında G > C Ünsüz Değişmesi*", *Diyalektolog Dergisi*, 4. Sayı, 47-51.
- HAZAR, M. (2013) "*Nevşehir Ağız Dil Bilgisi Bibliyografyası*", *Diyalektolog Dergisi*, 7. Sayı, 39-62.
- İGCİ, A. (2013) "*Aynı Ağız Sahasında Bir Ses Değişiminin Aşamalı Dağılımı*", *Diyalektolog Dergisi*, 6. Sayı, 35-39.
- İGCİ, A. (2015) "*1672 Tarihli Colloquia Familiaria Turcico Latina'da Tarihî Ağız Malzemesi ve Batı Rumeli Tarzı Fiil Çatısı*", *Diyalektolog Dergisi*, 10. Sayı, 71-77.
- İLKER, A. (2013) "*Manisa Ağzında Şimdiki Zaman İşleviyle Kullanılan -mAcI Eki*", *Diyalektolog Dergisi*, 6. Sayı, 1-6.
- İPEK, B. (2018) "*Türkiye Türkçesi Ağzlarında Yabancı Kelimelerde Ünlü Değişmeleri*", *Diyalektolog Dergisi*, 18. Sayı, 37-59.
- KABADAYI, C. (2016) "*Mahmut Sarıkaya, Yukarı Arpaçayı Boylarının Söz Varlığı I Kalıp Sözler (Deyimler, Atasözleri, Darbimeseller, Kargışlar ve Alkışlar)*",

- Ankara: Vizyon Yayınevi, 2016, s. 451, *Diyalektolog Dergisi*, 12. Sayı, 139-141.
- KABAN, B. (2015) “*Cüneyt AKIN, Calal-Abad Merkez Ağzı*”, Ankara: Gazi Kitabevi, 2014, 235 s. ISBN: 978-605-344-172-4, *Diyalektolog Dergisi*, 10. Sayı, 91-92.
- KABAN, B. (2015) “*Cüneyt AKIN, Kırgızcanın Ağzıları*”, Ankara: Gazi Kitabevi, 2014, 311 s., ISBN: 978-605-344-173-1, *Diyalektolog Dergisi*, 11. Sayı, 75-76.
- KARAAĞAÇ, G. (2014), *Türkçenin Söz Dizimi*, Ankara: Kesit Yayınları.
- KARAHAN, L. (2013) “*Gramatikal Ölçütlerle Belirlenen Türkiye Türkçesi Ağız Gruplarında Leksik Verilerin Anlamlılığı Üzerine Bir Araştırma*”, *Diyalektolog Dergisi*, 7. Sayı, 1-12.
- KORKMAZ, Z. (1972), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Z. (2005), Anadolu Ağzıları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar II*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, s: 199- 200.
- KURTBİLAL, N. (2014) “*Günümüz Edebi Kırım Tatar Türkçesi Bağlamında Sudak Ağzıları*”, *Diyalektolog Dergisi*, 9. Sayı, 19-31.
- MUTLU, H.K. (2010) “*Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri*”, *Diyalektolog Dergisi*, 1. Sayı, 21-46.
- OYMAK, R. (2018) “*Türkçenin Karapapak (Terekeme)/ Ağzı ile Aşık Garip Hikâyesi Değişkesi (Varyantı)*”, *Diyalektolog Dergisi*, 19. Sayı, 245-265.
- ÖZDEN, M. (2018) “*Gümülcine Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar*”, *Diyalektolog Dergisi*, 17. Sayı, 199-249.
- ÖZEK, F. (2017) “*Elazığ İli Ağzılarında Fonetik Sapmalar*”, *Diyalektolog Dergisi*, 16. Sayı, 61-72.
- ÖZEK, F., ÇANAK, F. (2020) “*Palu Merkez Ağzı Üzerine Bazı Fonetik Notlar (İnceleme- Derleme)*”, *Diyalektolog Dergisi*, 25. Sayı, 77-113.
- PEHLİVAN, G. (2011) “*Hemedan Bölgesi (İran) Bahar Ağzı Üzerine*”, *Diyalektolog Dergisi*, 3. Sayı, 33-51.

- PELER, G.Y. (2013) “Kıbrıs Ağızlarındaki Geçmiş Zaman Ekleri ve Bu Eklerin İşlevleri Üzerine Birkaç Not”, *Diyalektolog Dergisi*, 6. Sayı, 41-51.
- PELER, G.Y. (2012) “Kıbrıs'ta Türkler Tarafından Konuşulan Lisanın Adı Ne Olmalıdır?”, *Diyalektolog Dergisi*, 4. Sayı, 89-103.
- PELER, G.Y. (2014) “Kıbrıs Ağızlarında Kullanılan “guduru” Kelimesi Üzerine Bazı Düşünceler”, *Diyalektolog Dergisi*, 8. Sayı, 7-11.
- PETEK, E. (2016) “İhyâsı Arzu Olunur Lüzumlu Kelimâttandır: “Kâmûs-ı Türki” ve “Derleme Sözlüğü”nde Olup “Güncel Türkçe Sözlük'te Olmayan Kelimeler”, *Diyalektolog Dergisi*, 12. Sayı, 105-120.
- SAATÇI, Ö. (2014) “Irak Türkleri Dil Çalışmaları Bibliyografyası”, *Diyalektolog Dergisi*, 8. Sayı, 21-47.
- SAATÇI, Ö. (2018) “Fono-Semantik Ayrışma/Arkaiklik Bağlamında Irak Türkmen Ağızlarında: âcı(u)ğ, 'eccı, 'eccüg(k)”, *Diyalektolog Dergisi*, 19. Sayı, 65-76.
- SEYİS, Y. (2014) “İbrahim TOSUN, Ardahan İli Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri (İnceleme-Metinler)”, İzmir: Elik Yayınları, 2014, s. 390, ISBN: 978-605-84819-0-9, *Diyalektolog Dergisi*, 9. Sayı, 65-67.
- SİLAHŞÖR, E. (2010) “Amasya Merkez Ağzı'nın Ses Bilgisi Özellikleri”, *Diyalektolog Dergisi*, 1. Sayı, 47-84.
- ŞAHİN, H. (2012) “Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine”, *Diyalektolog Dergisi*, 5. Sayı, 1-7.
- TAN, A., UĞURELİ, A. (2017) “Kesikkeli Köyünden Derleme Sözlüğü'ne Katkılar”, *Diyalektolog Dergisi*, 16. Sayı, 223-239.
- TEKİN, F., CANTÜRK, S. (2014) “Giresun ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar”, *Diyalektolog Dergisi*, 9. Sayı, 22-46.
- TOK, T. (2014) “Mustafa Nuzûli Efendi Divanında Ağız Özellikleri”, *Diyalektolog Dergisi*, 8. Sayı, 49-57.
- TOKATLI, S.S., ERDEM, Nas, G. (2012) “Anamur Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar”, *Diyalektolog Dergisi*, 5. Sayı, 33-45.

- TOR, G. (2014) “Mersin İli Ağzlarında {-Iş} ve {-dlk + sIrA} Biçimbirimlerinin Kullanımı ve Bu Birimlerin Düşündürdükleri”, *Diyalektolog Dergisi*, 9. Sayı, 47-61.
- TORUN, Y. (2012) “Türkiye Türkçesi ve Balkan Ağzlarında “Kaçan” Soru Sözcüğü”, *Diyalektolog Dergisi*, 5. Sayı, 47-53.
- TOSUN, İ. (2012) “Doğu Anadolu Ağzlarında Ara Ünlüler”, *Diyalektolog Dergisi*, 4. Sayı, 53-77.
- TOSUN, İ. (2018) “Tekirdağ Merkez İlçe Ağzında Alıntı Kelimeler”, *Diyalektolog Dergisi*, 19. Sayı, 77-103.
- TURAN, E. (2015) “Mustafa ARGUNŞAH- Nurettin DEMİR- Musa DUMAN-Rıdvan ÖZTÜRK, (Yayıma Hazırlayan: Rıdvan ÖZTÜRK), *Kıbrıs Konuşuyor -Kıbrıs Ağzı Üzerine İncelemeler-*”, Kesit Yayınları, İstanbul 2009, 277 s., ISBN: 978-605-4117-14-7., *Diyalektolog Dergisi*, 10. Sayı, 95-96.
- TÜREDİ, K. (2002) Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağzı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi.
- UYĞUR, S. (2013) “Artvin İli Sarıbudak Köyü Ağzındaki Kişi Adları ile Bunlarda Meydana Gelen Ses Değişimleri”, *Diyalektolog Dergisi*, 7. Sayı, 63-103.
- UYSAL, İ.N. (2012) “Ağız Araştırmalarında Bağlamsal Sözlük ve Dizin Kullanımı”, *Diyalektolog Dergisi*, 5. Sayı, 55-62.
- UYSAL, İ.N. (2017) “Kuzören (Konya-Bozkır) Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar”, 79-85.
- ÜSTÜN, M.C. (2012) “Erzincan Ağzında Görülen “-(y) AğIn” Eki Hakkında”, *Diyalektolog Dergisi*, 4. Sayı, 79-87.
- ÜSTÜN, M.C. (2018) “Erzincan Ağzına Etimolojik Bir Yaklaşım: Karma Kelimeler”, *Diyalektolog Dergisi*, 18. Sayı, 183-217.
- YAVUZ, S. (2011) “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar”, *Diyalektolog Dergisi*, 3. Sayı, 59-107.
- YILDIRIM, F. (1999), Çukurova Ağzları, Adana ve Osmaniye İlleri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

YILDIZ, O. (2016) “*Türkiye Türkçesi Ağzlarında Geniz Ünlüleri*”, *Diyalektolog Dergisi*, 12. Sayı, 1-24.

www.diyalektolog.com

www.tdk.gov.tr

www.turkcesozlukler.com

